

У нумары:✓ **Веліч і спакой
Пекіна**

Падарожныя нататкі
Навума Гальпяровіча

➤ 5

✓ **Інтэлігентнасць =
вышэйшая зброя,
альбо Як
гатаваць рызота
з каракаціцы**

Крытыка на крытыку
Ірыны Шаўляковай

➤ 6 — 7

✓ **Асацыяцыі
энцыклапедыстаў —
быць!**

Як захаваць імідж наву-
ковага выдання?

➤ 12

✓ **Па закліку душы**

Апошні самурай Ра-
ман Сустаў

➤ 16

✓ **Як музыка
стаў князем**

Фотаальбом часоў ВКЛ

➤ 20

Беларус з Цюмені

Ірына ТУЛУПАВА,
фота БелТА

У дзелавых і культурных колах нашай краіны Уладзіміра Фёдаравіча ведаюць як нястомнага працаўніка па наладжванні добрасуседскіх стасункаў з расійскай Цюменню. Прэзідэнт холдынгавай кампаніі “Гандлёвы дом “Мангазея”, старшыня каардынацыйнага савета нацыянальна-культурных аб’яднанняў і нацыянальна-культурных аўтаномій Цюменскай вобласці, старшыня Савета Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Саюз — інтэграцыя братніх народаў”, ён беларус і добры сябра беларусаў.

З 2010 года Уладзімір Шугля — член Кансультацыйнага Савета па справах беларусаў замежжа Рэспублікі Беларусь. Яго імя ўнесена ў энцыклапедыю “Хто ёсць хто сярод беларусаў свету”.

Бацька Уладзіміра Фёдаравіча быў ваенным, паходзіў з Карэлічаў Гродзенскай вобласці. Мама — з Барысава. Перад самай вайной бацьку накіравалі ў Новасібірск. У Расіі Уладзімір Фёдаравіч і нарадзіўся. “Мама і тата шмат расказвалі пра Беларусь. Калі б не запамінаў, не стварыў бы сваё радаводнае дрэва, — распавядае Ганаровы консул. — Ездзіў у Беларусь часта, знайшоў некалькі сем’яў з такім жа прозвішчам — яно досыць рэдкае і па-беларуску, пэўна, гучыць з націскам на першым складзе”.

“Нашы людзі калі памятаюць імя па бацьку свайго дзеда, гэта добра, а я адшукаў братоў ажно восьмага калена, — распавядае пра сябе і вытокі сваёй цікавасці да Беларусі Уладзімір Фёдаравіч. — У Карэліцкім раёне знайшоў, здаецца, сем сем’яў з такім рэдкім прозвішчам. Шугалей — гэта, як мне патлумачылі, даўбёнкі, напэўна, нехта вырабляў чаўны ды плаваў на іх. Ва ўсялякім разе, сувязь з вадою дакладная. А пачынальнік майго роду — Ясь”.

Уладзімір Фёдаравіч звязаў свой лёс з многімі беларускімі праектамі, шмат якія распачынаў сам. Першапачаткова, калі сабралася чалавек сем, стварыў у Цюмені беларускае сацыяльна-культурнае таварыства. Шмат беларусаў былі задзейнічаны ў будаўніцтве заходнесібірскага нафтагазавага комплексу. У Цюменскім краі жывуць каля 50 тысяч беларусаў. “Ці застаецца колькасць стабільнаю?” — пытаюся ў Ганаровага консула.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ўручыў дзяржаўныя ўзнагароды шэрагу выбітных дзеячаў прамысловасці, навукі і культуры. Ордэнам Францыска Скарыны ўзнагароджаны Ганаровы консул Рэспублікі Беларусь у Цюмені, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзімір Шугля.

“Часам лічба называецца значна меншая, — адказвае сураўзмоўца. — Я не веру ў яе: цяпер у перапісе насельніцтва некалькі невыразна гучаць іншыя нацыянальнасці. А папросту, народ жа адзіны! Мы вельмі блізкія адно да аднаго. І я вырашыў лепш дазнацца пра свой народ. Так выйшлі на гандлёва-эканамічныя адносіны. Тым больш што сам я прэзідэнт кампаніі “Мангазея”. Гэта першы рускі горад у Сібіры, пабудаваны ў 1601 — 1607 гадах, горад-крэпасць. Шмат было там ліцвінаў, беларусаў. Так што “Мангазея” для мяне значыць “першапраходца”. Цяпер Цюменская вобласць па таваразвароце з Беларуссю займае ў Расіі першае месца.

У газеце “Тюменская правда” цяпер выходзіць дадатак “Саюз — інтэграцыя братніх народаў”, да з’яўлення якога непасрэдна спрычыніўся консул. У ім расказваецца пра здабыткі нашай прамысловасці, пра гістарычную спадчыну Беларусі і ролю яе ў Вялікай Айчыннай вайне, пра магчымасці далейшага супрацоўніцтва. Ёсць рубрыка “Гаворым па-беларуску”: дзякуючы пагадненню аб супрацоўніцтве, падпісанаму летась паміж Цюменскім і Беларускім дзяржаўным універсітэтамі ў

Цюменскім інстытуце філалогіі і журналістыкі аднавілася вывучэнне беларускай мовы. Цяпер чакаецца падпісанне дамовы аб супрацоўніцтве паміж Цюменскай акадэміяй культуры і Беларускім дзяржаўным універсітэтам культуры і мастацтваў.

З высокай трыбуны ўсё часцей адкрыта гавораць, што развіццё эканомікі і падтрымка нацыянальнай культуры маюць агульную мэту — захаванне самаідэнтыфікацыі кожнай нацыі. “І я галосна заяўляю: не эканоміка рухае наша супрацоўніцтва, а культура. Менавіта ад культуры ідзем да эканомікі”. Уладзімір Шугля мае дзве вышэйшыя адукацыі — па эканоміцы і паліталогіі: скончыў Свядлоўскі інстытут народнай гаспадаркі і Уральскі сацыяльна-палітычны інстытут. А яшчэ ён пры ўсёй сваёй занятасці і дзелавой хватцы — нястомны лірык. Тры яго кнігі пабачылі свет у Беларусі, у РВУ “Літаратура і Мастацтва”. Апошняя — “Дарога да дому...” — толькі-толькі выйшла ў свет.

Яго вершы — пераважна грамадзянскага гучання, сустракаецца прыгожая, узнёслая лірыка, дзе аўтар не баіцца быць сентыментальным і здольны спыніцца, за-

хапіўшыся раптам убачаным прыгожым краявідам. “За тры гады я пабываў у трох паломніцтвах. І штотраз успамінаю простае выказванне хлопчыка з казкі “Папялушка”: “Я не чараўнік, я толькі вучуся”. Калі бачыш пячоры, манастыры ў завоблачных высях, забываешся на ўсё на свеце. І важнае толькі малітоўнае стаянне...” Творца мае свой почырк, і яго аўтарскае прызнанне — “не люблю доўгіх вершаў, чалавеку ў неспакойны час няма калі чытаць” — таксама зразумела. Галоўнае, лічыць аўтар, знайсці штосьці такое, “каб адгукнулася душа”. І я прачытваю “Рытмы лёсу” Уладзіміра Шуглі:

*Дзе розум
з мудрасцю — сябры
І волі дух іх не пакінуў,
Са старажытнае пары
Славурых спраў
ляжыць сцяжына.*

Так гучыць ён у перакладзе на беларускую. Хаця ў гаворцы цюменца не-не ды і праскокваюць беларускія слоўкі ды толькі нашыя інтанацыі... І ён, шукаючы адказу на спрадвечнае пытанне, дае творцам-сучаснікам параду: у чалавека павінны быць два крылы: адно лірычнае, творчае, другое — дзелавое. Тады, варта спадзявацца, усё атрымаецца.

Пункцірам

✓ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ўручыў дзяржаўныя ўзнагароды і дзяржаўныя прэміі заслужаным людзям краіны. Гэтыя ўзнагароды сімвалізуюць туго вяршыню, да якой вы ішлі, пераадольваючы цяжкасці і знаходзячы аптымальныя рашэнні, — выказаўся Кіраўнік дзяржавы на цырымоніі ўручэння. — І цяпер вашы поспехі натхняюць калег і моладзь, з'яўляюцца арыенцірам для тых, хто ідзе за вамі. Сярод ўзнагароджаных — вядомыя дзеячы культуры і мастацтва, а таксама шэраг журналістаў.

✓ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ўзнагародзіў дзяржаўнага сакратара Саюзнай дзяржавы Паўла Барадзіна ордэнам Айчыны III ступені за значны асабісты ўнёсак у будаўніцтва Саюзнай дзяржавы і ўмацаванне шматпланавых беларуска-расійскіх стасункаў.

✓ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народную артыстку СССР Галіну Вішнеўскую, народнага артыста Расійскай Федэрацыі Мікалая Баскава і народную артыстку РСФСР Жанну Болатаву з юбіляямі.

✓ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падпісаў указ “Аб мерапрыемствах, прысвечаных 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа”. Прадугледжана правядзенне ў краіне і па-за яе межамі прысвечаных юбілею святочных мерапрыемстваў, стварэнне тэматычных літаратурна-мастацкіх публіцыстычных праграм на тэлебачанні і радыё, выданне кніг пра іх жыццё і творчасць, правядзенне капітальнага рамонту літаратурных музеяў і іншае.

✓ Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь ўзнагародзіла нагрудным знакам “Выдатнік друку Беларусі” начальніка Іванаўскага раённага аддзялення “Брэстаблсаюздруку” Алену Краўчук, аглядальніка рэдакцыі газеты “7 дней” Вячаслава Дутава, намесніка галоўнага рэдактара часопіса “Беларуская думка” Таццяну Шабльку, рэдактара аддзела палітыкі, эканомікі і навукі часопіса “Беларуская думка” Галіну Махнач.

✓ У Міжнародных фестываль тэатральнага мастацтва “Панарама” пройдзе ў Мінску 20 — 27 лістапада. У гэтым годзе свае пастаноўкі на форуме прадставяць тэатры пяці краін: Беларусі, Расіі, Літвы, Польшчы, Венгрыі. Арганізатарамі форуму выступілі Міністэрства культуры Беларусі, Мінскі гарадскі выканаўчы камітэт і Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы.

✓ Студэнты, педагогі і творчыя калектывы Гомельскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў дадуць тры дабрачынныя канцэрты ў лістападзе. Канцэрты пройдуць у палацы Румянцавых-Паскевічаў пад агульнай назвай “Ступені майстэрства. Да 90-годдзя каледжа мастацтваў”. Маладыя артысты і іх настаўнікі прадставяць сусветныя шэдэўры акадэмічнай, эстраднай і джазавай музыкі. Выручаныя грашовыя сродкі будуць накіраваныя на ўзвядзенне новага будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

✓ Першая чарга рэстаўрацыі Жыліцкага палацава-паркавага ансамбля адкрыта ў Кіраўскім раёне Магілёўскай вобласці. Аднаўленне гісторыка-культурнага аб'екта XVIII — пачатку XIX стагоддзя было распачата ў 2009 годзе. Другую чаргу рэстаўрацыі плануецца завяршыць да 2015 года. У палацы размесціцца музейная экспазіцыя, міні-гасцініца, сельская бібліятэка і Жыліцкая школа мастацтваў.

Падрыхтавала Ірына АЛЯКСАНДРАВА

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

3 Турцыі — у Афрыку

У рамках II з'езда Саюза пісьменнікаў Беларусі адбылася міжнародная сустрэча за “круглым сталом”, прысвечаная пытанням глабалізму літаратуры. Сімвалічна, што яна праходзіла ў мемарыяльнай зале Дома літаратара, дзе побач з Дзяржаўным сцягам Рэспублікі Беларусь і сцягам СПБ змешчаны партрэты больш як двухсот пісьменнікаў — ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны.

Уладзімір БАЦКАЛЕВІЧ

Адкрываючы сустрэчу, Мікалай Чаргінец падкрэсліў, што сёння ў свеце пануе вострая сацыяльна-палітычная нестабільнасць: ваенныя, нацыянальныя і міжканфесійныя канфлікты, агрэсіўныя выступленні моладзі, галеча... У сувязі з гэтым узмацняецца роля творчай інтэлігенцыі. Менавіта пісьменнікі павінны знаходзіць адказы на складаныя пытанні, якія дыктуе жыццё і якія хвалююць людзей. І такіх творцаў нямала.

Тэме вайны і міру, абароне духоўных каштоўнасцей прысвечана кніга Харуна Такака “Яны не дачакаліся раніцы” — другая ў серыі “Бібліятэка турэцкай літаратуры”, заснаванай беларускім выдавецтвам “Ча-

тыры чвэрці”. Серыя — сумесны праект Саюза пісьменнікаў Беларусі і Саюза пісьменнікаў і журналістаў Турцыі. Х. Такака займаў розныя пасады ў Міністэрстве народнай адукацыі і ва ўпраўленні па справах рэлігіі, працаваў кансультантам пры канцылярыі прэм'ер-міністра Турцыі. Ён з'яўляецца сустаршынёй платформы “Дыялог Еўразія”. Сустаршыні гэтага грамадскага аб'яднання — старшыня Саюза пісьменнікаў Расіі Валерый Ганічаў, прафесар Кіеўскага дзяржаўнага ўніверсітэта Уладзімір Сергійчук, маскоўскі пісьменнік Расціслаў Рыбакоў, а таксама акадэмік НАН Беларусі Уладзімір Гніламедаў, а таксама іншыя ўдзельнікі “круглага стала” падкрэслівалі, што творы, якія ўвайшлі

Вітаем пісьменніка-ветэрана

Уладзімір ПРАХАРЭНКАЎ

Ветэран Вялікай Айчыннай вайны, заслужаны работнік культуры БССР, ганаровы грамадзянін Любанскага раёна, лаўрэат многіх літаратурных прэмій Іван Муравейка сустрэў свой 90-гадовы юбілей.

У Любанскай школе мастацтваў адбылася ўрачыстая вечарына, прысвечаная ўшанаванню вядомага пісьменніка.

Старшыня раённага выканаўчага камітэта Васіль Акуліч зачытаў віншаванне юбіляру ад Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнкі. Першы намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы Мінскага аблвыканкама Таццяна Хмель уручыла паэту Ганаровую граматы.

Дыпламамі, граматамі, віншавальнымі адрасамі, падарункамі і цёплымі словамі ві-

талі Івана Муравейку намеснік галоўнага рэдактара часопіса “Польмя” Уладзімір Мазго, начальнік аддзела культуры Любанскага райвыканкама Васіль Каткавец, былы дырэктар Тальскай сярэдняй школы Валяціна Лазоўская, старшыня раённага грамадскага аб'яднання ветэранаў Тамара Хаустовіч, намеснік галоўнага рэдактара часопіса “Вясёлка” Анастасія Радзівевіч і іншыя.

Усе выступы былі аднадушнымі ў тым, што пісьменнік-ветэран Іван Муравейка, які сваё жыццё і творчасць прысвяціў роднай Любаншчыне, заслугоўвае асаблівай увагі і пашаны.

Школьнікі і самадзейныя артысты чыталі вершы паэта-земляка, выконвалі песні на яго словы. У сваю чаргу, Іван Муравейка падзякаваў выступаўцам за цёплыя і шчырыя словы, выказаў пажаданне, каб усе прысутныя ў зале змаглі прыйсці і на яго 100-гадовы юбілей.

3 нагоды

Даніна памяці першаму рэктару

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА

Мемарыяльная дошка акадэміку Уладзіміру Пічэту з'явілася на будынку гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Ён любіў Беларусь. Серб па бацьку, украінец па маці, акадэмік Уладзімір Іванавіч Пічэта, будучы прызначаным у 1921 годзе першым рэктарам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, прыехаў у Мінск не дзеля таго, каб застацца тут чужынцам. Ён захапіўся беларускай гісторыяй і культурай, напісаў 150 навуковых прац, прысвечаных Беларусі, і, бадай, самае галоўнае — стварыў сапраўдны нацыянальны ўніверсітэт, дзе выхоўвалася беларуская інтэлігенцыя.

У Пічэта зрабіў для Беларусі так шмат, што павінны быў быць ушанаваны значна раней. Але мемарыяльная дошка выдатнаму вучонаму і незвычайнай асобе з'явілася толькі цяпер. Выкананая архітэктарам Юрыем Градавым і скульптарам Сяргеем Логвіным, дошка была адкрыта на будынку гістарычнага факультэта. Менавіта тут з 1921 па 1929 год размяшчаўся кабінет Уладзіміра Пічэты. Сённяшні гістфак месціцца ў сапраўды гістарычным будынку — ён быў першым з шэрагу ўніверсітэцкіх. Пра гэта цяпер сведчыць і ахоўны знак “Дом нумар 1 БДУ”.

На цырымоніі адкрыцця мемарыяльнай дошкі і знака прысутнічалі і выступалі з прамовамі цяперашні рэктар БДУ Сяргей Абламейка і дэкан гістарычнага факультэта Сяргей Ходзін.

3 юбілеем, alma mater!

Ірына ТУЛУПАВА

У дні юбілейных урачыстасцей з нагоды святкавання 90-годдзя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта адбылася сустрэча рэктара Сяргея Абламейкі з прадстаўнікамі сродкаў масавай інфармацыі.

Вядучая навучальная ўстанова краіны багатая на здабыткі: тут адкрываюцца новыя спецыяльнасці, забяспечваецца цеснае супрацоўніцтва навукі і вытворчасці. Як адзначана ў віншаванні Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі, “...у сценах БДУ падрыхтаваны дзясяткі тысяч высокапрафесійных спецыялістаў, якія плённа працуюць у сістэме дзяржаўнага кіравання, рэальным сектары эканомікі і сацыяльнай сферы”.

БДУ — магутная стабільная арганізацыя, здольная імкліва развівацца. І, паводле слоў рэктара Сяргея Абламейкі, колькасць жадаючых тут вучыцца павялічваецца. Расце і колькасць замежных студэнтаў. Так што

ёсць усе падставы гаварыць, што экспарт адукацыйных паслуг, як, між іншым, і навукова-вытворчых, расце. Замацоўваецца міжнародны аўтарытэт ВНУ: сярод больш як 20 тысяч універсітэтаў свету Беларускі дзяржаўны паводле рэйтыngu брытанскага агенцтва QS знаходзіцца ў групе, якая займае 501-ю — 550-ю пазіцыі; паводле светнага рэйтыngu Webometrics — 1208-ю пазіцыю.

Пры канцы камернай сустрэчы адбылося ўзнагароджанне граматамі БДУ журналістаў рэспубліканскіх СМІ.

Нечаканым і скіраваным у будучыню стаўся заключны акорд сустрэчы, калі ў Габеленаву залу рэктарата з віншаваннямі ўвайшлі... прадстаўнікі “Раскосмасу”. Аэракасічная адукацыя і даследаванні — адзін з новых кірункаў дзейнасці ўніверсітэта, які ідзе па шляху інавацыйнага развіцця. З нядаўняга часу тут можна набыць спецыяльнасць “аэракасічныя тэхналогіі і сістэмы”. Агулам жа ў вядучай ВНУ краіны 25 факультэтаў і інстытутаў, ліцэй і каледж, у якіх навучаецца 35,5 тысячы грамадзян.

Новы праект

Шаснаццаць плюс пяць

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

Упершыню ў нашай краіне па ініцыятыве Міністэрства культуры Беларусі ў адпаведнасці з пастановай Савета Міністраў ажыццяўляецца новы конкурсны праект: “Нацыянальная музычная прэмія ў галіне эстраднага мастацтва”. З гэтай нагоды ў сімвалічным для айчыннай эстрады месцы — Музеі Уладзіміра Мулявіна, размешчаным у Беларускай дзяржаўнай філармоніі, — адбылася прэс-канферэнцыя.

На сустрэчу з журналістамі завіталі першы намеснік міністра культуры Уладзімір Карачэўскі, намеснік генеральнага дырэктара ЗАТ “Сталічнае тэлебачанне” Павел Каранеўскі, народны артыст Беларусі Аляксандр Ціхановіч, эстрадныя спевакі Ганна Шаркунова і Аляксей Хлястоў, а таксама дырэктар музея — Святлана Пенкіна-Мулявіна. У размове пра новы праект, арганізатарамі якога з'яўляюцца Міністэрства культуры і Сталічнае тэлебачанне, была звернута ўвага на тыя ініцыятывы міністэрства, што спрыяюць актывізацыі сённяшняга творчага жыцця ў краіне, падтрымцы нацыянальнай культуры. Вось і Нацыянальная музычная прэмія ў галіне эстраднага мастацтва заснаваная з мэтай развіцця адпаведнай сферы, стварэння ўмоў для прасоўвання творчасці таленавітых выканаўцаў, павышэння прэстыжу беларускіх аўтараў, артыстаў, іншых прадстаўнікоў эстраднай музычнай галіны. “Механізм” правядзення гэтага конкурсу — не догма, з гадамі можа мяняцца. Пакуль жа лепшыя з лепшых будуць, на аснове пададзеных заявак, вызначацца экспертным саветам (а таксама праз інтэрактыўнае галасаванне тэлеглядачоў — для вызначэння пераможцы сярод прэтэндэнтаў на прыз глядацкіх сімпатый).

У Нацыянальнай музычнай прэміі 16 намінацый (“Лепшая песня года”, “Лепшы жаночы вакал”, “Адкрыццё года”, “Лепшы аўтар слоў”, “Лепшая песня на беларускай мове”, “Лепшы кліп года”, “За ўнёсак у развіццё беларускай эстрады”, “Лепшы прадзюсар”, “Зорачка года” ды інш.) і 5 спецыяльных прызоў. Скульптар А. Хацяноўскі стварыў арыгінальную статуэтку-прыз для пераможцы, кампазітар Я. Алейнік напісаў музычныя пазыўныя — “голас” праекта... Развязка конкурснай інтэры адбудзецца 13 снежня ў Палацы Рэспублікі, калі ва ўрачыстай атмасферы пройдзе ганараванне лаўрэатаў. Іх чакаюць дыпламы, спецыяльныя прызы, грашовыя прэміі — і пачэснае месца ў гісторыі беларускага эстраднага музычнага мастацтва.

Літабсягі

Упершыню — поўныя тэксты

Алена ЦІТАВЕЦ,
Іна МУРАШОВА,
супрацоўнікі аддзела рэдкіх кніг
і рукапісаў ЦНБ НАН Беларусі

У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася прэзентацыя найноўшых даследаванняў, якія выйшлі ў Выдавецкім доме “Беларуская навука” ў 2011 г. Гэта тры найцікавейшыя кнігі: “Беларусь: старонкі гісторыі”, “Вялікае Княства Літоўскае і яго суседзі ў XIV — XV стст.: саперніцтва, супрацоўніцтва, урокі” і “Славянамоўная паэзія Вялікага Княства Літоўскага XVI — XVIII стст.”

сцісла, але інфармацыйна насычанай форме прадстаўлена шырока панарама гістарычнага шляху Беларусі са старажытных часоў да нашых дзён, раскрыта роля беларускага народа ў развіцці еўрапейскай цывілізацыі.

У зборнік “Вялікае Княства Літоўскае і яго суседзі ў XIV — XV стст.: саперніцтва, супрацоўніцтва, урокі” ўвайшлі пашыраныя варыянты дакладаў, прачытаных на міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 600-годдзю Грэнвальдскай бітвы. Выданне прадставілі супрацоўнікі Інстытута гісторыі Аляксандр Жлутка і Аляксандр Шаланда, артыкулы якіх таксама

змешчаны ў зборніку. Навукоўцы акрэслілі тэматыку пытанняў, якія закранулі ў сваіх даследаваннях аўтары (Э. Зайкоўскі, А. Дзярновіч, А. Груша і інш.). Сярод іх — этнічная і канфесійная сітуацыі на беларускіх землях на мяжы XIV — XV стагоддзяў, удзел тытулаванай знаці ВКЛ у Грэнвальдскай бітве, фарміраванне адносін да бітвы ў асяроддзі старабеларускай эліты.

Кнігу “Славянамоўная паэзія Вялікага Княства Літоўскага XVI — XVIII стст.” прэзентаваў яе складальнік і перакладчык, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Аляксандр Бразгуноў.

У выданні ўпершыню падаюцца поўныя тэксты шэдэўраў айчыннай паэтычнай спадчыны, якія былі створаны на старабеларускай і старапольскай мовах у часы Вялікага Княства Літоўскага ў XVI — XVIII стст. Сярод іх — арыгіналы і пераклады на сучасную беларускую мову твораў такіх пісьменнікаў, як Цыпрыян Базылік, Станіслаў Кулакоўскі, Сімяон Полацкі, Ян Пратасовіч, Удальрык Крыштаф Радзівіл, Францішка Уршуля Радзівіл, Дамінік Рудніцкі, Андрэй Рымша, Мацей Стрыйкоўскі і інш.

На здымку: дырэктар ЦНБ НАН Беларусі Наталля Бярозкіна і акадэмік-сакратар Аляксандр Каваленя падчас прэзентацыі.

Артлінія

Маё юнацтва — Мінск

Дзяцінства, юнацтва, сталенне і станаўленне многіх мастакоў непарыўна звязана з Мінскам. Нехта тут нарадзіўся, хтосьці прыехаў набываць веды ў мастацкіх вучэльнях, вышэйшых навучальных установах. Так ці інакш, але лёс кожнага з іх знітаваўся з нашай сталіцай. Таму сугучнай падаецца і выстаўка аб’яднання “Традыцыя”, якое знаходзіцца ў складзе Беларускага саюза мастакоў, “Мінск — горад майго юнацтва”, на якую запрашае Нацыянальны гістарычны музей Беларусі.

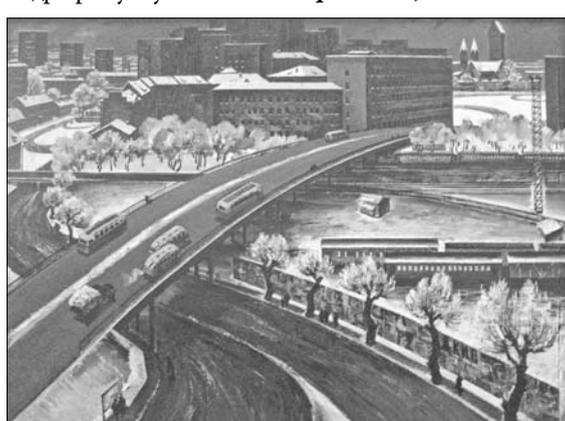
Віктар КАВАЛЁЎ,
фота аўтара

Як вынікае з назвы, тэматыка выстаўкі прысвечана сталіцы. Экспазіцыя паўстае своеасаблівай прадмовай мерапрыемстваў, прымеркаваных да 945-годдзя Мінска, якое наш горад адзначыць у наступным годзе. Час бяжыць — Мінск дынамічна мяняе сваё аблічча. У памяці застаецца яго вобраз, які нараджае лёгкае пачуццё настальгіі. Мэта выстаўкі — на прадстаўленых палотнах зафіксаваць метамарфозы, што адбываюцца з тварам Мінска, а таксама выказаць павагу і трапяткія адносіны да горада юнацтва старэйшага і малодшага пакаленняў.

На ўрачыстым адкрыцці выстаўкі “Мінск — горад майго юнацтва” слова бралі дырэктар музея Сяргей Вечар, намеснік міністра культуры

Беларусі Тадэуш Стружэцкі, першы намеснік старшыні БСМ Рыгор Сітніца, народны мастак нашай краіны Май Данцыг, кіраўнік аб’яднання “Традыцыя” Уладзімір Уродніч. Выступоўцы адзначалі, што якім бы ні было мастацтва яно павінна і мусіць быць розным, але без захавання традыцый нічога людскага ў свеце і грамадстве не можа быць збудавана. Члены аб’яднання беражліва захоўваюць мастацкія традыцыі, прытрымліваюцца рэалістычнай школы мастацтва, робяць усё, каб мастацкія традыцыі ад папярэдніх, сённяшніх пакаленняў перадаваліся заўтрашнім. Экспазіцыя — як бы творчая справаздача перад сваім горадам, а таксама выказанне любові да яго.

На выстаўцы прадстаўлена каля сарака жывапісных работ вядомых майстроў беларускага

мастацтва: Георгія Паплаўскага, Мая Данцыга, Барыса Аракчэева, Кіма Шастоўскага, Леаніда Дударэнкі, Мікалая Апіёка, Уладзіміра Уродніча, Аляксея Панцюка-Жукоўскага, Віктара Барабанцава, Мікалая Мішчанкі і іншых твораў.

Мастакі аб’яднання “Традыцыя” за аснову ўзялі наступныя прынцыпы: мастацкая праўда, рэалістычны метаадлюстравання, сцвярдзенне дабрыні, выяўленне лепшых чалавечых якасцей беларусаў. Яны з павагай ставяцца да пласта жывапісу і іншых пльняў мастацтва. У суполцы, у асноўным, сабраліся аднадумцы, якія дзейнічаюць у межах задач, пастаўленых БСМ. Яны — не замкнёнае кола, да іх ініцыятывы могуць далучацца ўсе, для каго важнымі з’яўляюцца рэалістычнае мастацтва ды грамадзянская пазіцыя.

На здымку: Май Данцыг “Мой Мінск”.

Повязі

Дарасці да намінанта

Пасяджэнне па пытаннях вылучэння кандыдатаў на прэмію Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва і яе прысуджэння прайшло ў форме “круглага стала” — адкрытага дыялогу ўсіх зацікаўленых. Удзел у ім узялі прадстаўнікі Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы, Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі, Экспертнага савета па прэміях Саюзнай дзяржавы, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы, саюзаў пісьменнікаў і мастакоў Беларусі і Расіі, НББ, Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі, Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, а таксама іншых устаноў і ведамстваў.

Таццяна КУЗНЯЧЭНКАВА

Як зазначыў намеснік Дзяржаўнага сакратара — член Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы Іван Бамбіза, вопыт мінулых гадоў паказаў, што ёсць пэўныя недахопы ў вылучэнні кандыдатаў на прэмію. І прысутныя ахвотна выступалі з прапановамі. Некаторыя датычылі прыцягнення як мага большай колькасці ўдзельнікаў, а значыць, і жанраў, якія будуць прадстаўлены ў намінацыях. Дарэчы, калі казаць пра колькасць удзельнікаў, нельга не згадаць і

наступнае пытанне: ці варта (і калі так, то якім чынам) уключыць моладзь? Прысутныя пагадзіліся: моладзь творцы таксама павінны ўдзельнічаць у конкурсе. А вось на якіх умовах — будзе для іх асобная намінацыя ці агульны са сталымі творцамі конкурс, — пакуль невядома. Галоўнае, каб гэта не знізіла планку работ, аўтары якіх намінуюцца на прэмію, і, адпаведна, статус самога конкурсу.

Актыўна ў размову ўключыліся прадстаўнікі музеяў і бібліятэк, у межах якіх рэалізуюцца праекты, якія па значнасці і маштабе могуць прэтэндаваць на прэмію Саюзнай дзяржавы. Уздымалася і праблема асвятлення самога конкурсу: а ці шмат людзей пра яго ведае, ці могуць грамадзяне Беларусі і Расіі назваць лаўрэатаў прэміі? Для вырашэння гэтых пытанняў ужо зроблены пэўныя крокі. Так, у гэтым годзе быў створаны сайт, на якім праходзіла галасаванне за намінантаў. Была падчас пасяджэння выказана прапанова зрабіць уручэнне прэміі больш урачыстым і відовішчым — пра выбітных дзеячаў нашай агульнай культуры павінны ве-

даць. Тут жа ўзнікла пытанне асвятлення не толькі вынікаў, але і самога працэсу вылучэння кандыдатаў, асабліва на першых этапах.

Зразумела, пасяджэннем “круглага стала” вырашэнне ўзнятых пытанняў не закончыцца, бо для гэтага неабходна ўнесці адпаведныя змены ў Палажэнне па прэміях. Але спярша ўсе прапановы будуць разгледжаны міністэрствамі культуры абедзвюх краін.

На здымку: падчас пасяджэння “круглага стала”.

3-пад няра

➤ Прэзентацыя кнігі Міхася Башлакова “Віно адзінокі”, якая выйшла ў РВУ “Літаратура і Мастацтва”, адбылася ў бібліятэцы № 14 г. Мінска. У гасцёўні сабраліся бібліятэкары з розных рэгіёнаў Беларусі. Пра новую кнігу шчыра і пранікнёна гаварылі загадчыца бібліятэкі Наталля Стрыгельская, бібліятэкар Валянціна Коршыкава, рэдактар кнігі Мікола Мінзер, паэт Мікола Шабовіч. Песні на вершы беларускіх паэтаў лірычна выконвала Аляся Сівохіна, а паэт Міхась Башлакоў як заўсёды эмацыянальна і ўзнёсла чытаў свае вершы і адказваў на пытанні чытачоў.

Міхась ПАЗНЯКОЎ

➤ Новая кніга пра Вялікую Айчынную вайну — дакументальнае расследаванне Уладзіміра Тыльця “Граніца 41. Беларуска пагранічная акруга. Малавядомыя старонкі гісторыі” — была прадстаўлена курсантам і афіцэрам-пагранічнікам у Інстытуце пагранічнай службы Рэспублікі Беларусь. Мерапрыемства было падрыхтавана загадчыцай кабінета сацыякультурнай дзейнасці культурна-дасугавага цэнтру Тамарай Лявончанкай пры ўдзеле намесніка дырэктара РВУ “Літаратура і Мастацтва” Алы Корбут, якая прадстаўляла выдаўца кнігі. На прэзентацыю былі запрошаны ветэраны Васіль Лобаў і Васіль Клімоўскіх, якія падкрэслілі своечасовасць і патрэбнасць такой кнігі.

Ірына АЛЯКСАНДРАВА

➤ Інстытут журналістыкі БДУ зноў збірае маладых і крэатыўных для ўдзелу ў літаратурным конкурсе студэнтаў “Брамамар”. Леташні вопыт паказаў: праект карыстаецца надзвычайнай папулярнасцю і выклікае пэўны рэзананс у калія-літаратурных колах. “Раскруткай” і арганізацыяй конкурсу традыцыйна займаецца творчая лабараторыя “Крытык” пры кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі Інстытута журналістыкі БДУ. На адкрыцці брамамарфону публіку парадвала выступленне Вікі Трэнас. “Брамамар” імкнецца аб’яднаць моладзь, якая толькі ўваходзіць у літаратуру, і прафесійных пісьменнікаў, — адзначаюць арганізатары. Усцешна, што працягваецца супрацоўніцтва з РВУ “Літаратура і Мастацтва” — у гэтым годзе інфармацыйным спонсарам конкурсу з’яўляецца часопіс “Малодосць”.

Ірына КАРЭЛІНА

➤ У кастрычніку 1931 года выйшаў першы нумар буда-кашалеўскай раённай газеты “Ленінскі шлях”, якая з 1962 года стала называцца “Авангард”. На ўрачыстым вечары, прысвечаным юбілею выдання, прагучалі цёплыя словы ў адрас супрацоўнікаў газеты і пастаянных яе аўтараў, сярод якіх было нямала літаратараў. Газета заўсёды шмат увагі надавала творам пачынаючых паэтаў і празаікаў, рабіла агляды іх творчасці, пры рэдакцыі працавала літаратурнае аб’яднанне “Зарніцы”. “Авангард” шмат у чым прадвызначыў лёс вядомых беларускіх пісьменнікаў, ураджэнцаў раёна Аляксея Кейзарава, Міхася Стрыгельска, Івана Шалыманава, Міколы Чарняўскага, Уладзіміра Дзюбы, Анатоля Зэкава, Таццяны Гарэлікавай. Супрацоўнікамі газеты былі паэты Валерый Калінічэнка, Міхась Болсун, празаік Анатоль Казлоў.

Сяргей КРЫВІЧОЎ

Калектыў РВУ “Літаратура і Мастацтва” выказвае глыбокае спачуванне галоўнаму рэдактару “Народнай газеты” Уладзіміру Уладзіміравічу Андрыевічу ў сувязі з напаткаўшым яго вялікім горам — смерцю МАЦІ.

П'езд Саюза пісьменнікаў Беларусі

Постмадэрнізм вычарпаў сябе, а рэалізм невычарпальны

Таццяна ШАМЯКІНА,
загадчыца кафедры
беларускай літаратуры і
культуры БДУ, доктар
філалагічных навук, прафесар

У апошнія гады крытыка стала больш жаночай, у значнай ступені памаладзела. Маладыя пішучы бадзёра, востра, дасціпна, раскавана. Ім лёгка ўдаецца рэклама таго ці іншага твора.

Але заўсёды хочацца лепшага. Што хвалюе? Можна параіць маладым усё ж пазбаўляцца ад таннага журналізму, залішняй публіцыстычнасці. Нельга не адзначыць і няведанне моладдзю класічнай літаратуры і асабліва літаратуры савецкай, таму часта адкрываецца “амерыка” там, дзе яна ўжо даўно адкрытая. І тады нам, старэйшым, робіцца прыкра і смешна. Усё больш страчваецца мастацкія крытэрыі, уся багатая слоўная культура, на якой літаратура і крытыка грунтаваліся. Моладзь добра ведае замежную літаратуру і прапаноўвае нам яе ў настаўніцкі, вышукваючы то адну, то другую іншаземную традыцыю. Але, відаць, варта пакінуць замежныя традыцыі з замежнай літаратуры — гэта яе, а ў нас ёсць і ўласныя эстэтычныя асновы.

Іншая прыкмета часу — літаратура і крытыка ў Інтэрнэце. Бясспрэчна, сфера, варта сур'ёзнага роздуму, аналізу, вывучэння, выкарыстання.

Прычым нельга не заўважыць, што неахайнасць, прымітывізм і непрыстойнасць Сеціва патроху, але няўхільна пераносяцца ў сур'ёзныя выданні, дзе па-ранейшаму і менавіта толькі там і ажыццяўляецца літаратурны працэс.

На парадку дня ўсё яшчэ застаецца пазбаўленне ад міфаў — гістарычных і сацыяльна-палітычных, асабліва ў адукацыі — школах і ВНУ. Можна быць, варта перагледзець праграмы — так, каб пазбегнуць залішне адвольнай трактоўкі літаратуры ў яе сувязі з гісторыяй непасрэдна ў класах і ўніверсітэцкіх аўдыторыях, а загім, натуральна, у публікацыях.

Нацыянальнай спецыфікай літаратуры, доследам менталітэту беларуса крытыка займаецца ўсё менш — моладзь пад уплывам ідэй глабалізму мысліць сёння інакш, і значыць, размяваюцца не толькі крытэрыі ўласна крытыкі як асаблівай галіны літаратуразнаўства, але і крытэрыі спецыфічна беларускай крытыкі з яе, пры ўсіх выдатках, напрацаванымі традыцыямі.

Крытыка на мяккі стагоддзю прайшла перыяд захаплення постмадэрнізмам, хоць сур'ёзныя наступствы сцвярджаюць, што пра яго размоў больш, чым заслугоўвае гэты кірунак. Усё ж дзякуючы крытыцы чытацкая аўдыторыя ўпэўнілася, што такі напрамак існуе, з'яўляецца галоўным, а рэалізм аджыў сваё і ні

кому не патрэбны. На самай справе якраз прыёму постмадэрнізму не так і шмат, ён — з яго абмежаванасцю падыходаў — ужо вычарпаў сябе, а рэалізм невычарпальны, як невычарпальнае ўласна жыццё.

Чым варта было б заняцца крытыцы — на мой суб'ектыўны погляд? Крытыка павінна пастаянна нагадваць пра каштоўнасць кожнага асобнага чалавека, вучыць і саміх пісьменнікаў, і публіку бачыць у чалавеку непаўторную асобу. Варта сканцэнтраваць увагу на кожным пісьменніку, многія з якіх проста аказаліся абызенымі крытыкай, замоўчаліся і адыходзілі ў небыццё, так і не дачакаўшыся больш-менш прыстойнага разбору ўласнай творчасці.

Крытыка павінна паказваць, што літаратура не проста дэтэрмінаваная гісторыяй, а сама заўсёды з'яўлялася часткай гістарычнага працэсу. Можна быць, гэта пераканае публіку ў важнасці і патрэбнасці менавіта літаратуры як летапісу жыцця ў яго непаўторнасці і канкрэтнасці.

Пункт для палемікі. Пачаць усё з пачатку, вярнуўшыся да традыцый В. Бялінскага з яго велічнымі разборамі-аглядамі, з аналізам творчасці таго ці іншага пісьменніка, калі патрэбна, то і ў дзесяці артыкулах.

Нязвыкла, архаічна, але іншага шляху да адраджэння сапраўднай крытыкі — не адкрыта камерцыйнай — я не бачу.

...Як напісаць самы важны твор

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ,
старшыня Мінскай абласной арганізацыі
Саюза пісьменнікаў Беларусі,
дырэктар РВУ “Літаратура і Мастацтва”

Асаблівасць сённяшняга дня для нашага творчага саюза так ці інакш вымагае размовы пра літаратурныя творы, напісаныя ў апошнія пяць гадоў. А напісана і выдадзена ў нашай краіне нямаля. І тым не менш можна і ў нашы не самыя спрыяльныя ў плане масавага захаплення чытаннем папяровай кнігі часы знайсці такога чытача, які сустрэўся аднаму класіку айчыннай літаратуры дзесяцігоддзі таму. Прывяду кароткую цытату з даўняга выступлення на пісьменніцкім пленуме: “...неяк на адной канферэнцыі чытачоў у віцебскай глыбінцы да мяне падшоў чалавек, слесар саўгаснай майстэрні, і на мае словы пра тое, што цікавага шмат у нашай літаратуры, сказаў: “Цікавага многа. А вось каб паверылася — нямамога...”

Пэўна ж, такія чытачы неаднойчы сустракаліся і вам. Дык як жа стварыць той адзіна правільны раман, галоўную аповесць, як напісаць самы важны з пункту духоўнага ўздзеяння на чытача верш, каб можна было спадзявацца на ўзаемнасць з боку грамадства. І разам з тым верыць у важнасць радка, спадзявацца, што напісанае паспрые развіццю жыцця, умацаванню сацыяльнай справядлівасці, усталяванню ладу і згоды сярод розных груп насельніцтва, увогуле сярод розных па адукацыі і выхаванні людзей? Пагадзіцеся, пытанне з пытанняў. І наўрад ці бальшыні з нас хопіць жыцця, каб адказаць на яго. Магчыма, толькі чыясці геніяльная празорлівасць дазволіць выбудаваць прамую дарогу да ісціны. А чытач тым часам чакае, пакутуе і справядліва крытыкуе пісьменніцкую грамаду.

Як жа нам быць, назваўшыся прафесійнымі пісьменнікамі, дзе шукаць адзіна правільнае выйсце, як дамовіцца са сваім уласным сумленнем, уздушы на сябе адказнасць за ўсю літаратуру і ўсё мастацтва? Тут мы нечым падобны з дактарамі, калі хочаце, з хірургамі самых складаных спецыяльнасцей. Людзі глядзяць на іх як на апошнюю інстанцыю. І чытач, даведаўшыся пра нашу прафесію, таксама мае поўнае права пакласці галаву на кніжныя старонкі са спадзяваннем на душэўнае і сардэчнае лекаванне словам. І ўявіце сабе, якая крыўда вырастае ў яго свядомасці, калі там, пад вокладкай, не знойдзена патрэбнае чыстае слова!

А ў нас жа ёсць трывалы падмурак. Наша беларуская літаратура па праве была пашанотнай у складзе шматнацыянальнай савецкай літаратуры многія дзесяцігоддзі. Фактаў прызнання звышдастаткова. Ёсць

і такі. Напрыклад, калі ў Кітаі праграма перакладчыцкай работы ў галіне мастацкай літаратуры ішла пад лозунгам “Вучыцца ў Савецкага Саюза!...”, вучыліся і ў беларусаў. Толькі раманна і аповесці народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна ў Пекіне, Шанхаі, іншых гарадах Кітая выдалі асобнымі кнігамі больш як дзесяць разоў. Двойчы — коласаўскую “Дрыгву”, двойчы — купалаўскую “Жалейку”. Да дзесяці разоў кнігамі і ў часопісах — і аповесці Васіля Быкава.

Наша беларуская літаратура і сёння не такая ўжо і бедная. Не, не дарэмна рупіўся і рупіцца кожны з вас за пісьмовым сталом. Магчыма, не ўсе з нашых твораў і кніг заўважаны шырокім і масавым чытачом. Але кожны з вас спрыяў той няпростай і цэласнай атмасферы, якая вылучае таленты, фарміраванню таго асяродка, які нараджае прэўдзівую кнігу, тую, якой паверана і ў глыбінцы, і ў вялікім мегаполісе. А калі гаварыць пра пэўную канкрэтыку, то як уважлівы чытач сённяшняй літаратурна-мастацкай перыёдыкі выкажу свае асабістыя, магчыма, суб'ектыўныя сімпатыі да завострана сацыяльнай прозы Уладзіміра Саламаха, на старонках якой вырашаецца галоўны канфлікт грамадскіх зносін — паміж сумленнем і несправядлівасцю, паміж чалавекам-адзінкаю і калектывам, аповесцей Алены Брава, якая пільна ўглядаецца ў жыццё вачыма саракагадовай жанчыны, якая піша ад імя свайго пакалення, раману, аповесцей, апавадненняў Алеся Савіцкага, Уладзіміра Гіламедава, Андрэя Федарэнкі, Алеся Бадака, вершаў заўчасна пайшоўшага з жыцця Уладзіміра Марука, паэтычных адкрыццяў Міколы Мятліцкага, Генадзя Пашкова. Пішучы на розныя тэмы, яны і шмат яшчэ хто з каторы сучасных пісьменнікаў і паэтаў імкнуцца з нашых часавых вышынь зазірнуць у вочы Вечнасці, паразумецца з учарашнім і сённяшнім...

Ды разам з тым ніхто і ніколі не з'яўляецца нафтавай вежай, выключна толькі да якой трэба прыглядацца. Літаратуру на сёння і на заўтра ствараюць не адзінкі. Разуменне гэта, сяброўскае асэнсаванне таго, што мы працуем над агульным мастацкім палатном сучаснасці, высокая культура зносін у самім пісьменніцкім асяродку — хіба гэта не шлях да новых вышынь і здабыткаў?! Давайце ж паспрабуем гэтай дарогай пайсці далей, у наступныя блізкія і далёкія гады. Усе падставы на тое ў нашай краіне, дзе культура, асветніцтва, пытанні выхавання моладзі знаходзяцца сярод прыярытэтаў у вызначэнні дзяржаўнай палітыкі, ёсць. А значыць, павінна быць і добрая літаратура. Такая, што будзе і надалей, як і руская літаратура, іншыя славянскія літаратуры свету, адкрываць душу народа. Дзеля гэтага варта і працаваць, шукаць свой адзіна правільны і галоўны твор.

Ці варта шкадаваць графаманаў?

Васіль ШЫРКО,
старшыня секцыі публіцыстыкі СПБ,
галоўны рэдактар часопіса “Белая Вежа”

На Уздзеншчыне, адкуль я родам, кажуць: у нас з кожнага акна выглядае паэт. Толькі з невялікай вёскі Нізок выйшлі ў вялікі свет літаратуры Кандрат Крапіва, Паўлюк Трус, Лідзія Арабей.

З гэтага ж Нізка народны артыст Анатоль Трус, шмат дактароў і кандыдатаў навук. На ўраджайнай на літаратару ўздзенскай глебе выраслі яшчэ каля дваццаці паэтаў і празаікаў, у тым ліку Пятро Глебка, Алесь Якімовіч, Антон Бялевіч, Алесь Пальчэўскі, Ілля і Васіль Гурскія, самадзейны паэт і кампазітар Павел Іванавіч Шыдлоўскі.

І дзе яшчэ, калі не на песеннай і паэтычнай Уздзеншчыне, павінен прайсці ў такім разе наступны пасля Глыбокага Дзень беларускага пісьменства?

Мікалай Іванавіч Чаргінец у сваім глыбокім і змястоўным дакладзе правільна заўважыў: нашы нашчадкі будуць судзіць пра наш час праз дакументальныя творы. Праўда — адзіна трывалая кладка. Секцыя публіцыстыкі збіраецца даволі часта. Абмяркоўваем нарысы, артыкулы, аўтараў цікавых кніг прымаем у Саюз пісьменнікаў. Мы можам ганарыцца дакументальнымі і дакументальна-мастацкімі творами многіх нашых літаратараў.

Каб напісаць добры нарыс, трэба неаднойчы сустрацца з героем, з'есці з ім, вобразна кажучы, калі не адзін пуд солі, то хоць кілаграм. А грошай на камандзіроўкі кот наплакаў. Так і не працуе ў Саюзе пісьменнікаў бюро прапаганды. Літаратары маглі б прынесці вялікую карысць дзяржаве, умацаванню яе суверэнітэту. Не ўсе, на вялікі жаль, гэта разумеюць.

Нядаўна адзін з нашых вядомых паэтаў паскардзіўся расіянам праз СМІ, што ў Беларусі не даюць ходу рускай мове, заціскаюць яе. О-о, як заціскаюць “великий и могучий русский язык”: амаль дзве трэці членаў нашага Саюза піша па-руску! Справаводства ў краіне вядзецца на рускай мове. На мове карэнных жыхароў навучаюцца толькі дваццаць працэнтаў школьнікаў. Штогод адчыняюцца рускамоўныя школы ў гарадах і зачыняюцца ў вёсках дзясяткі беларускамоўных.

Не сёння гэта пачалося. Калісьці выдатны паэт-франтавік Аляксей Пысін з горыччу пісаў:

*А мова матчына ў знямозе
І б'е трывогу на ўсёй свет:
Яе наставілі ў парозе
І не пускаюць на паркет.*

Які ўжо там паркет?

Французы (ім, здавалася б, чаго баяцца за стан сваёй парлео франсу!) прымаюць законы, якія аберагаюць французскую мову, а мы нічога не робім ці зусім мала робім, каб зберагчы, захаваць найвялікшы дар сваіх продкаў. Скарачаюцца аб'ёмы часопісаў. Дзе старэйшая беларускамоўная газета “Чырвоная змена”? Я ўжо не кажу пра тэлебачанне. Там, калі папраўдзе, пісьменнікі з'яўляюцца гады ў рады. Вершы з экрану не гучаць, роднае слова ў заняпадзе. Хоць у краіне дзве дзяржаўныя мовы, вядучыя не размаўляюць, “лишь говорят”. Калі я працаваў у рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм тэлебачання, экранізаваліся лепшыя набыткі літаратуры, гучалі вершы з экрана, тысячы і тысячы тэлегладачоў збірала “Ліра”, дзе на пытанні чытачоў адказвалі вядучыя пісьменнікі Беларусі. Я ўжо не кажу пра творчы партрэты, небагія ганарары аўтарам твораў і артыстам.

Я хацеў бы, каб мову майго народа ў Беларусі заціскалі гэтаксама, як заціскаюць рускую. Тады ёй і праз сотні гадоў жыць. Між іншым, рускамоўных літаратараў у Беларусі шмат, але іх, за рэдкім выключэннем, амаль ніхто не ведае ў Расіі. Яўген Еўтушэнка выдаў у ЗША кнігу, дзе назваў дзесьці 700 лепшых рускамоўных паэтаў. А-у, падыміце рукі, хто трапіў у гэты спіс абраннікаў? Вы, якога “заціскаюць”? Вашы сябры? Ніхто! І гэта ў сем соцен. Дык чым хваліцца? Для чаго задзіраць нос? За перапеў біблейскіх сюжэтаў? Божа, ратуй. Каб пісаць, як Твардоўскі, Ісакоўскі, якія любілі Беларусь, ведалі яе мову, сябравалі з нашымі пісьменнікамі, трэба як мінімум нарадзіцца ў Расіі ці жыць там. Толькі так можна прапусціць праз сябе, як Распуцін, Куняеў, Бялоў, Крупін, Ганічаў, Пераверзін, Рубцоў ды і наш зямляк па калінкавіцкаму дзеду Яўген Еўтушэнка, каларыт самага вялікага славянскага народа.

І апошняе. Калісьці паэт Уладзімір Паўлаў у газеце “Літаратура і мастацтва” надрукаваў артыкул “Асцярожна — графаманы!” Любы старшыня секцыі, кіраўнікі абласных аддзяленняў Саюза засведчаць, што графаманаў з кожным годам не меншае, растуць як грыбы пасля спорнага дажджу. Толькі вось гэтыя грыбы, як кажуць у нас у Беларусі, воўчыя, есці іх нельга. Атакуюць рэдакцыі, секцыі, як правіла, пенсіянеры, сямідзесяцігадовыя, з дазволу сказаць, “паэты”, якія не ведаюць нават правіл вершаскладання, а “празаікі”, і смех, і грэх, выдадуць кнігу за свой кошт ад шасці (я не жартую!) да ста асобнікаў і рвуцца ў Саюз. Чытаеш многіх такіх аўтараў — і разбірае смех. І мы, талерантныя, памяркоўныя беларусы, здараецца, шкадуем няшчасных графаманаў, дапамагаем надрукавацца, даём рэкамендацыі да прыёму ў Саюз пісьменнікаў. Калі так і далей пойдзе, іх будзе больш, чым сапраўдных літаратараў.

Кітай далёкі і блізкі

Веліч і спакой Пекіна

З кожным годам усё актыўней развіваюцца палітычныя, эканамічныя і культурныя сувязі паміж Рэспублікай Беларусь і Кітайскай Народнай Рэспублікай. Звычайнай справай стаў і абмен дэлегацыямі літаратараў, мастакоў, дзеячаў тэатра і кіно. Нядаўна з падарожжа па Кітаі вярнуўся дырэктар дырэкцыі міжнароднага вярстання Беларускага радыё, пісьменнік Навум Гальпяровіч. У сваіх нататках “Кітай далёкі і блізкі” ён расказвае пра памятных сустрэчы, дзеліцца ўражаннямі пра наведванне гістарычных мясцін Паднябеснай.

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

Першае, што ўражае ў Пекіне, — гэта дзіўнае спалучэнне велічы і нейкай хатняй утульнасці. Высокія сучасныя дамы, шырокія вуліцы, імклівы патак машын і веласіпеды з каляскамі, кавярні, дзе наведвальнікі з задавальненнем сядзяць за столікамі, на якіх дымяцца духмяныя гарачыя стравы...

Здзіўленні на кожным кроку. Вось каля станцыі метро старэнькі селянін прадае батат, падобны па знешнім выглядзе на бульбу, печаны тут жа на спецыяльным прыстасаванні. Побач рышка вязе пад чырвоным балдахінам смяшліваю паненку з сабаккам. У патоку сучасных аўто можна ўбачыць пажылога кітайца на трохколавым веласіпедзе з поліэтыленавай будкай, які нетаропка круціць педалі, слухаючы транзістарны прыёмнік. Або жанчыну з малым дзіцем на ровары з маторчыкам. І гэта дзіўнае спалучэнне ўражае як сутыкненне эпох.

Увечары насупраць вышынных шматпавярховак дзясяткі пар пад меладычную музыку вырабляюць складаныя па. Не, гэта не аматары бальных танцаў, а звычайныя гараджане — пажылыя і маладыя. Імправізаваная танцпляцоўка прыцягвае прахожых, і яны становяцца ўдзельнікамі своеасаблівага мясцовага балета.

У буйных магазінах, абсталяваных эскалатарамі і бягучымі дарожкамі, поўна дарагіх тавараў з замежнымі брэндамі. Але і кітайцы навучыліся вырабляць моднае адзенне, суперсучасную электроніку. Аўтобусы і электратраінікі метро — толькі айчыннай вытворчасці.

На трагуарах, выкладзеных пліткай, пазначаны спецыяльныя палосы жоўтага колеру з выступаючай рабрыстай паверхняй. Як мне казалі, гэта зроблена для сляпых і людзей, якія дрэнна бачаць. Яны нагамі могуць намацаць палосы і перасоўвацца па іх.

Апрануты грамадзяне, асабліва малады, зусім па-еўрапейску. Не верце міфам, што ўсе кітайцы ходзяць у паўваенных френчах з накладнымі кішэнямі.

Пекін — агромністы горад. Настолькі,

што гэта нават цяжка ўявіць. Плошча — 16 тысяч квадратных кіламетраў, у 16 разоў больш, чым плошча Масквы, а працягласць ліній метро дасягае 600 кіламетраў. Але гэтыя аб’ёмы “не дзвядц” на вас, а маляўнічыя пейзажы ля Вялікай Кітайскай сцяны, парка Бадачу ўраджаюць сваім велічным спакоем і дзівоснай злучанасцю гор і неба, аб’якаў, што плывуць над табой. Тут, бадай, як нідзе адчуваеш слухнасць паніяцца “Паднябесная”.

Да Вялікай Кітайскай сцяны мы дабіраліся больш як дзве з паловай гадзіны, прычым паўтары з іх — не выходзячы з метро. У кітайскай падземцы заўсёды шматлюдна. Але ніхто не прабівае лакцямі сабе дарогу, не ўступае ў словесны перапалкі. На новых лініях электрычкі, светлыя і прасторныя, “упакаваныя” электронікай і відэа, часта вырываюцца з-пад зямлі на паверхню.

Такі ў Пекіне — вельмі зручны і досыць дэмакратычны від транспарту. Там няма стаянак, і машыну трэба лавіць, як кажуць, на хаду, балазе іх там многа. Усе яны маюць адметнае серыйнае афармленне. Кіроўца, як правіла, у форме, тут жа — касавы апарат, у канцы паездкі ён абавязкова выдае квіток.

Давялося паездзіць і на маршрутным аўтобусе. Пасажыры ўваходзяць праз пярэднія дзверы і прыкладваюць электронныя карткі да спецыяльнага прыстасавання або разлічваюцца непасрэдна з кіроўцам. Яго рабочае месца адгароджана толькі невялікім бар’ерам, і ён свабодна кантактуе з людзьмі. Прыпынкі ж, як і ў нас, аб’яўляюцца праз дынамік, прычым на кітайскай і англійскай мовах. Адна картка дзейнічае на ўсе віды транспарту пры наяўнасці адпаведнай сумы, а рахунак можна папаўняць у любых банкамаце.

Вось, праўда, мінскім даішнікам на пекінскіх вуліцах работы хапіла б: не надта клапоцяцца мясцовыя вадзіцелі пра выкананне правіл дарожнага руху. Шчыра верачы, што сама наяўнасць аўта транспартнага сродку дае вялікія перавагі, яны не спяшаюцца саступаць

месца прахожым на пешаходным пераходзе, ды і чырвоны сігнал светлафора могуць ліха праскочыць. Таму ўсе нам раілі пры пераходзе вуліц быць пільнымі і асцярожнымі.

Асобная тэма — супермаркеты, ды і ўвогуле гандлёвыя кропкі. Для жанчын яны тояць вялікую небяспеку, бо там можна затрымацца на шмат гадзін. Мінская “Карона” ў параўнанні з досыць звычайным пекінскім супермаркетам — як аднапакаёвая кватэра побач з шыкоўным асабняком. Не кажучы пра тое, што там прадаецца ўсё — ад цыбуліны да “наварочанага” камп’ютара. Памеры проста ўраджаюць! З адной каляскай можна спускацца і падымацца па эскалатарах і бягучых дарожках, сьпывацца, разлічвацца, атрымліваць чэкі і рухацца далей, аж да самага выхаду. У харчовых секцыях — безліч зеляніны, садавіны, гародніны... У рыбным адзеле я не мог надзівіцца на жывых рыб, малюскаў, іншых марскіх насельнікаў, пра існаванне якіх нават не ведаў і якія маглі проста перакачаваць з акварыумаў у маю спажывецкую карзінку.

Як правіла, такія магазіны прыватныя, таму можна “таргавацца”, збіваць цану. Асабліва ажыўлены гандаль — на вялікім “Жамчужным рынку”. Ён так толькі называецца, бо гэта велізарны супермаркет, набіты прамысловымі таварамі. Маладыя, прыгожыя дзяўчаты і хлопцы літаральна не даюць праходу пакупнікам, сярод якіх шмат інашаземцаў. Паўсюль гучаць акрамя кітайскай англійскай, нямецкай і рускай мовы.

Нам трэба было купіць чамадан, бо наш быў незваротна пашкоджаны пры пералёце. Перамовы з прадаўшчыцай цягнуліся каля гадзіны, у выніку чаго кошт тавара знізіўся практычна ўдвая, прычым кітайка не выглядала засмучонай ці пакрыўджанай. Магчыма, яны спецыяльна штучна ўздываюць першапачатковы кошт, каб пакупнік адчуў радасць ад удачай пакупкі.

На здымку: Н. Гальпяровіч ля Вялікай Кітайскай сцяны.

эфір”, “Музычная гасцеўня з Віктарам Кісцёнем”, “Запрашалны білет”, “Музыка ночы” на канале “Культура”. Гэтыя перадачы заўжды прыцягваюць увагу радыёслухачоў. Сваім мастацтвам Віктар Кісцёнь выхоўвае і прывівае мастацкі густ.

Хачу выказаць сваё захапленне Віктарам як кампазітарам. Адчуваецца, што музыка для яго не проста прафесія, а стан душы. Музыка Кісцёня надзвычай тонкая, прыгожая, светлая, аптымістычная, духоўная.

Ад свайго імя і ад імя сваіх сяброў сардэчна дзякую дырэктару канала “Культура” Кацярыне Агеевай і дырэктару Першага нацыянальнага канала Беларускага радыё Антону Васюкевічу за такіх таленавітых супрацоўнікаў. Думаецца, што Кацярына Іванаўна і Антон Барысавіч гавараць імі разам з намі, удзячнымі слухачамі.

Валянціна ФІЛПЕНКА

Рэфлексія

Айда «Вобход»!

Людміла САЯНКОВА

Мне б хацелася, напэўна, пачаць так, як калісьці запрашалі на першыя кінасеансы: “Фурор! Спяшайцеся! Сапраўдны цуд! На гэтае адкрыццё звярнуў увагу свет!” Такія эмоцыі мяне захапілі, калі ўпершыню апынулася ў зале Пушкінскай бібліятэкі на чарговым пасяджэнні “изустного журнала Вобход”. На самай справе гэта была клубная сустрэча, калі збіраюцца людзі, якіх штосьці аб’ядноўвае: ідэі, інтарэсы, пошукі, звычкі. Але гэты клуб прадстаўляе нешта іншае. Адрознівае ад звычайнага тое, што не так часта сустракаецца нават у нешматлюдных кампаніях. Там была асабліва атмасфера, калі адыходзяць на другі план дзённае мітусня, раздражнёнасць, незадаволенасць сабою і ўсімі астатнімі. Так бывае тады, калі людзі робяць альбо адкрываюць для сябе штосьці важнае і прыемнае, што настрайвае іх сэрцы на адзін лад, што робіць іх не столькі людзьмі адной думкі, колькі людзьмі адной душы. “Вобход” — сапраўды тая прастора, дзе ёсць душэўнае адзінства і параўменне.

Атмасфера — рэч амаль што містычная, якая часцей за ўсё не паддаецца нейкаму рацыянальнаму асэнсаванню. Проста адчуваеш, што тут табе добра (ці неяк па-іншаму) — і ўсё! “Вобход”, напэўна, не існаваў бы як месца жаданай сустрэчы без аднаго чалавека, які ўсё гэта задумаў, выпесціў і падтрымлівае так упэўнена і пяшчотна, як у далёкія часы дбайныя гаспадыні падтрымлівалі вогнішча. Міхаіл Валодзін — фізік па прафесіі, лірык і рамантык у адносінах да жыцця. У ягоным характары ёсць тое, што цяпер, у эпоху татальнага прагматызму і цынізму, сустракаецца вельмі рэдка — шчырасць і нераўнадушнасць.

Кожны з нас заўважае, што сёння сапраўднай дыялагічнай прасторай з’яўляецца толькі Інтэрнэт. Але ніякі Facebook ці Twitter не можа нам падараваць сапраўднае дыялог, калі не проста бачыш суб’яседа, а адчуваеш яго. Акрамя таго, шалёныя рухі цывілізацыі змяняюць наша асяроддзе. Мы ўсё больш і больш нагадваем падарожнікаў, якія ў адзіноце блукаюць па невядомай прасторы, не заўважаючы адно аднаго. Сапраўды, экспрэсіяністычная сутнасць: “Ніколі чалавек не быў такі малы. Ніколі ён не быў такі разгублены. Бяда лямантуе, чалавек заве сваю душу...” Горад як жыватворная прастора знікае. Кожнае асяроддзе становіцца ўсё больш функцыянальным, усё менш камфортным для чалавечай душы. Таму неабходнасць клубных сустрэч, дзе людзі сапраўды аб’ядноўваюцца, — гэта праціпастаўленне цывілізацыйнаму холаду і адзіноце. Менавіта ў гэтым можна вызначыць філасофію “Вобхода”.

Міхаіл Валодзін, які знайшоў сябе ў розных відах творчасці — паэзіі, бардаўскай песні, пісьменніцтве, вусных апавяданнях, журналістыцы, — “сфармаціраваў” свой клуб як звычайны друкаваны часопіс. Кожнае пасяджэнне, як і кожны нумар часопіса, прысвечана пэўнай тэме. У тэматычных выхадах ёсць свае рубрыкі, жанры, аўтары. Напрыклад, “падарожжывы нумар” меў свае “старонкі”: замежнае падарожжа, прыроднае падарожжа, падарожжа да чалавека, паэтычнае падарожжа і г.д.

Чаму “Вобход”? А таму — так, ва ўсякім разе, лічыць сам Міхаіл, — што ў абыход ісці куды больш цікава, чым напраткі, можна многа чаго новага спазнаць. А чаму слова пішацца разам? А таму, напэўна, што так больш загадкава, а можа, штосьці іншае. Гэта не важна. Важна, напэўна, тое, пра што калісьці сказаў Андрэй Бель: “Клуб — месца аб’яднання людзей... Прыходзяць стомленыя, адзінокія — і раптам аб’ядноўваюцца ў сузіранні жыцця, бачаць, якое яно разнастайнае, цудоўнае, і выходзяць, абмяняўшыся поглядам, выпадковай, а таму і больш за ўсё значнай салідарнасці: гэта салідарнасць выходзіць не з чаго-небудзь прадудзятга, а з сутнасці чалавечай натуре...” Сказана даўно і з іншай нагоды. Але сэнс сучасны і мае прамое дачыненне да сённяшняга клуба. Клуба не па арганізацыйных характарыстыках, а па чалавечых. Такіх, якія і ёсць у “изустного журнала “Вобход”.

З пошты «ЛіМа»

Музыка ў кожны дом

Па натуре я лірык, рамантык і не ўяўляю сябе без літаратурных і музычных праграм Першага нацыянальнага канала Беларускага радыё і канала “Культура”. Хочацца адзначыць Таццяну Песнякевіч, Алега Вінярскага, Рэнату Патаку, Людмілу Латушкіну, Ліку Пташук, Віктара Кісцёня, Таццяну Старчанку, Валерыя Бяляева, Таццяну Аляксандраву, Уладзіміра Трапянку, Яну Хадоску, Наталлю Капусціну, Іну Наркевіч.

Мяне заўсёды ўражае аўтар і вядучая праграм “Біяграфія шэдэўраў”, “Класіка на біс”, “Падарунак меламану”, “Анталогія раманса”, “Сустрэча з песняй” Таццяна Песнякевіч. Нават не ўяўляю, як Таццяна Пятроўна ўсё паспявае. Мне падаецца, яе можна назваць Каралевай Класікі Беларускага Радыё.

У музычнай радыёпрасторы таксама звяртае на сябе ўвагу Віктар Кісцёнь, каардынатар эксклюзіўнага праекта “Канцэртная зала”. З яго дапамогай класічная музыка з усіх куткоў свету ўваходзіць ў кожны дом. Меламаны не заўсёды маюць магчымасць наведваць філармонію, але цяпер яны маюць магчымасць штовечар слухаць класічную музыку, сядзячы на канапе. Акрамя гэтага, у рамках праекта слухачы некалькі разоў на год наведваюць студыі Беларускага Радыё, куды Віктар запрашае вядомых музыкаў, з якімі пасля канцэрта, што адбываецца ў студыі, усе ахвотныя могуць пагаварыць.

Але адным праектам “Канцэртная зала” творчасць Віктара не абмяжоўваецца. Ён аўтар і вядучы праграм “Па заяўках меламанаў”, “Вінілавы

Маргарыта АЛЯШКЕВІЧ

**Вытанчанае
забойства чытача**

“Сапраўдныя хронікі Поўні” — кніга для тых, хто любіць інтэлектуальныя гульні. І хаця ў параўнанні з папярэдняй кнігай І. Шаўляковай (“Рэстаўрацыя шчырасці”, 2003) гэтая выглядае больш, так бы мовіць, чытача-любнай, больш даступнай — памятайце, што гэта ўсё адно той яшчэ кубік-рубік. Так, усе тэрміны будуць неадкладна (ці неўзабаве) патлумачаны, усе іншамоўныя прымаўкі — перакладзеныя. І нават мэта выдання (і чытання) кнігі крытыкі будзе патлумачана па пунктах (засірэніце на стар. 13). Але калі вы аматар прасталінейнага сюжэтнага чытання і немудрагелістых сінтаксічных канструкцый — першы ж артыкул стане вам надмагільным помнікам. Увогуле, мяркую, гэтай кнізе вельмі пасаваў бы надпіс, які ўпрыгожвае пачатак “Хазарскага слоўніка” (з адпаведным сітуацыі ўдакладненнем): “На гэтым месцы ляжыць чытач, які ніколі не разгорне/не дачытае гэтую кнігу. Тут ён спіць вечным сном”.

Тым жа, хто ведае, як падбіраць ключы з выявай трохрогага знака, — вэлкам у *крытычныя сутарэнні* (вобраз не мой — скарачаны з назвы другой кнігі І. Шаўляковай).

Структура

У структуры кнігі чатыры раздзелы — чаго тут, здавалася б, складанага. Адзін змяшчае артыкулы, праблемныя і канцэптуальныя, другі — бенефісы, як сама крытык называе артыкулы, прысвечаныя асэнсаванню набытку пэўнага пісьменніка ў айчынным літаратурным працэсе (па дакладнае азначэнне — гл. с. 22). У трэцім прасочваецца эвалюцыя літаратураў-неафітаў, у чацвёртым гаворка будзе пра замежных аўтараў, пра дзве кнігі пралітаратурнага характару, два астатнія матэрыялы маглі б вельмі ўтульна пачувацца сярод “бенефісаў”... Ага, заблукалі? А вось вам яшчэ: агляд дэбютаў раптам пачынае разрастацца ледзь не да праблемнага артыкула; кожны тэкст аблытвае вас (сама-)іранічнымі зацемкамі адносна праблем літпрацэсу, адмысловымі канцэпцыямі, арыгінальнымі класіфікацыямі.

Герой

Паспрабаваўшы палічыць, колькі пакаленняў прысутнічае ў кнізе І. Шаўляковай, я збілася: тут прагаворваюцца праблемы і саракагадовых, і трыццацігадовых, і дваццаці-ці каля таго-гадовых, але ж і прадстаўнікі іншых узроставак катэгорый трапляюць пад крытычны прыцёл. Чым за кожным па біяграфічныя даведкі бегаць, лепш прыслухацца да задумы кнігі. Большасць разгледжаных тут творцаў — ва “ўзросце Карлсана” — “у самым што ні на ёсць поўным росквіце сіл”, як (пералічваю ў парадку з’яўлення) Аляксей Бадак, Аляксей Наварыч, Анатолий Казлоў, Альгерд Бахарэвіч. Але сапраўдныя хронікі прадугледжваюць запіс падзей у храналагічнай паслядоўнасці; у поўні хаваецца і маладзік, і сход, і ветах.

Метафара Поўні, як і належыць метафары, унікае адназначнага тлумачэння. Поўны росквіт літаратэрыі сіл — раз, “айчыннае прыгожае пісьменства апошніх

Заклапочанасць станам сучаснай літаратурнай крытыкі (ці ледзь не яе адсутнасцю) выказваюць многія. Нямногія, аднак, ідуць далей за нараканні і спачуванні. І ў гэтых варунках тым больш радуе, што знаходзяцца альтруісты, якія робяць сваю справу, якасна і густоўна. Сярод такіх неаб’якавых — Ірына Шаўлякова, крытыка якой ніяк не “служба” літаратуры, а сапраўднае мастацтва, гэтка самая творчасць, як эпас, лірыка ці драма. Таму і нядзіўна, што яе новая кніга “Сапраўдныя хронікі Поўні” неўзабаве пасля свайго з’яўлення атрымала зацікаўленыя водгукі. З імі і знаёмім сёння нашых чытачоў.

Інтэлігентнасць = вышэйшая зброя, альбо Як гатаваць рызота з каракаціцы

Крытык, які піша пра крытыка, які піша пра крытыку, — адчуванне падобнае на тое, калі расстаўляеш бясконцы калідор люстэрак і чакаеш, хто з’явіцца. Зрэшты, усе гэтыя магічныя дзеянні вакол літаратуры задумваюцца ёй на карысць.

дваццаці год” (якое, на думку самаіранічнага “экзальтаванага” крытыка, супадае “з адмысловай эпохай Поўні”) — два, і гэта толькі прамоўленыя, выкінутыя на паверхню варыянты.

То ж свет змяніўся: каля ста гадоў таму чакалі сонца ў наша ваконца. Праўда, стагоддзе та-

“Метафара Поўні, як і належыць метафары, унікае адназначнага тлумачэння. Поўны росквіт літаратэрыі сіл — раз, “айчыннае прыгожае пісьменства апошніх дваццаці год” (якое, на думку самаіранічнага “экзальтаванага” крытыка, супадае “з адмысловай эпохай Поўні”) — два, і гэта толькі прамоўленыя, выкінутыя на паверхню варыянты.

кое выдалася, што ледзь поўнага зацьмення не прычыкалі. Так што Поўня — гэта яшчэ надзіва аптымістычны варыянт.

“А ці здолеўці наогул зразумець прадстаўнікі “суседніх” пакаленняў, што такое быць трыццацігадовым у нашым часе і ў родным космасе, калі старэйшыя ўпэўненыя, што вы яшчэ нічога не вартыя, а маладзейшыя перакананыя, што вы ўжо ні на што не здольныя. *Noblesse oblige* (высакароднасць абавязвае): шануй першых, не крыўдзі другіх — і ратуў сябе сам” (с. 79).

Апалогія крытыкі

У “Сапраўдных хроніках Поўні” літаратурная крытыка — гэтка Таранціна ва ўласных фільмах: каб пацвельваць з самой сябе, можа і ў эпозодах з’явіцца, і нават адну з вядучых роляў сыграць.

Напрыклад, у артыкуле “Партызан — XXI”: стратэгія і перспектывы прафесійнага выжывання” пазабавіцца над паспалітымі ўяўленнямі пра крытыку так:

“Айчынная літаратурная крытыка сёння нагадвае адмысловую партызаншчыну... калялітаратурная публіка ўпэўненая, што ў нас крытыкі НЯМА: маўляў, тое, што ёсць, — не крытыка, а так, сурагат, кампот з асабістай непрыязні і некранутай адукаванасцю інтуіцыі” (с. 9). Затым — ніякай літасці да самае сябе — адкрыццё анталагічнай функцыі крытыкі: “Ёй [крытыцы] роўных няма, бадай, толькі ў адным — у справе пераконвання айчыннага пісьменніка і чытача ў тым, што іх няма” (с. 21). Кніжку можна чытаць і ў такім кірунку: збіраць разам выказванні пра крытыку. Тады атрымаецца зусім іншы твор, “Сапраўдная апалогія Крытыкі”.

Прафесійны кодэкс

Высакароднасць абавязвае — гэтыя словы праступілі б на шычыце І. Шаўляковай падчас літаратурна-крытычных баталій,

“Высакароднасць абавязвае — гэтыя словы праступілі б на шычыце І. Шаўляковай падчас літаратурна-крытычных баталій, калі б яна ў іх увязалася. Тым, хто прызвычаіўся да блогерскіх атак, будзе нязвычайна: замест бананавага лушпіння ў ход ідуць шляхетныя рэверансы, цытаты, імкненне зразумець пазіцыю апанента і тонкі (вывераны, прадуманы) укол рапірай.

калі б яна ў іх увязалася. Тым, хто прызвычаіўся да блогерскіх атак, будзе нязвычайна: замест бананавага лушпіння ў ход ідуць шляхетныя рэверансы, цытаты, імкненне зразумець пазіцыю апанента і тонкі (вывераны, прадуманы) укол рапірай.

Не пагаджаючыся з ацэнкамі калег-крытыкаў, І. Шаўлякова працягуе або добрасумленна (чытай: з пазнакай крыніцы цытавання і без перакручвання сэнсу цытаты) пераказа гэтыя ацэнкі, патлумачыць, чаму лічыць іх няслушнымі і, зазвычай, прапануе тлумачэнне, чаму гэты крытык лічыць (і мае права лічыць) так.

Вось, распавядаючы пра А. Бахарэвіча, І. Шаўлякова ўступае ў дыялог з Л. Галубовічам (знойдзем спасылку на лімаўскі артыкул і пераказ пазіцыі Л. Галубовіча) і тлумачыць, чаму “намаганні міфалагізаваць найноўшую гісторыю” могуць уважацца за “трывіяльнае парадзіраванне”: “Магчыма, уся справа ў памянёнай добрасумленнасці: крытык аналізуе твор як абагулены вобраз сучаснасці, а празаік тую сучаснасць педантычна прэпаратыруе”, знаходзіць і зацывае аўтарскую (Бахарэвічаву) пазіцыю і высноўвае так, што нікому не крыўдна: “Спрэчка пра тое, які тып герояў “жывейшы за ўсіх жывых”, ад пачатку асуджаная стацца заганным колам; варта проста не забывацца на тое, што ў іншым свеце па сваім распарадку дня доўга не пражывеш” (а вось і рапіра, ага, гл. артыкул “Рай-які-заўсёды-з-табой: місіі і месіі пакалення XXX”, с. 76 — 77). Гэткае шмагталосе — прысутнасць голасу самога разглядаемага аўтара, іншых крытыкаў, іншых даследчыкаў узнятае праблемы — узбагачае. Прынамсі, можна даведацца, што ў нас ёсць розныя літаратурныя крытыкі і даследчыкі літаратуры (і завуць іх так і гэтак, і друкуюцца яны там і там) і можна па-рознаму ацэньваць эстэтычны феномен.

На такую шчодрасць здольны хіба сапраўды багаты чалавек. Куды часцей сустракаюцца агульныя шальмаванні нейкіх безыменных апанентаў (каб самой не шальмаваць агулам, прыклад з “Нёмана” (2005. — № 12. — С. 150) — пераказ пазіцыі “вядомага беларускага крытыка” без называння імя крытыка і назвы пераказанага артыкула...), ці — наша ўлюбёнае — ацэнка прафесійнай дзейнасці не па тэкстах, а па нейкіх іншых прыкметах (напрыклад, паводле палавай прыналежнасці — тут згадваецца даўні артыкул М. Южыка “Быць крытыкам — гэта што?”, дзе гаворка сярод іншага дайшла да таго, што “за асабліваасцяў псіха-фізіялогіі аб’ектыўным можа быць толькі крытык-мужчына” — гл.: <http://iuzhyk.livejournal.com/17463.html>, — і артыкул С. Грышкевіча “Жаночая крытыка” ў “ЛіМе” ад 23 ліпеня 2010 года).

Ідэал з кнігі вымалёўваецца такі: той, хто піша пра літаратуру, мусіць:

- 1) “прысуседзіць літаратурназнаўчую заглябленасць — да крытычнага досціпу” (с. 11);
 - 2) захоўваць прафесійную бесстароннасць (с. 42), пры гэтым
 - 3) спрыяць таму, каб “генетычна сціплым” літаратары такі прайшлі ініцыяцыю ў мэтры/слупы, затым у волаты/ідалы, а там і ў класікі/апосталы (с. 33); а яшчэ
 - 4) заставацца чалавекам — мець права на суб’ектыўныя літаратурныя прыхільнасці (с. 43);
 - 5) быць сціплым, бо “сучаснаму інфармацыйнаму грамадству крытык патрэбны, як зайцу... рэкламны агент” (с. 152).
- І, напэўна, някепска будзе нам абзавесціся якой-кольвечы прафесійнай салідарнасцю, не грызціся міжсобку, а то ж і праўда крытыкі “як літаратурны від хутка павыведуцца”, і ніякая гіпатэтычная “Ліга прафесійных крытыкаў” не дапаможа...

Катэгорыі

Пры гаворцы нават пра аднаго аўтара крытык разгортвае панараму літаратурнага працэсу. Пры гэтым, каб за дрэвамі не

Прафесійны альтруізм

Анжэла МЕЛЬНИКАВА

Якраз Ірыне Шаўляковай належыць трапны выраз “рытуальная злосць крытыка”. Пагаджаючыся з мэтазгоднасцю менавіта *крытычнага* падыходу да асэнсавання як літаратурных, так і непасрэдна крытычных экзерсісаў, мушу адразу значыць: мая ўласная матывацыя звароту да кнігі артыкулаў і рэцэнзій Ірыны Шаўляковай “Сапраўдныя хронікі Поўні” абумоўлена адваротным: захопленасцю эрудыцыяй, талантам, густам аўтаркі. Артыкулы Ірыны Шаўляковай — заўсёды “знак якасці”: выключная навуковая база, абазнанасць у найноўшых тэндэнцыях развіцця не толькі айчыннай, але і сусветнай літаратуры (апеляцыі да М. Павіча, Ц. Фішара, М. Кундэры, П. Карнэля і інш.). Таму вартасць выступленняў Ірыны Шаўляковай, па-першае, паліагае ў тым, што нацыянальнае а priori выступае складнікам еўрапейскага. Прычым выступае натуральна.

Па-другое, аргументацыя, логіка крытыка жалезныя. Не паспрачаешся.

І, канечне ж, арыгінальнасць мыслення, трапнасць назіранняў, стыль. Чаго вартыя ўжо назвы раздзелаў і падраздзелаў: “«Насамрэч усё было не гэтак», або Крытык — таксама чалавек”, “Нешта = Іншае?”, “Жыццё і норавы літпралетараў: ад “канібалізму” — да медытацыі”, “Як важна не быць «арцюрам рэмбо»”, “ЗДЕСЬ вам не ТУТ” і інш.

Выступленні Ірыны Шаўляковай — крыніца досціпу. Яе крытычныя артыкулы чытаюцца як захапляльныя літаратурныя творы. Гумар выключны (а нехта ж пісаў, што жанчынам гумар не ўласцівы): “Але ў нас абышлося без фанатызму — крытыка чытачу з гэтай нагоды, здаецца, не назаліла”, “сучаснае беларускае літаратуразнаўства, і асабліва тое яго адгалінаванне, якое па волі нялітасціавага навуковага лёсу мусіць следаваць бягучы літаратурны працэс, паўстае сапраўднай *уфалогіяй*”, “дваццаць год таму прэзаікі, у адрозненне ад сённяшніх “літнеафітаў”, не імкнуліся дэбютаваць раманами”, “быў час (і Алякс Наварыч у ім жыў), калі ў “Выдавецтве ЦК КП Беларусі” выходзілі кнігі пад назвай “Ноч пацалункаў незалежнасці”, “насуперак распаўсюджанаму сярэд не-крытыкаў перакананню, крытык — таксама чалавек”, “калі б раманы пачалі *насамрэч* прымаць да сэрца сентэнцыі крытыкаў, спачатку здарыўся б масавы суіцыд майстроў “арыгінальнага жанру”, а пасля я не менш масавая смерць ад голаду штукароў “жанру постарыгінальнага”, “ніхто не эвалюцыянуе гэтак традыцыйна, як пераважная большасць сённяшніх нашых авангардыстаў”. І гэтыя дасціпныя выказванні можна працягваць і працягваць цытаваць.

Урэшце, пра саму кнігу. Яна прысвечана аналізу стракатага літаратурнага працэсу першага дзесяцігоддзя XXI стагоддзя. Развіццё сучаснай беларускай літаратуры вызначаецца перасячэннем разнастайных эстэтычных пошукаў, тэндэнцый. Разабрацца ў ім — задача з няпростых. Таму часта можна пачуць нараканні ў адсутнасці ў нас непрадзятаяй і аргументаванай крытыкі. Ад сябе дадам: і прафесійнай. У асобе Ірыны

Шаўляковай усе гэтыя якасці шчасліва спалучаюцца.

Кола праблем, закранутых у “Сапраўдных хроніках Поўні”, самае разнастайнае: Ірына Шаўлякова піша пра *архаіку* ў Сучаснасці (“Архаіка і яе “філіялы”: утульнасць будучыні”), якая выяўляецца ў “трафарэтнасці» мысленчага тыпу”, “паўфабрыкатным» характары не толькі масліту, але і сучаснага авангардызму”, “уварванні ў найноўшую літаратуру рэмэйкаў”. Уважлівае вывучэнне аргументацыі крытыка павінна працверзіць некаторыя гарачыя галовы неафітаў.

Асэнсоўвае крытык праблему *Я-Героя* сучаснай літаратуры, дакладней, яго адсутнасці: “Сённяшняе прыгожае пісьменства абыкавае да Герояў, яно ўшаноўвае дзівакоў” (артыкул “Партрэт без Героя”), адзначае герметычнасць быцця айчыннага прыгожага пісьменства. Даследуе сутнасць і напрамку жанравых пошукаў сучасных літаратараў (“Крыж піянерскасці: Жанравая стратэгія най-

ця(міфа)творчасцю” чарговага пакалення рупліўцаў айчыннага прыгожага пісьменства”.

Трапна сказана пра Альгерда Бахарэвіча (“Ніхто цягам апошняй пяцігодкі не эвалюцыянаваў гэтак імкліва ад *літаратара да пісьменніка*”).

Гэтыя арыткулы — адначасова і бездакорны навуковы аналіз, і, як заўжды ў Шаўляковай, дасціпна-суб’ектыўнае працывітанне. Чым гэтыя артыкулы і цікавыя, і карысныя (і для навукі, і для крытыкі, і для выкладання літаратуры “ў ВНУ і школе”).

Ірына Шаўлякова літаральна адным сказам дакладна акрэслівае сутнасць мастацкіх пошукаў цэлага пакалення літаратараў: “Глабальнае супрацьстаянне дзвюх эстэтык — ушанаванне суб’ектыўнасці ў процівагу страце суб’ектыўнасці — у беларускай літаратуры канца XX — пачатку XXI стст. выяўляецца даволі яскрава падчас супастаўлення эстэтычнага поля “Тутэйшых” — і “Бум-Бам-Літу” ды “Другога фронту мастацтваў”. Даследчык адзначае,

плённай — калі перажываецца як *тактыка* ўлазінаў, уваходзінаў у найноўшую мастацкую прастору. Аднак будаваць адно на ёй творчую *стратэгію* сёння, па меншай меры, неабачліва, бо аўтар ад пачатку рызыкуе стаць не чалавекам-аркестрам, але чалавекам-з-натоўпу”, “той, хто сёння выдае кнігу паэзіі адно з **намерам напалохаць**, мусіць памятаць, што сённяшні чытач, які паспеў ужо здзіць у джунглях масліту, сам каго хочаш напалохае. **No pasaran!**”

У раздзеле “Дзённікі паўналецця” Ірына Шаўлякова аналізуе творы пісьменнікаў “апошняй хвалі”, “таго літаратурнага пакалення, якое нараджаецца тут і цяпер” (В. Трэнас, А. Кавалеўскага, Р. Малахоўскага, Ус. Гарачкі, В. Гапеевай, В. Гурскай, П. Гаспадыніча, С. Прылуцкага).

У раздзеле “Чытанне для пераможцаў” змешчаныя рэцэнзіі на асобныя кнігі.

Няўдзячная справа пераказваць змест гэтых рэцэнзій, адзначым толькі, што Ірына Шаўлякова здольная дакладна і лаканічна вызначыць як “ідэйны пафас” асобнага зборніка, так і спецыфіку мастацкіх пошукаў пісьменніка (крытыка) ўвогуле. Так, трапна заўважана пра творчасць Аляся Пісьмянкова: “Роздумнасць <...> уяўляецца адным з важнейшых прынцыпаў эстэтычнага асваення быцця...” “Вызначальным прынцыпам” адносіні з літаратурай і літаратарамі “ці не самага дзейснага сёння змагара з крытычнай самотай” Л. Галубовіча Ірына Шаўлякова вызначае як “новую шчырасць”. Ні дадаць ні адняць.

Шэраг артыкулаў прысвечаны рэцэнзійнаму твору сучасных замежных пісьменнікаў, перакладзеных на беларускую мову. Артыкулы выконваюць перш за ўсё асветніцка-прапагандысцкія функцыі: заахваціць чытача (пашырыць эмацыянальны, інтэлектуальны і культурны круггляд) звярнуцца да актуальных (“патэнцыяльна «хрэстаматычных»”, па словах І. Шаўляковай) замежных аўтараў.

Кажуць, што нашы вартасці — працяг нашых недахопаў (ці наадварот?). Паважанае спадарыня Ірына, ну не ўсе такія разумныя і здольныя адразу зразумець сказанае вамі. Працуючы са студэнтамі, працуючы выступленні крытыкі на студэнцкую аўдыторыю: ёй бывае цяжка ўспрымаць многія пасажы, нахштальт “...вектар стваральна-мадэлюючай дзейнасці раманыста скіраваны ў рэчыўную рэчаіснасць: грувастка-дэталізаваная “аб’ектыўная рэальнасць” у беларускім традыцыйным рамана ўзору другой паловы XX стагоддзя вельмі часта паглынае спробы панарамнага паказу ўнутранага космасу, асобнай рэчаіснасці, важкасць якой застаецца дэкларатываючай”.

І ў заключэнне: Ірына Шаўлякова часта піша пра *альтруізм* сучаснай беларускай крытыкі. Варта падкрэсліць і альтруізм самога крытыка Ірыны Шаўляковай, пра што сведчыць цыкл сёлетніх крытычных лімаўскіх артыкулаў. Хто з сучасных літаратараў ці крытыкаў здолеў не тое што асэнсаваць, класіфікаваць, а хаця б перачытаць усе прааналізаваныя Ірынай Шаўляковай творы?

Фота Аксаны Спрычан

ноўшага рамана ў фрагментах і зносках” — аналізуюцца раманы В. Гапеевай, В. Гурскай, П. Гаспадыніча).

Прадметам роздумаў Ірыны Шаўляковай з’яўляецца таксама стан сучаснай беларускай крытыкі, у тым ліку прычыны яе нешматлікасці (“Партызан — XXI»: стратэгія і перспектывы прафесійнага выжывання”).

Пададзены ў “Сапраўдных хроніках Поўні” і літаратурны партрэт (пашчасціла ж ім!) Аляся Бадака, Аляся Наварыча, Анатоля Казлова. Дарэчы, у артыкуле, прысвечаным Алясю Наварычу, і тлумачыцца Ірынай Шаўляковай сутнасць назвы яе зборніка. Апошнія дваццаць год развіцця айчыннай літаратуры вызначаюцца крытыкам як *эпоха Поўні*: гэта “сімвалічная метафара” вельмі прыблізна вытлумачвае сутнасць складанага сімбіёзу рашучасці, калектыўных надзей, індывідуальных страхў і самотна-містычных прадчуванняў (наконт лёсу мастакоўскіх летуценняў у роднай рэчаіснасці), з якім уваходзілі ў айчынную літаратуру прадстаўнікі сённяшняга “сярэдзіннага пакалення” — пакалення “Тутэйшых”. Увогуле адчуваецца асаблівы піетэт крытыка ў адносінах да “Тутэйшых”, якія здолелі сцвердзіцца, на думку І. Шаўляковай, у якасці “унікальнай (прынамсі, “непаўтаральнай”) з’явы <...> пасля якой у найноўшай гісторыі роднай літаратуры маецца пэўны прагал — трывожная “чорная дзірка”, што ніяк не запаўняецца “жыч-

што, нягледзячы на стракатасць мастацкіх дэкларацый і матывацый, беларуская пісьменнікі і сёння ўскладаюць на сябе місію фарміравання “вобраза Нацыі”, “што мог бы стаць архетыпам найноўшай беларускай культуратворчасці і які ў мастацкім тэксце выяўляецца <...> праз персанажаў як носьбітаў *самасці*, ядра асобнасці”.

Аналіз мастацкіх пошукаў сучасных літаратараў гучыць як дыягназ: “Сітуацыя зломнасці пазнаваўчай, эстэтычнай, мастацкай парадыгмаў прыводзіць

“ Артыкулы Ірыны Шаўляковай — заўсёды “знак якасці”: выключная навуковая база, абазнанасць у найноўшых тэндэнцыях развіцця не толькі айчыннай, але і сусветнай літаратуры (апеляцыі да М. Павіча, Ц. Фішара, М. Кундэры, П. Карнэля і інш.).

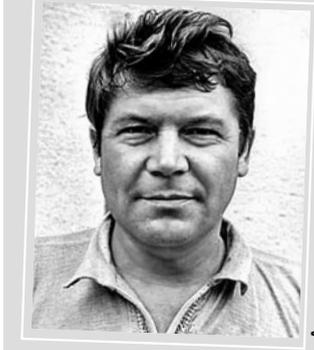
нават не да рэвізіі каштоўнасцей сістэмы каардынат. Але ў большасці выпадкаў — да змены яе палосоў. Адназначна, пераўтвараецца сацыякультурная “папграфія”: напрыклад, тыя сэнсы, коды, што дагэтуль усведамляліся стрыжнявымі для таго ці іншага фрагмента агульнакультурнай прасторы, перамяшчаюцца з цэнтра мастацкай свядомасці на перыферыю, і наадварот”.

Наступныя сентэнцыі можна акрэсліць як *парады маладому літаратару*: “Гульня ў гульню” ў літаратуры пачатку XXI стагоддзя, натуральна, можа быць

Іван Муравейка

“Пі з крыніцы бацькоўскай часцей, і яна будзе чыстай і поўнай”, — так працула звяртаецца да маладога пакалення старэйшы беларускі паэт Іван Муравейка, які ў кастрычніку адзначыў свой 90-гадовы юбілей. Ён — удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь, аўтар многіх кніг для дарослых і дзяцей. На вершах паэта, уключаных у навучальныя праграмы, чытанкі і падручнікі, вучылася не адно пакаленне беларускіх школьнікаў. Незадоўга да юбілею пісьменніка ў РВУ “Літаратура і Мастацтва” выйшаў яго зборнік прозы і паэзіі “Я — Іван з Беларусі”, які атрымаў станоўчы рэзананс у друку. Цяпер рыхтуецца да выдання новая кніга Івана Муравейкі “Чыя рукі прыгажэйшы?”, адрасаваная дарослым і дзецям. Некалькі вершаў шанюўнага паэта менавіта з гэтай кнігі прапануем увазе чытачоў “ЛіМа”.

Анна Гольц Шушко

* * *

Нарэшце згублены радок!
Не ашукае!
Імкне ка мне мой саладок,
К сабе гукае.

Ён перапоўнены сабой,
Што пчолка кветам,
Неўтаймаванаю журбой
Аб неапетым.

Такуе марная гурма.
Мне ж — не да болю.
— Жыву табою нездарма —
Жывы табою.

Мабыць, Бог пацалаваў

Зноўку жонка мая — з зухаў зух!
І паціху: — Мне нешта няможжацца...
Накідае пахутку хвартух
І на кухні памалу капошывіцца.

А сама толькі-толькі прыйшла
З тлуму школьнага. Твар ейны свеціцца.
Быццам скарб незвычайны знайшла.
Я ж чмялём,
што з пахмелля, прывеціўся.

А яна, а яна, а яна
Пазірнула ўшчувальна і божыцца,
Каб не узнікла між намі вайна,
Там, дзе д’ябал
хвастаты прымножыцца.

З-за тактоўнасці горда маўчыць.
Запытанне адзінае ў позірку,
Ад каторага сэрца трымчыць,
Хоча ўпасці ў халоднае возера.

...О, настаўніцкі лёс! Між дзяцей
Ашторанку душа яе з вераю.
Мо таму (зарабіў, што хацеў):
— Старшакласнік, хадзі павячэраем!

Школьны вэрхал і наша сям’я —
Гэта тое, што доляй асільваю...
Недарэмна задумаўся я:
— Мабыць, Бог цалаваў маю мілую?

Вера

Паспрабуй згубіць яе, якую
Песіць у душы і недарэка.
У жыцці яна ўва ўсім святкуе,
Нат у тым, што ты пракукарэкаў.

Зніч

У яснай, сонечнай усмешцы
Вясновай
Душа мая навек належыць
Абновам,

Што пасярод снягоў срабрыстых
Сасніла
Жыцця зямнога голас чысты
І сілы.

Дзе волі, шчаснасці, спрыяння —
Даволі,
Дзе безумоўнае жаданне —
Для долі.

Каб смакаванне пчолак дбайнай
У квецю
Яшчэ ляпіла лепей любасць —
Каханне ў свеце.

Ля роднае хаты

Сястры Ніне

Не цень,
Гэта сцень
Каля родных сцен:
Матуля наведала хату.

Ёй —
Смелай —
Спрытнай,
Ёй —
Ціхай —
Зручнай
Пакінуць было
Хаты шату.

Хлеб

Хлеб. Ён штодзённа ёсць у нас.
Мы нежадны кавалку хлеба.
А быў жа час — гаротны час
І забываць яго не трэба.

Яшчэ галодных ёсць зашмат
На нашай сонечнай планеце.
Я падзеліцца з імі рад —
Хай будзе хлебна ва ўсім свеце.

Настаўніца

Даўно ўжо спяць дзеці
і ў сне завіхаюцца:
Хто — поле арэ,
хто — трымае штурвал...
Схілілася нізка над шыйткам
настаўніца.
Гадзіннік схавала,
каб не турбаваў.

Праходзяць прад ёю
цікаўныя, жвавыя
Яе выхаванцы.

Што ім пажадаць?
Чакае наперадзе
добрая слава іх,
Але не адну вышыню
трэба ўзяць.

А можа сустрэнуцца
з бурамі, ліўнямі...
Няхай не спыняюцца.
Трэба ісці.
Настаўніца ў шыйтках
памылкі іх выправіць,
Каб меней памылак
рабілі ў жыцці.

Бязрозкі-сястрычкі

Дзве бярозкі — дзве сястрычкі
Абняліся ля крынічкі.
Цэлы дзень глядзяць у люстра,
Як іх косы ўюцца, льюцца.

Хто не пройдзе — павітае,
Спыніцца, паразмаўляе.

Фота Кастуся Дробава

Яна...

* * *
Калі яна прачынаецца ў ложку з любым,
устае і глядзіць на сонца —
яно заплывае вочы.
— З кім ты, мілы, цягаўся заўчора паўночы? —
яна, як ніхто, ўмее ставіць пытанне рубам.

— Ты што, мне не верыш?
— Ды дзеўкі гурмою
за табою ўпадаюць — дай табе толькі волю.
Ён хапаецца за галаву, лаецца, як яшчэ ніколі
не лаяўся, смачна плюецца ў столь
і з усмешкаю кажа:
— Заўчора я здраджваў табе з табою...

* * *
яна ў вёсцы сваёй першая прыгажуня
яе рукамі пазаздросціла б нават Дзюна
яе дом атачаюць прылуцкія джунглі
і чыгунка струною пая.
вывучаеш упарта расклад электрычак
развітанне прыемная ўсё ж акалічнасць.
калі заўтра спатканне за ічасце палічыш
ты не можаш ужо без яе

выглядаеш магчыма крыху апантаным,
выдзіраючы з клубаў усе туліпаны,
што ж датычыцца твайго псіхічнага стану
вар’ячеш і ў краме вітрыны беш.

з ёю побач жыве дух раўнівыцы Геры
яе атакуюць першыя кавалеры

табе меней даводзіцца крэмаць паперы
а яшчэ ты не верыш не верыш не верыш
што працнешся калісь без яе.

* * *
...я хотел бы, чтоб меня нашли
оставшимся навек в твоих объятьях,
засыпанного новою золой.
Іосіф Бродскі

па вясне пачынаюць усе пакрысе вар’яцёў
і смерць ужо не ўспрымаецца
мэнавіта як смерць
асабліва калі жлуцкім
пятулю пляшчу за вечар
бо каштуе танней
чым пачак звычайнай паперы
што тут скажаш яшчэ ну па крайняй меры
— auf Wiedersehen
мая шматпакутная печань
і калі б не ты маё ічасце я б напэўна загінуў
мэнавіта! радасць мая

я мушу сказаць табе —
ты кахаешся як багіня!
заканчэнне святла і тым больш канец свету
не палюхае — цемру глытаем
як дым цыгарэтны
а выгнаннік Іосіф дакладна меў рацыю —
хай у прорву ляціць і бурывіцца цывілізацыя —
і ўжо неістотна што паміж намі —
далёкасць ці блізкасць
я б застацца хацеў у абдоймах тваіх
засытаны новым прыскам

Іван Муравейка

Анна Гольц Шушко

* * *

Нарэшце згублены радок!
Не ашукае!
Імкне ка мне мой саладок,
К сабе гукае.

Ён перапоўнены сабой,
Што пчолка кветам,
Неўтаймаванаю журбой
Аб неапетым.

Такуе марная гурма.
Мне ж — не да болю.
— Жыву табою нездарма —
Жывы табою.

Мабыць, Бог пацалаваў

Зноўку жонка мая — з зухаў зух!
І паціху: — Мне нешта няможжацца...
Накідае пахутку хвартух
І на кухні памалу капошывіцца.

А сама толькі-толькі прыйшла
З тлуму школьнага. Твар ейны свеціцца.
Быццам скарб незвычайны знайшла.
Я ж чмялём,
што з пахмелля, прывеціўся.

А яна, а яна, а яна
Пазірнула ўшчувальна і божыцца,
Каб не узнікла між намі вайна,
Там, дзе д’ябал
хвастаты прымножыцца.

З-за тактоўнасці горда маўчыць.
Запытанне адзінае ў позірку,
Ад каторага сэрца трымчыць,
Хоча ўпасці ў халоднае возера.

...О, настаўніцкі лёс! Між дзяцей
Ашторанку душа яе з вераю.
Мо таму (зарабіў, што хацеў):
— Старшакласнік, хадзі павячэраем!

Школьны вэрхал і наша сям’я —
Гэта тое, што доляй асільваю...
Недарэмна задумаўся я:
— Мабыць, Бог цалаваў маю мілую?

Вера

Паспрабуй згубіць яе, якую
Песіць у душы і недарэка.
У жыцці яна ўва ўсім святкуе,
Нат у тым, што ты пракукарэкаў.

Зніч

У яснай, сонечнай усмешцы
Вясновай
Душа мая навек належыць
Абновам,

Што пасярод снягоў срабрыстых
Сасніла
Жыцця зямнога голас чысты
І сілы.

Дзе волі, шчаснасці, спрыяння —
Даволі,
Дзе безумоўнае жаданне —
Для долі.

Каб смакаванне пчолак дбайнай
У квецю
Яшчэ ляпіла лепей любасць —
Каханне ў свеце.

Ля роднае хаты

Сястры Ніне

Не цень,
Гэта сцень
Каля родных сцен:
Матуля наведала хату.

Ёй —
Смелай —
Спрытнай,
Ёй —
Ціхай —
Зручнай
Пакінуць было
Хаты шату.

Хлеб

Хлеб. Ён штодзённа ёсць у нас.
Мы нежадны кавалку хлеба.
А быў жа час — гаротны час
І забываць яго не трэба.

Яшчэ галодных ёсць зашмат
На нашай сонечнай планеце.
Я падзеліцца з імі рад —
Хай будзе хлебна ва ўсім свеце.

Настаўніца

Даўно ўжо спяць дзеці
і ў сне завіхаюцца:
Хто — поле арэ,
хто — трымае штурвал...
Схілілася нізка над шыйткам
настаўніца.
Гадзіннік схавала,
каб не турбаваў.

Праходзяць прад ёю
цікаўныя, жвавыя
Яе выхаванцы.

Што ім пажадаць?
Чакае наперадзе
добрая слава іх,
Але не адну вышыню
трэба ўзяць.

А можа сустрэнуцца
з бурамі, ліўнямі...
Няхай не спыняюцца.
Трэба ісці.
Настаўніца ў шыйтках
памылкі іх выправіць,
Каб меней памылак
рабілі ў жыцці.

Бязрозкі-сястрычкі

Дзве бярозкі — дзве сястрычкі
Абняліся ля крынічкі.
Цэлы дзень глядзяць у люстра,
Як іх косы ўюцца, льюцца.

Хто не пройдзе — павітае,
Спыніцца, паразмаўляе.

Фота Кастуся Дробава

Яна...

* * *
Калі яна прачынаецца ў ложку з любым,
устае і глядзіць на сонца —
яно заплывае вочы.
— З кім ты, мілы, цягаўся заўчора паўночы? —
яна, як ніхто, ўмее ставіць пытанне рубам.

— Ты што, мне не верыш?
— Ды дзеўкі гурмою
за табою ўпадаюць — дай табе толькі волю.
Ён хапаецца за галаву, лаецца, як яшчэ ніколі
не лаяўся, смачна плюецца ў столь
і з усмешкаю кажа:
— Заўчора я здраджваў табе з табою...

* * *
яна ў вёсцы сваёй першая прыгажуня
яе рукамі пазаздросціла б нават Дзюна
яе дом атачаюць прылуцкія джунглі
і чыгунка струною пая.
вывучаеш упарта расклад электрычак
развітанне прыемная ўсё ж акалічнасць.
калі заўтра спатканне за ічасце палічыш
ты не можаш ужо без яе

выглядаеш магчыма крыху апантаным,
выдзіраючы з клубаў усе туліпаны,
што ж датычыцца твайго псіхічнага стану
вар’ячеш і ў краме вітрыны беш.

з ёю побач жыве дух раўнівыцы Геры
яе атакуюць першыя кавалеры

табе меней даводзіцца крэмаць паперы
а яшчэ ты не верыш не верыш не верыш
што працнешся калісь без яе.

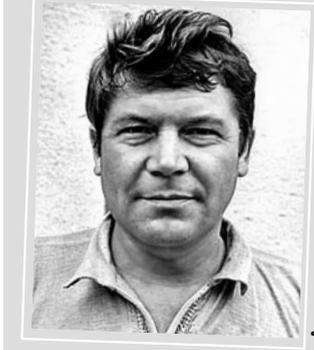
* * *
...я хотел бы, чтоб меня нашли
оставшимся навек в твоих объятьях,
засыпанного новою золой.
Іосіф Бродскі

па вясне пачынаюць усе пакрысе вар’яцёў
і смерць ужо не ўспрымаецца
мэнавіта як смерць
асабліва калі жлуцкім
пятулю пляшчу за вечар
бо каштуе танней
чым пачак звычайнай паперы
што тут скажаш яшчэ ну па крайняй меры
— auf Wiedersehen
мая шматпакутная печань
і калі б не ты маё ічасце я б напэўна загінуў
мэнавіта! радасць мая

я мушу сказаць табе —
ты кахаешся як багіня!
заканчэнне святла і тым больш канец свету
не палюхае — цемру глытаем
як дым цыгарэтны
а выгнаннік Іосіф дакладна меў рацыю —
хай у прорву ляціць і бурывіцца цывілізацыя —
і ўжо неістотна што паміж намі —
далёкасць ці блізкасць
я б застацца хацеў у абдоймах тваіх
засытаны новым прыскам

Іван Муравейка

Анна Гольц Шушко

* * *

Нарэшце згублены радок!
Не ашукае!
Імкне ка мне мой саладок,
К сабе гукае.

Ён перапоўнены сабой,
Што пчолка кветам,
Неўтаймаванаю журбой
Аб неапетым.

Такуе марная гурма.
Мне ж — не да болю.
— Жыву табою нездарма —
Жывы табою.

Мабыць, Бог пацалаваў

Зноўку жонка мая — з зухаў зух!
І паціху: — Мне нешта няможжацца...
Накідае пахутку хвартух
І на кухні памалу капошывіцца.

А сама толькі-толькі прыйшла
З тлуму школьнага. Твар ейны свеціцца.
Быццам скарб незвычайны знайшла.
Я ж чмялём,
што з пахмелля, прывеціўся.

А яна, а яна, а яна
Пазірнула ўшчувальна і божыцца,
Каб не узнікла між намі вайна,
Там, дзе д’ябал
хвастаты прымножыцца.

З-за тактоўнасці горда маўчыць.
Запытанне адзінае ў позірку,
Ад каторага сэрца трымчыць,
Хоча ўпасці ў халоднае возера.

...О, настаўніцкі лёс! Між дзяцей
Ашторанку душа яе з вераю.
Мо таму (зарабіў, што хацеў):
— Старшакласнік, хадзі павячэраем!

Школьны вэрхал і наша сям’я —
Гэта тое, што доляй асільваю...
Недарэмна задумаўся я:
— Мабыць, Бог цалаваў маю мілую?

Вера

Паспрабуй згубіць яе, якую
Песіць у душы і недарэка.
У жыцці яна ўва ўсім святкуе,
Нат у тым, што ты пракукарэкаў.

Зніч

У яснай, сонечнай усмешцы
Вясновай
Душа мая навек належыць
Абновам,

Што пасярод снягоў срабрыстых
Сасніла
Жыцця зямнога голас чысты
І сілы.

Дзе волі, шчаснасці, спрыяння —
Даволі,
Дзе безумоўнае жаданне —
Для долі.

Каб смакаванне пчолак дбайнай
У квецю
Яшчэ ляпіла лепей любасць —
Каханне ў свеце.

Ля роднае хаты

Сястры Ніне

Не цень,
Гэта сцень
Каля родных сцен:
Матуля наведала хату.

Ёй —
Смелай —
Спрытнай,
Ёй —
Ціхай —
Зручнай
Пакінуць было
Хаты шату.

Хлеб

Хлеб. Ён штодзённа ёсць у нас.
Мы нежадны кавалку хлеба.
А быў жа час — гаротны час
І забываць яго не трэба.

Яшчэ галодных ёсць зашмат
На нашай сонечнай планеце.
Я падзеліцца з імі рад —
Хай будзе хлебна ва ўсім свеце.

Настаўніца

Даўно ўжо спяць дзеці
і ў сне завіхаюцца:
Хто — поле арэ,
хто — трымае штурвал...
Схілілася нізка над шыйткам
настаўніца.
Гадзіннік схавала,
каб не турбаваў.

Праходзяць прад ёю
цікаўныя, жвавыя
Яе выхаванцы.

Што ім пажадаць?
Чакае наперадзе
добрая слава іх,
Але не адну вышыню
трэба ўзяць.

А можа сустрэнуцца
з бурамі, ліўнямі...
Няхай не спыняюцца.
Трэба ісці.
Настаўніца ў шыйтках
памылкі іх выправіць,
Каб меней памылак
рабілі ў жыцці.

Бязрозкі-сястрычкі

Дзве бярозкі — дзве сястрычкі
Абняліся ля крынічкі.
Цэлы дзень глядзяць у люстра,
Як іх косы ўюцца, льюцца.

Хто не пройдзе — павітае,
Спыніцца, паразмаўляе.

Фота Кастуся Дробава

Яна...

* * *
Калі яна прачынаецца ў ложку з любым,
устае і глядзіць на сонца —
яно заплывае вочы.
— З кім ты, мілы, цягаўся заўчора паўночы? —
яна, як ніхто, ўмее ставіць пытанне рубам.

— Ты што, мне не верыш?
— Ды дзеўкі гурмою
за табою ўпадаюць — дай табе толькі волю.
Ён хапаецца за галаву, лаецца, як яшчэ ніколі
не лаяўся, смачна плюецца ў столь
і з усмешкаю кажа:
— Заўчора я здраджваў табе з табою...

* * *
яна ў вёсцы сваёй першая прыгажуня
яе рукамі пазаздросціла б нават Дзюна
яе дом атачаюць прылуцкія джунглі
і чыгунка струною пая.
вывучаеш упарта расклад электрычак
развітанне прыемная ўсё ж акалічнасць.
калі заўтра спатканне за ічасце палічыш
ты не можаш ужо без яе

выглядаеш магчыма крыху апантаным,
выдзіраючы з клубаў усе туліпаны,
што ж датычыцца твайго псіхічнага стану
вар’ячеш і ў краме вітрыны беш.

з ёю побач жыве дух раўнівыцы Геры
яе атакуюць першыя кавалеры

табе меней даводзіцца крэмаць паперы
а яшчэ ты не верыш не верыш не верыш
што працнешся калісь без яе.

* * *
...я хотел бы, чтоб меня нашли
оставшимся навек в твоих объятьях,
засыпанного новою золой.
Іосіф Бродскі

па вясне пачынаюць усе пакрысе вар’яцёў
і смерць ужо не ўспрымаецца
мэнавіта як смерць
асабліва калі жлуцкім
пятулю пляшчу за вечар
бо каштуе танней
чым пачак звычайнай паперы
што тут скажаш яшчэ ну па крайняй меры
— auf Wiedersehen
мая

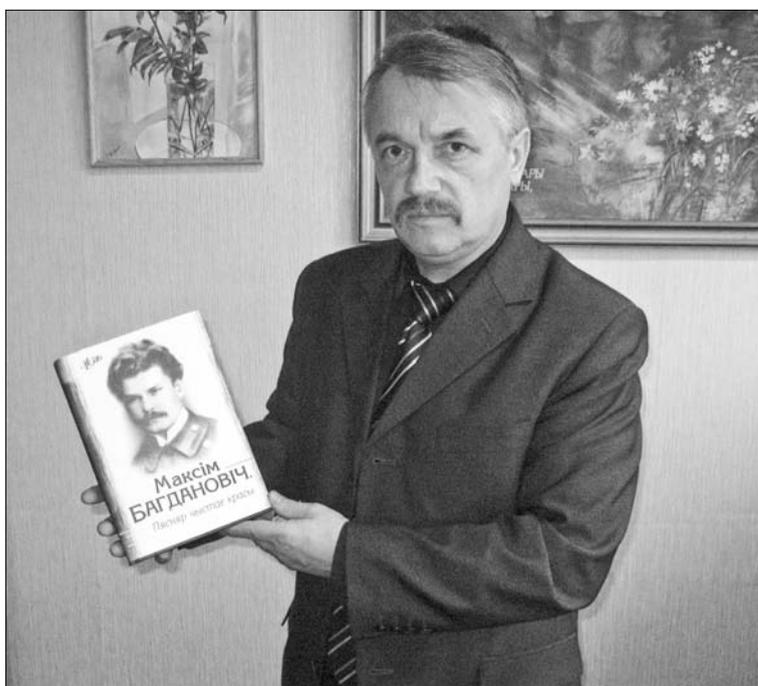
Камертон для паэтаў

Марына ВЕСЯЛУХА,
фота Віктара Кавалёва

У выдавецтве “Мастацкая літаратура” не так даўно пабачыла свет кніга “Максім Багдановіч. Пясняр чыстае красы”. Выданне, прысвечанае аднаму з самых яркіх беларускіх паэтаў, сталася чарговым у серыі “Жыццё знакамітых людзей Беларусі”. Наклад кнігі па сённяшніх часах немалы — паўтары тысячы асобнікаў, але яна мае ўсе шанцы ўжо цяпер увайсці ў спіс рарытэтаў: з моманту выхаду прайшло ўсяго некалькі тыдняў, а вольных асобнікаў у выдавецтве засталіся лічаны адзінкі.

Такі поспех праекта, прысвечанага Максіму Багдановічу, цалкам заканамерны і нават прадказальны. Зусім хутка краіна будзе адзначаць 120-годдзе з дня нараджэння класіка, таму кожная новая кніга — ужо падзея, і мець яе ў бібліятэцы ці ў прыватным кнігазборы — амаль справа гонара для аматара беларускай літаратуры. З іншага боку, думаецца, адзін са знакаў якасці кнігі — яе з’яўленне менавіта ў межах серыі “ЖЗЛБ”, а таксама старанная і адказная праца ўкладальніка — дырэктара Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Таццяны Шэляговіч.

— Серыя “Жыццё знакамітых людзей Беларусі” заснавана ў “Мастацкай літаратуры” ў 2004 годзе, — распавядае галоўны рэдактар выдавецтва Віктар Шніп. — У яе межах пабачыла ўжо свет больш як 15 кніг, розных па будове, памеры, канцэпцыі ўкладання. Чаму серыя такая папулярная? Адназначна адказаць складана. Напэўна, таму, што яе героі — яркія асобы ў нашай культуры і літаратуры. Цяпер у цэнтры ўвагі заканамерна апынуўся Максім

Багдановіч. Задума гэтай кнігі з’явілася яшчэ год пяць таму, калі пабачыў свет том, прысвечаны Уладзіміру Караткевічу. Тады я адразу ж звярнуўся да Таццяны Эдуардаўны з прапановай падрыхтаваць выданне. Яна пагадзілася.

Выданне “Максім Багдановіч. Пясняр чыстае красы” ўключае тры раздзелы. Успаміны людзей, якія асабіста ведалі паэта і жылі ў той час, аб’яднаны ў частку “Светлы ж след будзе вечна жывым...”. Кожны аўтар успамінаў — таксама гістарычная асоба, яркая і значная, таму іх творы маюць для нас сёння безумоўную каштоўнасць з пункту гледжання як зместу, так і эмацыянальнай напоўненасці. Раздзел “Госць з выскокага неба” склалі творы пра Багдановіча, напісаныя даследчыкамі яго жыцця і творчасці ўжо пазней, у 1970 — 80-я гады. Сярод аўтараў таксама ёсць легендарныя імёны — Ніна Вагачы, Аляксандр Бачыла, Міхась Стральцоў, Мікола Ермаловіч, Уладзімір Конан... Значную частку кнігі склалі творы-прысвячэнні Багдановічу — яны аб’яднаны ў раздзел “Усе мы разам ляцім

да зор...”. Тут прадстаўлена каля 70 паэтаў. “На жаль, не ўсе артыкулы, прысвечаныя Максіму, трапілі ў кнігу, — зазначае Віктар Шніп. — Але Таццяна Эдуардаўна пры ўкладанні звяртала ўвагу на тое, што ў нас не так даўно ўжо выходзіла кніга пра Багдановіча “Я хацеў бы спаткацца з Вамі...”, таксама падрыхтаваная ў музеі паэта, і адным са значных “пунктаў” было тое, каб гэтыя выданні перагукаліся як мага менш”.

У кнізе пра Багдановіча — шмат здымкаў. І гэта не толькі фота самога паэта (іх можна пералічыць па пальцах), але і згадкі пра мясціны, дзе бываў Максім, здымкі са свят паэзіі ў Ракуцёўшчыне, што вольна ўжо на працягу многіх год ладзіцца ўлетку. Адметны выгляд выданню надаў мастак Усевалад Свентахоўскі. Раней ён ужо працаваў над кнігамі серыі “ЖЗЛБ” і таму пастараўся зрабіць кнігу пра Багдановіча не падобнай да іншых.

Новых фактаў пра жыццё Максіма Багдановіча вы тут не знойдзеце. Але прадстаўнікі маладога пакалення адкрываюць для сябе шмат невядомых ста-

ронак. “Творы, што ўвайшлі ў кнігу, ужо знаёмыя чытачам. Яны друкаваліся ў розных выданнях год 20 — 30 таму, але ж, сабраныя разам, вымалёўваюць больш яркі партрэт творцы. Для моладзі гэта адкрыццё, а для нас, прадстаўнікоў старэйшага пакалення, — прыёмнае паўтарэнне прачытанага”, — зазначае Віктар Шніп.

Можна сцвярджаць, што ў “Мастацкай літаратуры” да юбілею Багдановіча выйшаў цэлы комплекс выданняў, якія дапаўняюць кнігу “Максім Багдановіч. Пясняр чыстае красы”. Гэта факсімільнае выданне “Вянка” (1913) — адзінай кнігі паэта, а таксама твор Аляся Марціновіча “Свяці зорка, свяці: дзесяць пра М. Багдановіча”.

Што да выхаду новых кніг, тут усё зразумела — свежыя выданні правакуюць чытацкі інтарэс. Але ж як патлумачыць цікавасць да “Вянка”, здавалася б, усім добра знаёмага. Тым больш што за амаль сто год жыцця кнігі ўжо выходзіла некалькі яе факсімільных узнаўленняў.

— З просьбай падрыхтаваць чарговае факсімільнае выданне “Вянка” да нас звярнуліся супрацоўнікі музея М. Багдановіча, — тлумачыць Віктар Анатольевіч. — Цяпер кніга выйшла накладам у тысячу асобнікаў. І што важна — амаль увесь тыраж разышоўся за месяц! Час праходзіць, дзеці вырастаюць, завітаюць у музей М. Багдановіча... І таму “Вянок” як прадаваўся, так і прадаецца сёння. Гэта запатрабаванае выданне, яно служыць своеасаблівым паэтычным камертонам для маладых творцаў. Вучыць, як трэба складаць першыя кнігі, чым іх напаўняць, як працаваць са словам і цэласнай структурай кнігі паэзіі. Лёс любога паэта можа склацца так, што ў яго па розных прычынах выйдзе толькі адна кніга, як у Багдановіча. Таму яе варта рабіць няспешна, каб у канцы свайго жыцця паэт мог сказаць: “Я не самотны, я кнігу маю...”

У падтрымку чытання

Пісьменнік
Анатоль Кім:

«У Мінск прывёў «Шлях Абая»»

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА,
фота Кастуся Дробава

— 3 чаго пачалося для вас уваходжанне ў літаратуру?

— (Жартуе.) Я пражыў такое доўгае жыццё, што ўжо і не памятаю, з чаго пачалося.

Відаць, упэўнена, што я магу пісаць, знаходзячыся зусім у чужым асяроддзі, у поўнай адзіноце, не бачачы прадстаўнікоў свайго народа, — толькі ад імя Сваёй Вялікасці Асобы, даў мне Андрэй Платонаў. Сваімі творамі даў зразумець, што любы чалавек можа стаць пісьменнікам, не прадстаўляючы ні народ, ні культуру, ні краіну, а толькі самога сябе.

— Што чытаеце і над чым працуеце апошнім часам?

— Я даўно не чытаю. З тых часоў, як з’явілася руская постмодэрнісцкая літаратура, Пелевін, Данцова, Акунін і іншыя адыёзныя пісьменнікі. Я спрабаваў іх чытаць, але яны не задавальняюць мяне ў моўных адносінах, з пункту гледжання культуры мовы.

Увогуле, я адышоў ад публічнасці. Знаходжуся ў глухім скіце і пішу апошнюю сваю кнігу. Выключэнне зрабіў для Мінска, дзе праходзіла прэзентацыя важнага для мяне праекта — рамана Мухтара Аўэзава “Шлях Абая”, перакладу якога я прысвяціў некалькі гадоў жыцця.

Клуб бібліяфілаў

У магазіне “Кніжны салон” адбылося чарговае пасяджэнне клуба бібліяфілаў Ad-librum. Гэтым разам у цэнтры ўвагі яго сяброў апынуліся аўтографы — сур’ёзныя і кур’ёзныя — з калекцыі рэспубліканскіх бібліятэк.

Аўтографы і рарытэты

Чэслава ПАЛУЯН,
фота Віктара Кавалёва

Як распавяла кіраўнік клуба Ала Зміёва, тэма для пасяджэння абрана не выпадкова. Бо менавіта аўтограф знакамітага чалавека ператварае звычайны асобнік у рарытэт і нароўні са зместам робіць кнігу каштоўнай. Але ж тэма аўтографа — шырокая і захапляльная. Таму напачатку для абмеркавання былі абраны надпісы на кнігах з рэспубліканскіх кнігазбораў. Не менш каштоўнымі і цікавымі з’яўляюцца аўтографы з прыватных бібліятэк (у тым ліку і сяброў клуба), але з імі можна будзе пазнаёміцца на адной з вясновых сустрэч таварыства.

Падчас пасяджэння клуба як сябры бібліяфілы, так і звычайныя наведваль-

нікі “Кніжнага салона” мелі магчымасць пабачыць адметныя аўтографы на кнігах з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі, Прэзідэнцкай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь, а таксама аддзела рэдкіх кніг бібліятэкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

У ліку самых цікавых выступленняў можна адзначыць расповед бібліяграфа Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Таццяны Рошчынай. Яна расказала пра адзіны аўтограф Максіма Багдановіча (дарэчы, “Вянок” з подпісам Максіма належаў Мікалаю Какуеву, сыну Ганны Какуевай), аўтографы Марка Шагала, Томаса Моргана. Таццяна Іванаўна звярнула ўвагу прысутных і на складаныя лёсы гэтых кніг, гісторыі іх шмат-

лікіх падарожжаў, што скончыліся ў фондах НББ.

Не абышлося пасяджэнне і без сюрпрызаў. Не так даўно Ала Барысаўна распавядала, што пры клубе бібліяфілаў плануецца стварэнне ўласнага музея кнігі. Але цяпер планы ператвараюцца ў рэчаіснасць, бо першыя экспанаты ў музеі ўжо ёсць. Гэта выданні, перададзеныя Нацыянальным гістарычным музеем Рэспублікі Беларусь: альбом на беларускай і польскай мовах з фотаздымкамі Зофіі Хамянтоскай, а таксама невялічкі альбом, прысвечаны беларуска-нямецкай выстаўцы па Магдэбургскім праве.

На здымку: Таццяна Рошчына распавядае пра аўтографы на кнігах з фондаў НББ.

У маладой паэзіі — жаночы твар

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

«Дзявочых сноў расквечаная ружа»

Галоўнай тэмай зборніка Ганны Міклашэвіч “Пялёсткі сняжынак”, зразумела, з’яўляецца каханне — першая прыкмета жаночай паэзіі. Паэтка паскардзіцца, што “Нехта скажа: “Альбомна”, / Нехта скажа: “Банальна”, але не спыніць даверлівай размовы пра тое, з чаго складаецца жаночая існасць — са здольнасці самаахварна растварыцца ў сваім абранніку.

Не праспяваць
пняшчотнае “кахаю” —
Усё роўна,
што сябе абрававаць.

Але яна не замыкаецца ў адной тэме. “Вершы з адкрытай, нібыта ў дзіцяці, душой”, — такое азначэнне дае Ганна Міклашэвіч сваёй лірыцы. “Светлая споведзь” яе радкоў прывядзе чытача на невялічкі хутарок, дзе прайшло дзяцінства: у бацькоўскай куце цвіла “дзявочых сноў расквечаная ружа”, “І бусел, нібы важны чын, / Па полі ходзіць задуманна”. Ганна падзеліцца з чытачом і клопатамі сённяшняга дня, раскрыве спадзяванні на дзяцей і трывогу за іх:

Ты падростаеш —
ты зусім вялікі.
Гляджу з незразумелым
нейкім страхам.
А неба пясціць
сонечныя блікі...
Ты хутка адляціш
далёкім птахам.

У пабудаваным ёю свеце цёпла і ўтульна, думаецца, чытач ахвотна зазірне ў яго яшчэ не адзін раз.

Мяркую, ніхто не стане спрацацца, што першая кніжка ў жыцці — гэта значная падзея. Менавіта даверанае паперы слова дазваляе вызначыць творчы патэнцыял аўтара, багацце фарбаў яго вобразнай і моўнай палітры, ацаніць майстэрства перакладу пачуццяў на рытм вершаванага радка, убачыць знаходкі і дапамагчы выправіць заганы. З першай кніжкай можна павіншаваць Ганну Міклашэвіч, Яну Явіч і Вольгу Злотнікаву — паэтак, прозвішчы якіх чытач сустрэне і ў зборніку “Маладая паэзія Беларусі”, што, спадзяёмся, хутка з’явіцца ў РВУ “Літаратура і Мастацтва”. А пакуль пагартаем старонкі выданняў маладых.

«Счастье дремлет в горстях земляники»

У серыі “Мінскія маладыя галасы”, заснаванай Мінскім гарадскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі і падтрыманай Мінскім гарвыканкамам, выйшла кніжка Вольгі Злотнікавай “Зарождение звука”. Вольга — студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, друкавалася на старонках літаратурных часопісаў Беларусі, пераможца рэспубліканскага конкурсу маладых паэтаў у Брэсце (2010 г.). У вершах Вольгі Злотнікавай дасведчаны чытач адчуе ўплыў інтанацый рускай класікі і ад-

паведны набор літаратурнай сімволікі: кружыць “судьбы веретено”, “душа летит, как мотылёк”, дзіця “играет вселенными”, на “холодном январском снегу” гараць “восковые церковные свечи”, герайна “внемлет небесной тревоге” і яе рука “прикоснётся к незримой тайне”.

Друга светлого мне не надо,
Темноглазый за мной придёт.
Невесёлому буду рада
В этот злой,
невесёлый год.

Вольга не шкадуе эпігэтаў і параўнанняў у межах аднаго верша, што далёка не заўсёды ідзе яму на карысць:

Не гробового, грозного покоя
Ждала в бреду,
как только духи ждут,
Но не в слепых
скитаниях минут,
А в аромате белого левкоя.
Дарила губы,
красные, как маки,
Ответной,
не отвергнутой любви.

Але яе ўважлівы погляд умее вылучыць шчасце ў прыгаршчах суніц, пільны слых — адчуць нараджэнне гуку ва ўсім, што навокал. Таму хочацца верыць, што маладая паэтэса на правільным шляху ў пошуках уласнай паэтычнай мовы.

«Жыццё ідзе па лініях метро»

Кніга “Связь жыццяў” Яны Явіч стала першай ластаўкай праекта “Мінскія маладыя галасы”, таму ў ёй чытача чакае ґрунтоўная прадмова Міхася Пазнякова пра працу Мінскага гарадскога аддзялення з літаратурамі-пачаткоўцамі. Сетка літаратурных гасцёўняў і тэматычных творчых конкурсаў, семінары для маладых літаратараў плённа вылучаюць з агульнага шэрагу юных таленавітых паэтаў, празаікаў, публіцыстаў і адчыняюць шлях у літаратурнае жыццё: штогод плануецца выдаваць на конкурснай аснове

5—7 кніг. І кніга Яны, безумоўна, — добры пачатак. Гэта гарадская лірыка — тут няма неабсяжных прастораў, позірк стрыманы натоўпам будынкаў, а “жыццё ідзе па лініях метро”.

Горад лічыў
Кожны адзінкавы лёс
Чыстым радком,
Недаказанай тэарэмай.

Таму Яна Явіч часам ідзе на эксперымент — і смела адчувае сябе ў пабудове формы верша.

Празрыстай постацю
Адбіўся вобраз твой
На заінелым шкле.
Ты не ў сабе,
Бо не твая
Цяпер
яна.

Белы верш і верлібр на старонках невяліччай кніжкі суседнічаюць з класічным вершам і ўдала дапаўняюць адзін аднаго стройнай сістэмай вобразаў. Крычала неба — дарыла крылы. / Крычалі крылы, спаткаўшы неба. / Крычалі зоркі — многагалоссем / Сузор’я Рака (а можа, Льва)... / І толькі месяц не хваляваўся — / Ён быў спакойны, як і заўжды...

Яе лірычная герайна блукае па вуліцах, уяўляючы сябе то гімназісткай пачатку дваццатага стагоддзя, то “промнем, маланкаю”, што мільгне і губляецца ў гарадскім натоўпе. Калі сэрца — сусвет, а душа — панарама/ Ілюзорнага свету тэатральных куліс, / Гэта не серыял, а жыццёвая драма —/ Быццам нехта нябачны выклікае на біс.

Яе талент, як сама паэтка піша ў аднайменным вершы, — “яшчэ зусім дзіця”. Пажадаем яму лёгкіх крокаў на шляху Паэзіі.

Таццяна СІВЕЦ,
фота аўтара

— Спадарыня Святлана, як вы патрапілі на форум?

— Наша арганізацыя была ўключана ў склад Саюза пісьменнікаў Расіі, мае работы перамаглі на конкурсе, і з 24 удзельнікаў менавіта мяне дэлегавалі сюды. А наогул я апублікавала два тамы трылогіі “Лісты з Парыжа ва Уладзіслаўск” на французскай мове — у хуткім часе пабачыць свет і трэці том, таксама рыхтуецца кніга “Пазітыўныя думкі”. Пасля буду пісаць творы для дзяцей, таму што гэтага ўжо чакае мой рэдактар!

— Гэта значыць, вы пішаце “на замову”?

— Не, проста я чалавек арганізаваны і ўмею планаваць сваю працу (смяецца). Таму кожны год у мяне выходзіць па кнізе.

— Ці маглі б вы параўнаць літаратурны працэс у Расіі і Францыі?

— Я пакуль не друкавалася ў Расіі — тут свае цяжкасці. Як і ў Францыі, дарэчы, дзе кожную хвіліну выпускаецца 30 кніг, а чытаюць мала. Кажуць нават, што кніга жыве 15 дзён, калі на вокладцы няма імя вядомага аўтара ці рэдактара. Але пры гэтым у Парыжы мяне апублікавалі бясплатна, а ў Расіі, як мне патлумачылі, трэба за гэта плаціць... Аднак публікавацца трэба ў любым выпадку — гэта ж рэклама, а калі б мяне не выдавалі ў Парыжы, то і на гэтую нараду я б не патрапіла, не пачула столькі карыснага і цікавага, бо там мы ўсё-ткі адасоблены адно ад аднаго. Хаця французскія калегі-пісьменнікі мне дапамагаюць і захапляюцца тым, што я прыехала і адразу пачала пісаць па-французску. Нават часам параўноўваюць мяне з Эльзай Трыале, жонкай паэта Луі Арагона. А мне сапраўды цікава знайсці кропкі судакранання паміж нашымі народамі. Прыкладам,

Сэнс Слова і музыка Радка

Са Святланай Гіё, сябрам Асацыяцыі рускіх пісьменнікаў у Парыжы, мы сустрэліся падчас Першай міжнароднай нарады маладых пісьменнікаў у Перадзелкіне. Тут, на творчым форуме, дзе кожны суразмоўца — асоба ў літаратурным свеце сваёй краіны, па сутнасці любая гутарка — значная і інфарматыўная. Так сталася і гэтым разам.

удава Валянціна Пікуля дазволіла мне перакласці яго наведу “Парыж быў выратаваны” — там шмат цікавых момантаў: Ганна Ахматава і Мадэльяні — іх каханне ў Парыжы... Французы гэта павінны ведаць, бо часта там друкуюцца кнігі, аўтары якіх негатыўна ставяцца да ўсяго рускага. Але ж нельга забывацца, што пасля Рэвалюцыі толькі ў Парыж прыехалі 20 тысяч эмігрантаў, і па ста-тыстыцы сёння кожны чацвёрты парыжанін мае рускія карані.

— І вы гэта адчуваеце?

— Так, я ж нарадзілася ў Расіі.

— А пераклад сёння дапамагае творцам выходзіць за пэўныя нацыянальныя межы?

— Мне падаецца, што пераклад павінен быць такім, каб чытач не разумеў, якой моваю першапачаткова быў напісаны твор. Мае пераклады маюць французскі стыль — і мне гэта падабаецца.

— Чаго, на вашу думку, не хапае маладой літаратуры, як французскай, так і сучаснай расійскай?

— Я лічу, што дзе б ні працаваў пісьменнік, ён не павінен арыентавацца на “сярэдняга чытача”. Трэба імкнуцца, каб твая кніга жыла калі не стагоддзе, то хаця б больш як гэтыя 15 дзён. А праблема сучасных французскіх літаратараў у тым, напэўна, што яны так адпрацоўваюць свой стыль, так імкнуцца да захавання музыкі радка — пры тым, што французская мова сама па сабе спеўная, — што ў рэшце рэшт атрымліваецца: ты слухаш урывак з прозы і пасля ловіш сябе на думцы: “А што ж я пачула?” — настолькі сэнс згубіўся за музыкай слоў. А ўвогуле французы імкнуцца да прастаты.

— А вы як мяркуеце, што больш важна: музыка ці сэнс Слова?

— Я па прафесіі ўрач, у мяне няма літаратурнай адукацыі. Але я ўпэўнена, што галоўнае — данесці тое, што хочаш сказаць, да чытача, але пры тым жа-дана, каб мова твая была і зразумелая, і прыгожая. А нейкі занадта разумны

стыль прыдатны хіба што для вельмі адукаваных людзей. Прынамсі, калі я цяпер працую над казкамі, імкнуся, каб кожная фраза была працягам папярэдняй, каб мова лілася, як песня.

— Як пісьменніку знайсці свайго чытача? У Парыжы, у Маскве, у Мінску...

— Вельмі шмат залежыць ад рэкламы, ад рэдактара.

— Не ад аўтара?

— Гэта мае ўласнае меркаванне, але я лічу, што пісаць кнігі і прадаваць іх — зусім розныя прафесіі! Кожны павінен займацца тым, што ў яго лепш атрымліваецца, а не губляць час. Тут можна раўняцца на Амерыку, дзе ў кожнага пісьменніка ёсць свой літаратурны агент. У выніку выйграюць усе! А не так, як у Францыі, дзе ты заходзіш у кнігарню — на першым паверсе ляжыць 20 кніг вядомых аўтараў ці вядомых выдавецтваў, на другім паверсе — тое ж самае! І ў іншых кніжных крамах — тая ж карціна!

— “Раскрываюць” ужо вядомых? А як жа падтрымка маладых?

— Яны лічаць, што калі ў цябе няма “акна”-выдавецтва, то і цябе няма. Але гэта не значыць, што не варта спрабаваць: шанец ёсць заўжды! Цябе могуць заўважыць у нейкай тэлепраграме, на пісьменніцкай канферэнцыі, а бывае, што пасля радыёперадачы з тваім удзелам купляюць да сарака тысяч асобнікаў тваёй кнігі!

Загадка русской философии

Денис МАРТИНОВИЧ

Во время золотого и серебряного веков

Период XIX — начала XX столетия, несомненно, можно считать для России уникальным. За короткий промежуток времени русская культура пережила необычайный подъём, который нашёл своё отражение в литературе, живописи, скульптуре, театре и дал повод выделять периоды золотого и серебряного веков.

Не осталась в стороне и философия, развитие которой происходило одновременно в нескольких направлениях: ортодоксально-монархическом, революционно-демократическом, либеральном, религиозном, в философии космизма и ряде других. По мнению знаменитого мыслителя Николая Лосского, все их объединяли общие черты: космизм, софиология (учения о Софии), соборность, метафизичность, религиозность, интуитивизм, позитивизм и реалистичность. Одним из ведущих направлений была религиозная философия, которая и стала темой нашего обзора. Заметим, что в советское время большинство рассматриваемых авторов было забыто. Отрадно, что теперь они возвращены читателю.

Идеолог западнорусизма

Среди авторов, представленных в этом обзоре, Михаил Коялович стоит несколько в стороне. Он, хотя и прожил большую часть жизни в России, был уроженцем белорусской земли. Сборник «Шаги к обретению России» включает в себя лекции по истории Беларуси, России, Украины и Польши; статьи и письма о возникновении, развитии и деятельности православных братств, а также о значении Унии для религиозной деятельности славян; заметки о национальном вопросе в исторической судьбе восточнославянских народов. Как известно, Коялович был представителем западнорусизма и считал, что белорусы являются самобытной частью русского народа. Поэтому история Беларуси для него выступает частью истории России. Однако в качестве историографической базы работы сохраняют ценность до наших дней.

Свет во тьме атеистического тоннеля

У нашего следующего героя, философа Семёна Франка также присутствует связь с Беларусью, правда, куда менее значитель-

Существует распространённое мнение о том, что философия является продуктом исключительно западноевропейской цивилизации. Знакомим читателей «Книжного света» с произведениями русских мыслителей и философов, изданными при участии ООО «Харвест», которые разрушают этот стереотип.

ная. Его семья происходила из Виленской губернии и переселилась в Москву лишь после восстания 1863 года. Как и Бердяев, Франк увлекался марксизмом, но позднее разочаровался в нём. Его работы посвящены различным аспектам человеческого бытия в рамках религиозной концепции и анализа историко-культурного развития. Произведение «Свет во тьме», давнее название книги, является одним из лучших исследований автора по социальной философии. «В нашей нынешней религиозной нищете нам не остаётся иного пути к спасительной истине христианской веры, как заново учиться ей...» — утверждает Франк и предлагает читателю своё осмысление исторического опыта человеческой цивилизации в духе христианской веры. Также в сборник включена работа «С нами Бог», которая содержит глубокое и последовательное изложение основ христианства.

Историк, философ, поэт

Парадокс, но личность Льва Карсавина известна не только любителям философии. Историк-медиевист (исследователь Средневековья), поэт, он также являлся родным братом великой балерины Тамары Карсавиной. В книгу автора «Философия истории» вошли его одноимённое произведение, а также труды «Проблемы религиозной философии» и «Человек в христианстве». В «Философии» Лев Карсавин развивает свои идеи в отношении исторического бытия и человеческой цивилизации. Особо философ подчёркивает влияние природы на социальную жизнь, утверждает, что историческая наука должна иметь религиозный характер и быть православной. Церковь и государство должны быть соединены, однако необходимо определить границы их деятельности. Автор также уделяет большое внимание анализу характерных черт русского духа, особенностей религиозности и развитию православия на русской почве.

Каждая дорога ведёт к храму

Творчество Константина Леонтьева приходится на вторую половину XIX века. Выпускник Московского университета, он провёл значительный отрезок жизни на дипломатической службе на Ближнем Востоке. Во время болезни, которую Леон-

тьев посчитал смертельной, он увидел икону Божьей Матери и дал обет, что в случае выздоровления примет монашество. Впоследствии монахи отговорили его от такого шага. Однако Леонтьев, и раньше являвшийся религиозным человеком, укрепился в вере, что обусловило поворот в его творчестве.

В сборник вошли религиозно-философские произведения Леонтьева «Храм и церковь», давнее заглавие книги, «Византизм и славянство», «О всемирной любви», «Записки отшельника», «Средний европеец как идеал и орудие всемирного разрушения». Мыслитель скептически относился к европейской цивилизации, которую критиковал за абсолютизацию человека и секуляризацию культуры. Согласно его мнению, европейская мысль поклоняется не личности, достигшей особой степени развития, но просто индивидуальности всякой, и всякого человека желает сделать равноправным и счастливым. Леонтьев считал западный либерализм главной опасностью для России и других православных стран. В качестве выхода из ситуации он проповедовал «византизм», который основывался на церковности, монархизме и сословной иерархии.

Ещё один знаменитый Булгаков

При упоминании фамилии Булгаков у читателя скорее всего возникает ассоциация со знаменитым писателем, автором «Мастера и Маргариты», «Белой гвардии», «Собачьего сердца». Впрочем, протоиерей Сергей Булгаков пользовался у современников не меньшим признанием. В сборник «Православие: Очерки учения православной церкви» включены труды этого известного философа, богослова, общественного деятеля, в которых он предлагает свой взгляд на особенности православного вероисповедания. В работе «Православие. Очерки учения православной церкви» мыслитель рассматривает вопрос о Софии — Божественной мудрости, — а также раскрывает значение церковных таинств в жизни верующего. В статье «Христианская мысль и общество» философ размышляет о религиозных идеалах русской интеллигенции. Сборник завершают автобиографические заметки («Автобиографическое»), в которых автор рассказывает о собственном трудном и извилистом пути к православной вере и церкви.

Русский экзистенциалист

Николай Бердяев справедливо считается одним из самых значительных русских философов. Между тем его жизнь вовсе не была простой. «Я пережил три войны, из которых две могут быть названы мировыми, — писал мыслитель, — две революции в России, малую и большую, пережил духовный ренессанс начала XX века, потом русский коммунизм, кризис мировой культуры, переворот в Германии, крах Франции и оккупацию её победителями, я пережил изгнание, и изгнание мое не кончено». Бердяев начинал свое творчество как убеждённый марксист, но затем эволюционировал в сторону экзистенциализма.

В книге «Дух и реальность: основы богочеловеческой духовности» представлены произведения на религиозную тематику. По мнению составителей, Бердяев как подлинный христианский мыслитель «видел уникальность духа Православия в прошлом, настоящем и будущем, стремился к полноте истины и считал, что обрести эту полноту можно только в православной церкви. Он стремился к воцерковлению жизни, всего подлинного в ней, к тождеству христианства не с высшей Религией, а с высшей Жизнью». Также в издании представлены произведения «Дух и реальность» и «Царство Духа и царство Кесаря» (последнее было завершено за две недели до смерти).

Перекличка

Ольга ПОЛОМЦЕВА

Как конкистадор
в панцире железном,
Я вышел в путь и весело иду,
То отдыхая радостно в саду,
То наклоняясь
к пропастям и безднам.

(«Сонет»)

«Лирика» Николая Гумилёва — миниатюрное издание, на страницах которого причудливо перекликаются поэзия и изобразительное искусство. Неуловимая природа вдохновения, знакомая и поэтам, и художникам, подобно мозаике, даёт возможность читателю представить портрет эпохи, не строго выверенный документ, а лирический слепок, преломление в слове, на полотне, в скульптуре. Фрески, иконы, работы старинных мастеров и современников Николая Гумилёва, которые он, несомненно, знал и ценил, в сочетании с лирикой обретают новое прочтение. Рельефно и образно звучит рядом с «Небесным боем» Н. Рериха гумилёвское «На море», а «Портрет неизвестной в розовом платье» кисти Ф. Рокотова вполне мог стать отправной точкой для этих строк.

От звёзд летает тишина,
Блестит луна — твоё заянствие,
И мне во сне опять дана
Обетованная страна —
Давно оплаканное счастье.

(«Вечер»)

В начале XX века написан «Мартовский снег» И. Грабаря, «Плотица» С. Жуковского, «Супрематизм» А. Родченко, «Композиция № 218» В. Кандинского — и строки Гумилёва, в которых «луг и запахи мёда смешался с запахом болот», и зловещая «ночных видений тетрадь», и «На полярных морях и на южных, / По изгибам зеленых зыбей, / Меж базальтовых скал и жемчужных / Шелестят паруса кораблей».

Благодаря страницам этой книги можно окупиться в атмосферу смены XIX века двадцатым и ощутить, как «под скальпелем природы и искусства / Кричит наш дух, изнемогает плоть, / Рождая орган для шестого чувства».

ХАРВЕСТ HARVEST

Издательство «Харвест» — динамично развивающаяся компания, основана в 1991 году и открыта для сотрудничества со всеми желающими.

Издательство «Харвест»

выпускает **КНИГИ** всех жанров и направлений, которые распространяются как на территории Республики Беларусь, так и далеко за ее пределами. Это — книги **для детей, художественная литература, деловая литература, издания для досуга**, научно-популярные издания, **энциклопедии**, словари и многое другое. Кроме того, ООО «Харвест» **осуществляет оптовую торговлю книгами.**

220013, Республика Беларусь, г. Минск, ул. Кульман 1/3, ком. 42.
Тел./факс: (017) 331-35-49,
Тел./факс: 205-77-75
E-mail: harvest_torg@tut.by
harvest08@mail.ru
natalipoljoko@rambler.ru

Асацыяцыі энцыклапедыстаў — быць!

У Мінску адбылася міжнародная сустрэча выдаўцоў энцыклапедычнай літаратуры. Ініцыятарамі яе выступілі супрацоўнікі выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Пётруся Броўкі”. Калегі з Украіны, Малдовы і Беларусі распавялі пра сітуацыю на кнігавыдавецкім рынку ў іх краінах, падзяліліся асабістымі поспехамі, абмеркавалі праблемы і абмяняліся карысным вопытам.

Ірына МАСЛЯНИЦЫНА

Сустрэча праходзіла ў кнігарні “Прэзентацыя” за кубачкам кавы амаль што ў неафіцыйнай абстаноўцы. Аднак пытанні, якія разглядаліся падчас яе, насілі выключна дзелавы характар. Суразмоўцы пачалі з таго, што прадставілі лепшыя свае выданні. Адрозніжжы прыцягнулі ўвагу ўкраінскіх і малдаўскіх гасцей багата ілюстраваныя кнігі БелЭн з паспяхова распачатай серыі “Энцыклапедыя рарытэтаў”: “Радзівылы. Альбом партрэтаў XVIII — XIX стагоддзяў”, “Дзмітрый Струкаў. Альбом малюнкаў 1864 — 1867 гадоў”, “Жывая вера — Ветка”. Цікава было ім даведацца пра высокую ўзнагароду беларускіх энцыклапедыстаў — Прэмію Прэзідэнта Беларусі “За духоўнае адраджэнне”, атрыманую за выданне “радзівілаўскага” альбома і фаліянта “Зямля сілы. Беларускае пушча”. Усе пагадзіліся, што гэты выданні ствараюць імідж краіны і найлепшым чынам прадстаўляюць яе замежнаму чытачу. Высокія адзнакі прагучалі і ў аднас такіх фундаментальных прац беларускіх энцыклапедыстаў, як чатырохтомнік “Вялікае Княства Літоўскае”, “Энцыклапедыя гісторыі Беларусі”, васьмнаццацітомная “універсалка”.

— Між іншым, калі вы збіраецеся яе перавыдаваць? — спытаўся дырэктар Інстытута энцыклапедычных даследаў АН Малдовы Канстанцін Маналаке. — Такая каштоўная праца не павінна ператварацца ў нешта выдадзенае аднойчы і з цягам часу аселае на бібліятэчных паліцах. Універсальныя энцыклапедыі мусяць рэагаваць на палітычныя і грамадскія змяненні і час ад часу перавыдавацца.

Канстанцін Міхайлавіч прыгадаў, якой карыснай аказалася для нашых калегаў у Малдове васьмнаццацітомная “Беларуская энцыклапедыя”:

— Прыкладам для стварэння нашага інстытута тры гады таму, — сказаў ён, — быў Інстытут энцыклапедычных даследаў НАН Украіны, і ўкраінскія калегі шмат дапамаглі ў нашым станаўленні. І яшчэ нам пашчасціла набыць у 2009 годзе ўсе тамы “Беларускай Энцыклапедыі”. Аналізуючы падыход беларускіх навукоўцаў да стварэння такога выдання, трымаючы ў руках ужо гатовую салядкую работу, мы змаглі адказаць сабе

Фота Кастуся Дробава

на шэраг пытанняў пра тое, як рабіць універсальную Энцыклапедыю Малдовы. І сёння наша галоўная задача — падрыхтаваць і выпусціць яе. Мы плануем дзесяцітомнік.

Дырэктар Інстытута энцыклапедычных даследаў НАН Украіны Мікалай Жалызняк прадставіў калегам першыя тамы ўнікальнага выдання “Энцыклапедыі Сучаснай Украіны”. Гэтая праца стала своеасаблівай візітоўкай Інстытута. Сам жа ён быў створаны ў 2004 годзе Пастановай Прэзідэнта Акадэміі навук Украіны шляхам зліцця Каардынацыйнага бюро Энцыклапедыі Сучаснай Украіны НАН Украіны і Украінскага міжнароднага камітэта па пытаннях навукі і культуры. “Энцыклапедыя Сучаснай Украіны” плануецца як дваццаціцітомнае выданне. Першы том яе быў выдадзены ў 2001 годзе. Асноўнай ідэяй было стварэнне энцыклапедыі, у якой падзеі і асобы XX стагоддзя былі б прадстаўлены як мага больш поўна, падрабязна і аб’ектыўна.

Адказваючы на пытанне, колькі часу займае падрыхтоўка аднаго такога тома, Мікалай Рыгоравіч адзначыў, што, безумоўна, работа патрабуе значных намаганняў. Хаця стваральнікі энцыклапедыі пастаянна задаюць сабе пытанне: калі ж, урэшце, з’явіцца апошні том?

— Хочацца пабачыць працу завяршанай, але спяшацца нельга. Энцыклапедыя — гэта “кніга кніг”. Яна павінна

быць скрупулёзна вывераная, навукова бездакорная і варта аформленая.

Украінскі калега паскардзіўся, што ў апошні час імідж энцыклапедычнага выдання знікае. Выпусціць нейкі даведнік і надаць яму статус энцыклапедыі сёння ва Украіне можа хто заўгодна. Прычым выданні такія, бывае, і наогул не адпавядаюць патрабаванням, якія павінны прад’яўляцца да энцыклапедычных: утрымліваюць мноства факталагічных недакладнасцей, ужо не кажучы пра стыль напісання артыкулаў.

Калегі-энцыклапедысты ў размове закруцілі і такое надзённае пытанне, як падрыхтоўка новых спецыялістаў.

— Безумоўна, кандыдаты навук не стаяць у чарзе, каб стаць рэдактарамі нашых выданняў, — выказаўся Канстанцін Маналаке. — Але ж і наяўнасць навуковай ступені, і філалагічна, і журналісцкая адукацыя яшчэ не сведчаць пра тое, што чалавек зможа паспяхова рэдагаваць энцыклапедычныя артыкулы. Рэдактарскае мысленне — мысленне спецыфічнае. Рэдактарам трэба нарадзіцца. Кожны год да нас прыходзяць на практыку па пяць маладых журналістаў. А замацавацца пакуль толькі адзін.

— У Кіеўскім політэхнічным інстытуце ёсць факультэт, на якім вучаць выдавецкай справе, — распавёў Мікалай Жалызняк. — Таксама адпаведных спецыялістаў рыхтуюць у Нацыянальным універсітэце імя Т. Шаўчэнкі. Але на

практыцы атрымліваецца, што тэарэтычных ведаў для працы выпускнікам не хапае. Каб стаць рэдактарам, трэба доўга рыхтавацца. І некаторыя, нягледзячы на адукацыю, ніколі не змогуць набыць у гэтай справе належны ўзровень.

Пра скрупулёзна падбор кадраў, пераемнасць пакаленняў, шліфоўку навываў расповялі і беларускія энцыклапедысты. Імі ж была ўзнята і новая тэма для абмеркавання — тэма электронных энцыклапедыяў.

— Сёння многія кажуць, што, маўляў, за электроннымі энцыклапедыямі будучыня, — сказала галоўны рэдактар выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Пётруся Броўкі” Ларыса Язковіч. — І мы не жадаем выглядаць несучаснымі. Маём свой сайт, звярталіся ў парк высокіх тэхналогій з тым, што мы хацелі б мець электронны варыянт нашых выданняў. Усё гэта магчыма, аднак нам не хацелася б проста так выкладваць інфармацыю для кожнага, хто толькі пажадае скарыстацца ёю. Усё ж нас як выдаўцоў трывожыць пытанне рэалізацыі нашых кніг. А наяўнасць бясплатнага электроннага дубліката перашкодзіць іх продажу.

Суразмоўцы сшыліся на тым, што электронныя версіі энцыклапедыі павінны быць. Але карыстанне імі трэба зрабіць платнай паслугай. І ўжо калі гэтак, то дасканальна распрацаваць пошукавую сістэму, прадумаць аўдыё- і відэасуправаджэнне артыкулаў, больш багата іх ілюстраваць.

Адзначыўшы, што і праблемы, і мэты ў энцыклапедыстаў, у прынцыпе, аднолькавыя, напрыканцы сустрэчы вырашылі, што карысным для ўсіх было б стварыць нешта накшталт Асацыяцыі выдаўцоў энцыклапедычнай літаратуры розных краін, каб дапамагачь адзін аднаму інфармацыйна, падрыхтоўваць сумесныя праекты, дзяліцца вопытам і разам змагацца за прэстыж і аўтарытэт сапраўдных энцыклапедычных выданняў. Як аказалася, рыхтуючыся да сустрэчы, кожны з суразмоўцаў у той ці іншай ступені планавалі заклікаць калег да партнёрства. А супрацоўнікі выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Пётруся Броўкі” нават склалі праект статута будучай асацыяцыі. Ён быў раздадзены гасцям, каб яны выказалі свае меркаванні і, можа, унеслі карэктывы. Уступіць у асацыяцыю беларускія калегі прапануюць прадстаўнікам усіх краін СНД. Але не выключана, што праектам зацікавіцца энцыклапедысты краін Балтыі і нават далёкага замежжа.

На здымку: удзельнікі міжнароднай сустрэчы выдаўцоў энцыклапедычнай літаратуры абмяркоўваюць неабходнасць аб’яднання ў асацыяцыю.

Юбілей

Ірына АЛЯКСАНДРАВА

Дні памяці паэта Веняміна Блажэннага прайшлі ў Мінску. У праграму іх былі ўключаны міжнародныя навукова-літаратурныя чытанні на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, прэзентацыя дакументальнага фільма “Пра мудрасць, сум і радасць” у Палацы мастацтваў, прэзентацыя кнігі паэта “Верлібры” ў Мінскай абласной бібліятэцы імя А. Пушкіна.

Ён быў дзіўным да немагчымасці, сумным і самотным, як Біблейскі прарок. Сапраўды хворым душэўна. Але хвароба гэтая аказалася нібыта яго асабістай справай. Яна не датычыла яго паэзіі, не накладвала на яе ценю, не адчувалася ні ў адным радку.

Можа, паэт быў адным з сучасных юродзівых, гэтых пакутнікаў за ўсё чалавецтва? Ён востра адчуваў боль любой жывой істоты. І ў сваіх размовах з Богам — па-

Той, хто размаўляў з Богам

сродкам вершаў — маліў пра літасць да людзей і жывёл, да раслін і каменя, да ўсяго, створанага Усявышнім. Ён нарадзіўся 90 гадоў таму, чалавек не ад свету гэтага, рускамоўны яўрэй Венямін Міхайлавіч Айзенштат — Венямін Блажэнны, якому было наканавана стаць адным з самых яркіх паэтаў Беларусі. Ён пражыў семдзесят восем гадоў — вуліцы Мінска запомнілі яго крокі. І стаў адной з легенд Мінска — непрызнаныя геній з невыдадзенымі кнігамі, вершы якога тым не менш “хадзілі па руках” і завучваліся на памяць не толькі ў Беларусі, але і ў Расіі.

Ці зрабіў ён вершамі сваімі нас дабрэйшымі, а свет, што нас акаляе, — чысцейшым? Ці мае сэнс наогул такое “гарэнне”, у якое добраахвотна ператварыў ён жыццё сваё? Спасцігнуць фе-

номен жыцця і творчасці паэта паспрабавалі ўдзельнікі Міжнародных навукова-літаратурных чытанняў, прысвечаных 90-годдзю Веняміна Блажэннага.

Чытанні гэтыя пачаліся нестандартна — дэкламацыйнай вершаў у двары дома на вуліцы Караля, дзе калісьці жыў “Расіі другі Авакум” са сваёй вернай спадарожніцай жыцця, франтавічкай Клаўдзіяй Цімафееўнай.

Хаця чытанні былі заяўленыя як міжнародныя, іх можна было б ініцыяваць хутчэй як беларуска-

расійскія. Дакладчыкі былі пераважна з Масквы і Мінска: Д. Строцаў, Л. Турбіна, Т. Алешка, У. Верына, С. Яфімава, А. Аляксандрава, В. Рудая... Ды гэта і нядзіўна: Мінск быў горадам прароцтваў і маленняў Веняміна Блажэннага, Масква стала горадам прызнання яго таленту. Пра што ж разважалі

ўдзельнікі канферэнцыі? Пра паэтычных папярэднікаў Веняміна Блажэннага і пра роднасць яго з вялікімі паэтамі “срэбранага стагоддзя”. Пра матывы багаборніцтва і богапакінутасці, вітальнае і сакральнае ў яго творчасці. Пра загадкавую прадказальнасць паэзіі Блажэннага і яго жыццёвы крыж. А тыя, хто ведаў паэта пры жыцці, дзяліліся сваімі ўспамінамі і ўражаннямі пра сустрэчы з геніем.

На наступны дзень на філалагічным факультэце БДУ адбылася дэманстрацыя дакументальнага фільма “Блажэнны Венямін” мінскага рэжысёра С. Галавецкага і прэзентацыя альманаха “Монолог” — выдання, якое займалася і працягвае займацца папулярызаваннем творчасці паэта.

Чацвёрты дзень распачаўся ўскладаннем кветак да магілы

Веняміна Блажэннага на Усходніх могілках. Пасля адбылося мерапрыемства ў Палацы мастацтваў. І зноў — гучалі вершы Блажэннага і ўспаміны пра яго, дэманстраваўся 37-хвілінны фільм Д. Строцава і І. Палевікова “Пра мудрасць, сум і радасць”, галоўным героем якога стаў Венямін Міхайлавіч.

Завяршыліся Дні памяці Веняміна Блажэннага сустрэчай у Пушкінскай бібліятэцы, дзе кожны жадаючы змог набыць кнігу вершаў паэта “Верлібры”, выпушчаную якраз да яго 90-

годдзя мінскім выдавецтвам “Новыя мехі”, паслухаць выступленні мінскіх паэтаў, папрасіць кніжку на “крутым сталі”, у якім узялі ўдзел навукоўцы, літаратары і тыя, хто асабіста ведаў паэтычнага генія Веняміна.

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатой Беларусі апошнім часам

Гісторыя Расіі. Гісторыя СССР у цэлым

Голденков, М. А. Наполеон і Кутузов: неізнаная война 1812 г. [забытыя героі, неізнаныя сражэнні і трагедыя великіх армій] / Міхаіл Голденков. — Мінск: Букмастер, 2011. — 318 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-549-034-1 (в пер.).

Голденков, М. А. Русь – другая історыя: [Украіна, Беларусь, Літва] / Міхаіл Голденков. — Мінск: Букмастер, 2011. — 384 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-549-033-4 (в пер.).

Отчетственная история: Советская Россия в 20–30-е гг. XX в.: методические рекомендации для студентов, обучающихся по российским образовательным стандартам / Государственное учреждение высшего профессионального образования «Белорусско-Российский университет», Кафедра «Гуманитарные дисциплины»; [составитель С. Е. Макарова]. — Могилев: Белорусско-Российский университет, 2011. — 29 с. — 56 экз.

Гісторыя Беларусі

Лепельскія чытанні: матэрыялы IV навукова-практычнай канферэнцыі (Лепель, 17–18 верасня 2010 г.) / [рэдкалегія: Я. А. Грэбень, А. У. Стэльмах]. — Мінск: Медысон, 2011. — 211 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-6982-21-0.

Маліноўскі, М. М. Магутная Постаць з Ясенца: апошні вялікі канцлер ВКЛ нарадзіўся на Баранавічыне / Міхась Маліноўскі. — Мінск: Ковчег, 2011. — 31 с. 200 экз. — ISBN 978-985-6950-84-4.

Станаўленне і развіццё суверэннай Рэспублікі Беларусі (1991–2010 гг.): матэрыялы для самастойнай працы; для студэнтаў усіх факультэтаў / Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання Рэспублікі Беларусь, Галоўнае ўпраўленне адукацыі, навукі і кадраў, Беларуская дзяржаўная сельскагаспадарчая акадэмія, Кафедра гісторыі і культуры логіі; [склала Н. А. Глушакова]. — Горкі: БДСГА, 2011. — 88 с. — 75 экз.

Цэнтралізаванае тэсціраванне. Гісторыя Беларусі: зборнік тэстаў / Установа адукацыі «Рэспубліканскі інстытут кантролю ведаў» Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусі. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 45 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-839-8.

Воронкова, И. Ю. «Двадцать второго июня, ровно в четыре часа...»: Минск и минчане в первые дни Великой Отечественной войны / И. Ю. Воронкова; Национальная академия наук Беларуси, Институт истории. — Мінск: Беларуская навука, 2011. — 264 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-08-1290-2.

Вспомним всех поименно...: «Солдаты Победы – наши земляки», Брест / [главный редактор Владимир Шарло; авторы текста: Катерина Богданова и др.]. — Брест: Рекламно-информационное агентство «Вечерний Брест», 2011. — 134 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6964-18-6.

Путеводитель по еврейским местам Витебска = A guide to jewish sites in Vitebsk / [текст: Аркадий Подлинский; перевод на английский: Юлия Мандрич; фотографии: Денис Богорад]. — Мінск: Медисон, 2011. — 48 с. — Параллельно на руском и английском языках. — 300 экз. — ISBN 978-985-6982-15-9. — 100 экз. — ISBN 978-985-6982-16-6 (ошибочн.).

Резник, А. Н. От БССР к СССР: Исследования по истории формирования и развития белорусской государственности на советской основе (вторая половина 1918 – конец 1922 гг.) / Резник А. Н. — Мінск: Энциклопедикс, 2011. — 409 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-6958-28-4.

Царюк, И. О. От родного порога: [воспоминания] / Ираида Царюк [под редакцией С. Н. Ходина]. — Мінск: БГУ, 2011. — 167 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-489-9.

Централизованное тестирование. История Беларуси: сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 45 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-840-4.

АГУЛЬНЫЯ РАЗДЗЕЛЫ. НАВУКА І ВЕДЫ. ІНФАРМАЦЫЯ

Агульныя пытанні навукі і культуры. Навука і веды ў цэлым

Измерение инноваций: проблемы сравнительной оценки / [Богдан Нина Ивановна и др.]; под редакцией Н. И. Богдан. — Мінск: Мисанта, 2011. — 260 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6719-98-4.

Catalogue of innovation projects and products: on the results of completion of state scientific and technical programs and innovation projects on social problems and creation of new technologies machines and materials over 2008 / Republic of Belarus State Committee on Science and Technologies, Scientific-Innovation Association "Inpromtech"; [Minsk, 1998 — На англійскай мове. Iss. 15 / [edited by I.V. Vojtov; translation A. A. Min-kovskiy]. — 2009. — 196 с. — 300 экз. Каталог інавацыйных праектаў і распрацовак

Інфармацыйная тэхналогіі

Забароўскі, Г. А. Інфарматыка: вучэбны дапаможнік для 10-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / Г. А. Забароўскі, А. Я. Пупцаў; [пераклад з рускай мовы

Н. М. Алганавай]. — Мінск: Выдавецкі цэнтр БДУ, 2011. — 150 с. — 20000 экз. — ISBN 978-985-476-928-8 (у пер.).

Балашенко, Д. В. Программирование на языке C/C++: учебно-методическое пособие по дисциплине «Информатика и информационные технологии»: [для студентов: в 2 ч.] / Д. В. Балашенко, Д. В. Захаров; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Информационные технологии». — Гомель: БГУТ, 2006–2011. — ISBN 985-468-137-8. — ISBN 978-985-468-137-5. Ч. 2. — 2011. — 54 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-468-799-5.

Использование системных функций Windows для работы с файловой системой: методические пособие по курсу «Системное программирование» для студентов специальности 1-40 02 02 «Электронные вычислительные средства» дневной формы обучения / [Д. С. Лихачев и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Кафедра электронных вычислительных средств. — Мінск: БГУИР, 2011. — 28 с. — 130 экз. — ISBN 978-985-488-707-4.

Овчинникова, Л. Г. Информатика: рабочая тетрадь для 7-го класса: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. Г. Овчинникова. — 4-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 127 с. — 9000 экз. — ISBN 978-985-529-905-0.

Овчинникова, Л. Г. Информатика: рабочая тетрадь для 8-го класса: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. Г. Овчинникова. — 3-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 143 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-935-7.

Петровский, А. А. Проектирование ЭВС с динамически реконфигурируемой архитектурой: методическое пособие для студентов специальности 1-40 02 02 «Электронные вычислительные средства» дневной формы обучения / А. А. Петровский, М. И. Вашкевич, М. М. Родионов; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Кафедра электронных вычислительных средств. — Мінск: БГУИР, 2011. — 39 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-488-628-2.

Кіраванне. Менеджмент

Гараедагі, Д. Системное мышление = System thinking: как управлять хаосом и сложными процессами: платформа для моделирования архитектуры бизнеса / Джамшид Гараедагі; [перевела с английского Е. И. Недбальская; научный редактор Е. В. Кузнецова]. — 2-е изд. — Мінск: Гревцов Букс, 2011. — 475 с. — 2330 экз. — ISBN 978-985-6926-06-1.

Дашкевич, Е. А. Менеджмент качества: построение системы менеджмента качества: тексты лекций для студентов специальности 1-26 02 02 «Менеджмент очной и заочной форм обучения / Е. А. Дашкевич; Белорусский государственный технологический университет. — Мінск: БГУТ, 2011. — 112 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-530-063-3.

Рекомендации для субъектов экономической деятельности, потребителей и компетентных органов по применению Директивы по общей безопасности продукции / [Гуревич В. Л. и др.]; Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь, Научно-производственное республиканское унитарное предприятие «Белорусский государственный институт стандартизации и сертификации» (БелГИСС). — Мінск: БелГИСС, 2011. — 22 с. — 20 экз.

Цывілізацыя. Культура. Прагрэс

Кисель, В. П. Памятники истории и культуры Республики Беларусь: пособие для учащихся учреждений среднего специального образования по специальности «Туризм и гостеприимство» / В. П. Кисель. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2011. — 294 с. — 1100 экз. — ISBN 978-985-6994-41-1 (в пер.).

Бібліяграфія і бібліяграфіі

Библиография научных трудов П. Ф. Тиво: (к 70-летию со дня рождения) / Национальная академия наук Беларуси; Институт мелиорации; [составитель А. И. Дмитрич]. — Мінск, 2011. — 36 с. — 50 экз.

Владимир Григорьевич Иванюк: член-корреспондент Национальной академии наук Беларуси, доктор биологических наук, профессор: (к 70-летию со дня рождения) / Национальная академия наук Беларуси, Республиканское унитарное предприятие «Научно-практический центр НАН Беларуси по картофелеводству и плодовоовощеводству»; [составитель Л. И. Носевич]. — Мінск: Равноденствие, 2011. — 55 с. — Часть текста на белорусском языке. — 200 экз. — ISBN 978-985-6736-39-4 (в пер.).

Техническое нормирование и стандартизация: указатель отмененных и замененных технических нормативных правовых актов: (по состоянию на 1 января 2009 г.) / Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь (Госстандарт). — Мінск: БелГИСС, 2009. — 246 с. — 170 экз. — ISBN 978-985-6812-45-6.

Бібліятэчная справа

Мотульский, Р. С. Из прошлого в будущее. Библиотеки Беларуси: в 2 ч. / Р. С. Мотульский; [под редакцией Я. Д. Григоревич]. — Мінск: Беларуская Энциклопедія, 2011 — Ч. 1: IX – начало XX в. — 2011. — 254 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-11-0576-8 (в пер.).

Асацыяцыі. Музеі

Камароўская, З. М. Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа / [Камароўская Зінаіда Мікалаеўна; пераклад на рускую і англійскую мовы: Трафімчык Н. В; фота: Грэкаў А. В. і інш.]. — Мінск: Рыфтур, 2011. — 21 с. — 500 экз.

Выданні змешанага зместу. Зборнікі

Афоризмы. Большая книга афоризмов / [автор-составитель Адамчик Мирослав Вячеславович]. — Мінск: Харвест, 2011. — 1055 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-9478-1 (в пер.).

Брестский государственный технический университет. Сборник конкурсных научных работ студентов и магистрантов: [в 3 ч.] / Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет; [редколлегия: В. С. Рубанов (главный редактор) и др.]. — Брест: БрГТУ, 2011. — 75 экз. — ISBN 978-985-493-196-8.

Ч. 1. — 249 с. — ISBN 978-985-493-197-5. Ч. 2. — 139 с. — ISBN 978-985-493-198-2. Ч. 3. — 139 с. — Часть текста на белорусском языке. — ISBN 978-985-493-199-9.

Выданні для моладзі. Кнігі для самых маленькіх

Ягоўдзік, У. І. Беларуская лета: [для малодшага і сярэдняга школьнага ўзроста] / Уладзімір Ягоўдзік; [фотаздымкі І. Бышнёва і інш.]. — Мінск: М. Ягоўдзік, 2011. — 11 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-6691-28-0.

Ягоўдзік, У. І. Чаму зніклі маманты?: [для малодшага і сярэдняга школьнага ўзроста] / Уладзімір Ягоўдзік; [малюнкi Паўла Татарнікава]. — Мінск: М. Ягоўдзік, 2011. — 10 с. — 3500 экз.

Великие тайны прошлого: большая книга знаний: [для среднего и старшего школьного возраста] / составители: Андрей Булгак, Ольга Захарова]. — Мінск: Современная школа, 2011. — 256 с. — 2550 экз. — ISBN 978-985-539-267-6 (в пер.).

Загадки истории: уникальный источник знаний: энциклопедия: [для среднего и старшего школьного возраста] / составители: Андрей Булгак, Ольга Захарова]. — Мінск: Современная школа, 2011. — 256 с. — 2550 экз. — ISBN 978-985-539-266-9 (в пер.).

Сулейманов, В. З. С Интернетом «на ты»: [для учащихся общего среднего образования] / В. З. Сулейманов. — Мінск: Национальный институт образования, 2011. — 103 с. — 4200 экз. — ISBN 978-985-465-887-2 (ошибочн.).

Трафимова, Г. В. Снежные причуды природы: книга для детей младшего школьного возраста / Г. В. Трафимова, С. А. Трафимов. — Мінск: Народная асвета, 2011. — 64 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-03-1640-0.

Трафимова, Г. В. Удивительная стрельба: книга для детей младшего школьного возраста / Г. В. Трафимова, С. А. Трафимов. — Мінск: Народная асвета, 2011. — 56 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-03-1596-0.

ФІЛАСОФІЯ. ПСІХАЛОГІЯ

Філасофія

Мартынаў, М. І. Філасофія: вучэбны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навуковых устаноў па гуманітарных спецыяльнасцях / М. І. Мартынаў; Міжнародны інстытут працоўных і сацыяльных адносін. — Мінск: МПТСА, 2011. — 219 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-497-144-5.

Кирвель, Ч. С. Социальная философия: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по философским и социологическим специальностям / Ч. С. Кирвель, О. А. Романов. — Мінск: Вышэйшая школа, 2011. — 494 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-1981-5 (в пер.).

Псіхалогія

Абрамов, Б. Э. Медицинская психология: учебно-методическое пособие для практических занятий студентов 3-го курса лечебного факультета медицинских вузов / Б. Э. Абрамов, В. И. Бронский, С. В. Толканец; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гомельский государственный медицинский университет, Кафедра психиатрии, наркологии и медицинской психологии. — Гомель: ПТМУ, 2011. — 44 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-506-361-3.

Абрамов, Б. Э. Медицинская психология и психотерапия: учебно-методическое пособие для практических занятий студентов 3-го курса медико-диагностического факультета медицинских вузов / Б. Э. Абрамов, В. И. Бронский, С. В. Толканец; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гомельский государственный медицинский университет, Кафедра психиатрии, наркологии и медицинской психологии. — Гомель: ПТМУ, 2011. — 56 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-506-362-0.

Актуальные проблемы психологии личности: сборник научных статей / Гродненский государственный университет им. Я. Купалы; [научный редактор: Карпинский К. В.]. — Гродно: ГрГУ, 2011. — 279 с. — 220 экз. — ISBN 978-985-515-450-2.

Амельков, А. А. Психология развития в схемах, понятиях и персоналиях: [для учащихся высших и средних педагогических учебных заведений] / Амельков Анатолий Александрович, Дыгун Михаил Александрович. — 6-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 69 с. — 620 экз. — ISBN 978-985-520-414-6.

Дыгун, М. А. Общая психология в схемах, понятиях и персоналиях: [для учащихся высших и средних педагогических учебных заведений] / Дыгун Михаил Александрович. — 6-е изд. — Мо-

зырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 69 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-425-2.

Кремень, М. А. Упражнения на развитие интеллекта, логического и нестандартного мышления / М. А. Кремень. — Мінск: Мир счастливой семьи, 2011. — 150 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-7011-02-5.

Максюта, Г. В. Психологическое сопровождение в ситуациях жизненных затруднений и психологических проблем в юности / Г. В. Максюта; Государственное учреждение образования «Республиканский институт высшей школы», Кафедра психологии и педагогического мастерства. — Мінск: РИВШ, 2011. — 51 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-467-8.

Пономарева, М. А. Общая психология и педагогика: ответы на экзаменационные вопросы / М. А. Пономарева, М. В. Сидорова. — 3-е изд. — Мінск: ТетраСистемс, 2011. — 144 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-239-6.

Фулфер, М. Искусство чтения по лицу: [иллюстрированное пособие] / Мэк Фулфер; [иллюстрации Сандры Мур Уильямс; перевел с английского П. А. Самсонов]. — Мінск: Попурри, 2011. — 174 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1380-8.

Хриптович, В. А. Homo adductus: человек аддиктивный; учебно-методическое пособие: [для слушателей курсов переподготовки и повышения квалификации] / В. А. Хриптович. — Мінск: РИВШ, 2011. — 217 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-471-5.

Логіка. Тэорыя пазнання

Барковский, П. В. Логика: ответы на экзаменационные вопросы / П. В. Барковский. — 3-е изд. — Мінск: ТетраСистемс, 2011. — 111 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-536-240-2.

Кириченко, Е. Г. Логика: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Е. Г. Кириченко; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Философия, история и политология». — Гомель: БГУТ, 2011. — 98 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-468-882-4.

РЭЛІГІЯ. БАГАСЛОЎЕ

Хрысціянства. Хрысціянскія цэрквы і дэнамінацыі

Катэхізіс: падрыхтоўка да сакраменту бежманвання / [складальнік М. Пашук]. — 2-е выд., дапоўненае і дапрацаванае. — Мінск: Про Хрысто, 2001. — 79 с. — 20000 экз. — ISBN 985-6628-04-0.

Настома маліцэсе: малітоўнік для моладзі / [над выданнем працавалі: С. А. Яшэўскі SDB, I. Ламака]. — Мінск: Про Хрысто, 2011. — 509 с. — Частка тэксту паралельна на лацінскай і беларускай мовах. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6825-49-4 (у пер.).

Праваслаўе / Беларуская праваслаўная брацтва святых Віленскіх мунікаў (Беларусь), «Ордураў» Беласток (Польшча); галоўны рэдактар: протаіерэй Георгій Латушка. — Мінск: Свята-Петра-Паўлаўскі сабор, 1993—

Вып. 14–15 / [мастак Валерыя Сенчанка]. — 2007. — 199 с. — 500 экз.

Спеўнік парафіяльнай / [Рымско-каталіцскі прыход св. Казіміра (г. Логойсک)]. — 2011. — 171 с. — 170 экз.

Акафіст святой праведной Софии, княгини Слуцкой: 19 марта / 1 апреля: [400 лет со дня представления святой праведной Софии, княгини Слуцкой] / Минский Свято-Духов кафедральный собор. — Мінск: Братство в честь святого Архистратига Михаила, 2011. — 47 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6978-14-5 (в пер.).

Всенощное бдение. Литургия: с объяснениями. — 2-е изд. — Мінск: Издательство Белорусского Экзархата, 2011. — 95 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-511-359-2.

Гончаренко, В. Л. Ты будешь жить вечно / Вячеслав Гончаренко. — Мінск: Про Хрысто, 2011. — 267 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6825-55-5.

Карпович, Л. И. От земного – к небесному: из истории православных храмов Молодеченского благочиния Минской епархии / Любовь Карпович; [фотографии Валентины Страж и др.]. — Молодечно: Типография «Победа», 2011. — 133 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-6967-13-2 (в пер.).

Куркаев, Н. Я. Библиейские стрелы: проповеди / Н. Я. Куркаев. — Мінск: Позитив-центр, 2011. — 327 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6983-06-4.

Православные исповедь: в помощь приступающим к таинству покаяния и причащения. — Изд. 5-е. — Мінск: Издательство Белорусского Экзархата Московского Патриархата, 2011. — 95 с. — 1000 экз. (доп. тираж). — ISBN 978-985-511-327-1.

Православный обряд погребения и поминовение усопших. — 2-е изд. — Мінск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2011. — 55 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-511-400-1.

Свет надежды: как мы должны помочь усопшим близким / [составитель священник Сергей Бегилян]. — 3-е изд. — Мінск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2011. — 42 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-511-380-6.

Служба с акафистом святой матери нашей блаженной Валентины Минской. — Мінск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2011. — 54 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-511-399-8.

Сучасныя духоўныя пыліні

Сектоведение, 2011: [альманах] / Минская духовная академия им. святителя Кирилла Туровского; [редакционный совет: Мартинович В. А. (главный редактор) и др.]. — Жировичи: Минская Духовная Академия, 2011—

T. 1. — 2011. — 149 с. — Библиография в конце статей. — Содержит авторов: Агеенкова Е. К., Болоховский Н., Волков Е. Н., Кривлицкий М. А., Мартинович В. А., Хотев А., Шимбалев А. — 500 экз.

Дэмаграфія

Кулак, А. Г. Анализ и моделирование показателей здоровья населения / Кулак А. Г. — Мінск: Мисанта, 2011. — 219 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6989-03-5.

Смертность в Республике Беларусь за 2009–2010 гг.: [официальный статистический сборник] / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Управление медицинской статистики, информационно-технологический и делопроизводства. — Мінск: РНМБ, 2011. — 231 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-6846-80-2.

Сацыялогія

Бабосов

Эканоміка ў цэлым

Базылева, М. Н. Человеческий капитал и трудовые отношения: монография / М. Н. Базылева, Н. И. Базылев. — Минск: Мисанта, 2011. — 302 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6989-12-7.

Воробьева, Е. М. Макроэкономика: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Е. М. Воробьева; Государственный институт управления и социальных технологий БГУ, Кафедра экономики и управления бизнесом. — Минск: ГИУСТ БГУ, 2011. — 126 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-491-064-2.

Экономическая теория: учебник для студентов высших учебных заведений по экономическим специальностям / [И. В. Новикова и др.]; под редакцией И. В. Новиковой, Ю. М. Ясинского. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 463 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-536-232-7 (в пер.).

Праца. Работадаўцы. Навука аб працы

Вашко, И. М. Охрана труда: ответы на экзаменационные вопросы: [для студентов вузов] / И. М. Вашко. — 2-е изд. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 204 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-219-8.

Информационная работа в профсоюзной организации: в помощь профактиву / Минская городская организация Белорусского профессионального союза работников образования и науки. — Минск, 2007. — 34 с. — 730 экз.

Коллективный договор: методические материалы для разработки коллективных договоров / Белорусский профсоюз работников здравоохранения. — Минск, 2011. — 55 с. — 1000 экз.

Рабочее время и его использование: в помощь профактиву / Минская городская организация Белорусского профессионального союза работников образования и науки. — Минск, 2007. — 31 с. — 730 экз.

Соглашение между Управлением образования администрации Ленинского района г. Минска и Ленинской районной г. Минска организацией Белорусского профессионального союза работников образования и науки на 2011–2013 годы. — Минск, 2011. — 85 с. — 100 экз.

Соглашение между Управлением образования администрации Октябрьского района г. Минска и Октябрьской районной г. Минска организацией Белорусского профессионального союза работников образования и науки на 2011–2013 годы. — Минск, 2011. — 91 с. — 76 экз.

Труд и занятость в Республике Беларусь = Labour and employment in the Republic of Belarus: статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. — Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2011. — 348 с. — Параллельно на русском и английском языках. — 71 экз. — ISBN 978-985-6858-88-1 (ошибоч.).

Рэгіянальная эканоміка. Зямельнае пытанне. Жыллёвая гаспадарка

Методические рекомендации по определению морфологического состава твердых коммунальных отходов в городах с различной степенью благоустройства жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь 2011. [утверждено Министерством жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь 21.12.10]. — Минск: Институт «Белжилпроект», 2011. — 39 с. — 90 экз.

Нормативы количества контейнеров для раздельного сбора твердых коммунальных отходов и нормативы образования отходов на одного жителя: [утверждено Министерством жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь 25.12.10]. — Минск: Институт «Белжилпроект», 2011. — 26 с. — 90 экз.

Формы арганізацый і супрацоўніцтва ў эканоміцы

Алейников, А. Н. Предпринимательский менеджмент: практическое пособие / А. Н. Алейников; Международный институт трудовых и социальных отношений. — Минск: МИАТКО, 2011. — 171 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-497-151-3.

Малое и среднее предпринимательство в Республике Беларусь = Small and medium-sized business in the Republic of Belarus: статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. — Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2011. — 537 с. — Параллельно на русском и английском языках. — 61 экз. — ISBN 978-985-6858-92-8 (в пер.).

Фінансы. Банкаўская справа. Грашы

Банковский кодекс Республики Беларусь: [принят Палатой представителей 3 октября 2000 г.; одобрен Советом Республики 12 октября 2000 г.]; с изменениями и дополнениями по состоянию на 11 июля 2011 г. — Минск: Национальный центр правовой информации Республики Беларусь, 2011. — 190 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-6928-40-9 (в пер.).

Богустов, А. А. Правовое регулирование рынка ценных бумаг: ответы на экзаменационные вопросы / А. А. Богустов. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 127 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-233-4.

Упрощенная система налогообложения: нормативные правовые акты Республики Беларусь: [текст по состоянию на 25.04.2011 г.]. — Минск: Дикта, 2011. — 91 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-598-9.

Финансы и кредит: учебное пособие для учащихся специальности «Бухгалтерский учет, анализ и контроль» учреждений, обеспечивающих получение среднего специального образования / [Л. Г. Колпина и др.]; под общей редакцией Л. Г. Колпиной. — 2-е изд. — Минск: Вышэйшая школа, 2011. — 366 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-06-1973-0.

Финансы и финансовый рынок: курс лекций для студентов экономических специальностей

Чытальная зала

У жанры псіхалагічнай споведзі

Кнігу «Вярба над вірам», якая нядаўна ўбачыла свет у выдавецтве «Чатыры чвэрці», Наталія Касцючэнка прысвяціла самаму дарогаму чалавеку ў сваім жыцці — маці. У рамана, што даў назву кнізе, аўтар напампа расказвае чытачу гісторыю жаночага жыцця, няпросты шлях да самой сябе. Герайня — паслухмяная дачка, выходзіць замуж не за таго, да каго хінецца сэрца, а за таго, хто больш падабаецца бацькам. Можна скарыцца і пражыць увесь век, моўчкі назіраючы, як пад тваімі артыкуламі ставіць подпіс муж, забыцця пра сябе дзеля яго кар’еры і добраўпарадкаванага жыцця. Але паступова адбываецца сталенне — і зразумелай робіцца немагчымасць такога існавання. Лёс дасць ёй магчымасць правярць чалавечыя якасці таго, хто называў каханай, падорыць новыя сустрэчы і не пашкадуе выпрабаванняў. Ды усё гэта канаванае герайня прыме з высока ўзнятай галавой. «Раман напісаны ў новым літаратурным жанры — псіхалагічнай споведзі», — адзначае ў водгуках, змешчаных у кнізе, пісьменнік Міхась Пазнякоў.

Зацікаваць чытача і стварэння Наталіяй Касцючэнкай партрэты пісьменнікаў і паэтаў — Міхаіла Булгакава, Юрыя Сапажкова, Наталлі Батраковай, Алега Атаманава і тых цікавых людзей, з кім звёў лёс падчас працы рэдактарам аддзела прозы літаратурна-мастацкага часопіса «Нёман», вядучым рэдактарам аддзела кнігавядання РВУ «Літаратура і Мастацтва». Сёння Н. Касцючэнка — намеснік старшыні Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі, член Саюза пісьменнікаў Беларусі і Беларускага саюза журналістаў.

Вольга ПАЛОМЦАВА

і слушателей специального факультета по подготовке кадров ОСП «Институт повышения квалификации и переподготовки кадров Белкоопсоюза» / [Т. В. Шабловская и др.]; Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации. — Гомель: БЭУПТК, 2011. — 175 с. — 450 экз. — ISBN 978-985-461-847-0.

Эканамічнае становішча. Кіраванне і планаванне ў эканоміцы

Актуальные проблемы экономики строительства: материалы 67-й студенческой научно-технической конференции, Минск, 27–29 апреля 2011 г. / [редколлегия: О. С. Голубова, Л. К. Корбан, Н. Е. Винокурова]. — Минск: БНТУ, 2011. — 71 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-525-709-8.

Инновации как продукт и инструмент предпринимательства. Предложения и технологии коммерциализации: материалы международной научно-практической конференции, Гомель, 21–22 июня 2011 г. / [редколлегия: А. С. Старовойтов (председатель), Л. И. Толчикова, С. Б. Клейнер]. — Гомель: ПТУ, 2011. — 102 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-535-014-0.

Инновации как продукт и инструмент предпринимательства. Предложения и технологии коммерциализации: материалы международной научно-практической конференции, Гомель, 21–22 июня 2011 г. / [редколлегия: А. С. Старовойтов (председатель) и др.]. — 2-е изд., дополненное. — Гомель: ПТУ, 2011. — 114 с. — 19 экз. — ISBN 978-985-535-016-4.

Ценообразование в организации: практикум: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по экономическим специальностям / [Т. В. Емельянова и др.]; под общей редакцией Т. В. Емельяновой. — Минск: Вышэйшая школа, 2011. — 332 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-1931-0 (в пер.).

Эканамічнае становішча Рэспублікі Беларусь

Бунь, А. В. Организационно-методические аспекты стандартизации финансового контроля и учета в системе государственного регулирования экономической деятельности субъектов хозяйствования Республики Беларусь: монография / А. В. Бунь. — Минск: БГАТУ, 2011. — 266 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-519-400-3.

Информационный бюллетень о развитии туризма в Брестской области с 2006 г. по 2010 г. / Межведомственный координационный совет Брестского облисполкома по туризму, Управление физической культуры, спорта и туризма облисполкома. — Брест, 2011. — 105 с. — 300 экз.

Оптимизация импортных поставок сельскохозяйственной продукции и готового продовольствия на внутренний белорусский рынок: методические рекомендации / [В. Г. Гусаков и др.]; Республиканское научное унитарное предприятие «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси». — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2011. — 171 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6925-83-5.

Пилипук, А. В. Организация фирменных торговых-сбытовых систем в агропромышленном комплексе Беларуси / А. В. Пилипук; [под редакцией В. Г. Гусакова]; Республиканское научное унитарное предприятие «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси». — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2011. — 177 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6925-72-9.

Промышленность Республики Беларусь: статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. — Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2011. — 273 с. — 73 экз. — ISBN 978-985-6858-91-1.

Рекомендуемые нормы времени и нормы расхода материалов на платные услуги по заказам населения, предоставляемые организациями Министерства жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь (ч. 3): [утверждено Министерством жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь 06.04.10]. — Минск: Институт «Белжилпроект», 2011. — 61 с. — 90 экз.

Статистический ежегодник Витебской области, 2011 / Национальный статистический коми-

тет Республики Беларусь, Главное статистическое управление Витебской области. — Витебск, 2011. — 424 с. — 80 экз.

Статистический ежегодник Могилевской области, 2011 / Национальный статистический комитет Республики Беларусь, Главное статистическое управление Могилевской области. — Могилев, 2011. — 427 с. — 18 экз.

Туризм в Республике Беларусь: состояние и перспективы развития: материалы республиканской научно-практической конференции (Гродно, 19–20 ноября 2009 г.) / [редколлегия: Веленто И. И., Донских С. В. (гл. ред.) и др.]. — Гродно: ГрГУ, 2011. — 133 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — Часть текста на белорусском языке. — 75 экз. — ISBN 978-985-515-422-9.

Устойчивое развитие экономики и безопасность: монография / [Т. Н. Беляцкая и др.]; под редакцией А. А. Быкова и М. И. Ноздрина-Плотниченко. — Минск: Мисанта, 2011. — 177 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6989-18-9.

Цены в Республике Беларусь = Prices in the Republic of Belarus: статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. — Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2011. — 222 с. — Параллельно на русском и английском языках. — 61 экз. — ISBN 978-985-6858-59-1 (ошибоч.).

Гандаль. Міжнародныя эканамічныя адносіны

Жилкина, А. А. Маркетинг и ценообразование: учебно-методическое пособие для студентов заочной формы обучения по специальности 1-25 01 07 «Экономика и управление на предприятии» / А. А. Жилкина, Н. Г. Аснович; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет; Международный институт дистанционного образования, Кафедра «Информационные технологии в управлении». — Минск: БНТУ, 2011. — 197 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-525-514-8.

Знешні гандаль. Міжнародны гандаль

Аброскин, А. Э. Таможенные платежи: практическое пособие / А. Э. Аброскин. — Минск: Белтаможсервис, 2011. — 194 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6667-91-9.

Единый перечень продукции, подлежащей обязательной оценке (подтверждению) соответствия в рамках Таможенного союза с выдачей единых документов: [утверждено Комиссией Таможенного союза 18.06.10]. — Минск: Белорусский государственный институт стандартизации и сертификации, 2011. — 53 с. — 30 экз.

Игнатюк, А. З. Таможенное право Таможенного союза: курс лекций: [для студентов] / А. З. Игнатюк. — Минск: Амафей, 2011. — 251 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-441-941-1.

Основы таможенной службы: практическое пособие / И. И. Дубик [и др.]. — Минск: Белтаможсервис, 2011. — 295 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6667-86-5 (в пер.).

Таможенный кодекс Таможенного союза: с обзором изменений таможенного законодательства / [автор обзора Ю. Н. Кудрявец]. — Минск: Амафей, 2011. — 373 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-441-946-6.

Права ў цэлым.

Метады і дапаможныя прававыя навукі

Бондаренко, Н. Л. Римское частное право: ответы на экзаменационные вопросы / Н. Л. Бондаренко. — 5-е изд. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 111 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-218-1.

Дробязко, С. Г. Общая теория права: учебное пособие для студентов специальностей «Правоведение» и «Экономическое право» учреждений, обеспечивающих получение высшего образования / С. Г. Дробязко, В. С. Козлов. — 5-е изд. — Минск: Амафей, 2011. — 499 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-441-952-7.

Кивайко, В. Н. Юридическая этика: ответы на экзаменационные вопросы / В. Н. Кивайко. — 2-е изд. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 127 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-536-220-4.

Міжнароднае права

Малевиц, И. А. Изменяет себя, Китай изменяет весь мир. Изменяет весь мир, Китай изменяет себя:

переговорные традиции и современный деловой этикет / Игорь Малевиц. — Минск: Харвест, 2011. — 319 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-16-9681-5 (в пер.).

Шавцова, А. В. Право прав человека: ответы на экзаменационные вопросы: [для студентов вузов] / А. В. Шавцова. — 3-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 256 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-214-3.

Дзяржаўнае, канстытуцыйнае, адміністрацыйнае права

Работа с письмами и обращениями граждан: нормативные правовые акты Республики Беларусь: [по состоянию на 23.05.2011 г.]. — Минск: Дикта, 2011. — 111 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-602-3.

Крымінальнае права. Крыміналогія

Актуальные проблемы противодействия торговле людьми и незаконной миграции в Республике Беларусь: сборник научных трудов (по материалам Республиканской межвузовской научно-практической конференции студентов, магистрантов и аспирантов, прошедшей 5–6 мая 2011 г. в УО «ГТТ им. Ф. Скорины») / [редколлегия: А. Э. Набатова, И. М. Синица, И. Н. Цыкунова]. — Гомель: ПТУ, 2011. — 153 с. — 150 экз.

Кашевский, В. А. Криминология: ответы на экзаменационные вопросы / В. А. Кашевский, И. И. Куценков, А. А. Примаченок. — 4-е изд. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 142 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-536-230-3.

Кругулов, В. А. Уголовное право. Общая часть: ответы на экзаменационные вопросы / В. А. Кругулов. — 2-е изд., дополненное. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 172 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-536-223-5.

Шостац, М. А. Уголовный процесс. Общая часть: ответы на экзаменационные вопросы: [для студентов вузов] / М. А. Шостац. — 5-е изд., дополненное. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 208 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-236-5.

Гаспадарчае права

Сборник организационно-распорядительных и методических документов Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь: по состоянию на 30 июня 2011 г. / Высший Хозяйственный Суд Республики Беларусь. — Минск, 2011. — 182 с. — 300 экз.

Грамадзянскае права. Судовы лад

Захарова, Ж. В. Завещание: Как составить завещание. Образцы завещаний / Ж. В. Захарова, Л. Ф. Мороз, С. Г. Пристром; под общей редакцией А. В. Билевича; Министерство юстиции Республики Беларусь. — Минск: Дикта, 2011. — 79 с. — 500 экз. (доп. тираж). — ISBN 978-985-494-560-6.

Методические рекомендации по актуальным направлениям надзора за исполнением законодательства и законность правовых актов / [А. М. Архипов и др.; редакторы: Н. И. Кулис, П. У. Родионов] / М. А. Шостац. — Молодежно: Типография «Победа», 2011. — 198 с. — 500 экз.

Сокол, С. Ф. Противоправные действия несовершеннолетних и гражданско-правовые основания возмещения причинного им вреда: монография / С. Ф. Сокол, М. С. Стрижак. — Минск: БИП — Институт правоведения, 2011. — 139 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-7014-08-8.

Спецыяльныя галіны права

Важенкова, Т. Н. Трудовое право: ответы на экзаменационные вопросы: [для студентов вузов] / Т. Н. Важенкова. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 192 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-536-235-8.

Трудовые контракты. Трудовые договоры: особенности условий и порядок заключения: нормативные правовые акты Республики Беларусь: [текст по состоянию на 23.05.2011 г.]. — Минск: Дикта, 2011. — 143 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-603-0.

Аб’екты і задачы дзяржаўнага адміністрацыйнага кіравання

Новое делопроизводство: сборник нормативных документов. — 5-е изд., измененное

и дополненное. — Минск: Информпресс, 2011. — 263 с. — Часть текста на белорусском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-510-162-9.

Нормы обслуживания для пасторитов по учету населения, проживающего в жилых домах, находящихся в собственности граждан: [утверждено Министерством жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь 14.06.11]. — Минск: Институт «Белжилпроект», 2011. — 11 с. — 90 экз.

Перечень типовых документов органов государственной власти и управления, организаций Республики Беларусь, индивидуальных предпринимателей по организации системы управления, ценообразованию, финансам, страхованию, управлению государственным имуществом, приватизации, внешнеэкономическим связям с указанием сроков хранения / Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь, Белорусский научно-исследовательский институт документообедения и архивного дела; [составители: С. В. Жумарь и др.]. — Минск: БелНИИДАД, 2011. — 242 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6733-56-0.

Ваенная справа. Узброеныя сілы

Вооруженные силы на защите национальных интересов: образование, опыт, перспективы: сборник тезисов докладов международной научно-практической конференции, 6–7 декабря 2010 г.: [в 2 ч. / фотоиллюстрации В. В. Порогова, А. С. Рошинской]. — Минск: ВА РБ, 2011. — 150 экз. Ч. 1. — 207 с. — ISBN 978-985-544-010-0. Ч. 2. — 255 с. — Часть текста на английском и немецком языках. — ISBN 978-985-544-011-7.

Высоцкий, Г. Н. Боевые действия огневых взводов артиллерийской (реактивной) артиллерийской, минометной) батареи: пособие: [для курсантов] / Г. Н. Высоцкий, М. С. Гремчук; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2011. — 103 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-544-013-1.

Образовательный процесс: методика, опыт, проблемы: тематический сборник № 45 / Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь; [под общ. ред. Ю. А. Какошко]. — Минск: ВА РБ, 2011. — 112 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-544-014-8.

Полоцкий кадетский корпус: исторический очерк 75-летия его существования / составил В. П. Викентьев. — Факсимильное изд. — Минск: Беларусь, 2011. — 396 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-01-0922-4 (в пер.).

Токаревский, А. В. Военная история. История военного искусства. Зарождение и развитие транспортных войск: пособие для студентов и курсантов специальности «Управление подразделениями транспортных войск (по направлениям)» / А. В. Токаревский, А. А. Поддубный, А. В. Коломиец; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра общевойсковой подготовки. — 2-е изд., исправленное и дополненное. — Гомель: БГУТ, 2011. — 300 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-468-884-8.

Физическая культура: учебное пособие для курсантов высших учебных заведений по военным специальностям / [И. А. Гордейчик и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Министерство обороны Республики Беларусь. — Минск: Военная академия Республики Беларусь, 2011. — 430 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-544-005-6 (в пер.).

Забяспячэнне духоўных і матэрыяльных жыццёвых патрэбнасцей. Страхаванне

Белорусская республиканская научно-практическая конференция по профилактике попадания несовершеннолетних в социально опасное положение, предупреждению насилия в отношении детей (2010; Минск): Сборник материалов Республиканской научно-практической конференции по профилактике попадания несовершеннолетних в социально опасное положение, предупреждению насилия в отношении детей, [г. Минск, 26 мая 2010 года]. — Минск: В.И.З.А.Групп, 2010. — 136 с. — 1000 экз.

Выхаванне. Навучанне. Адукацыя

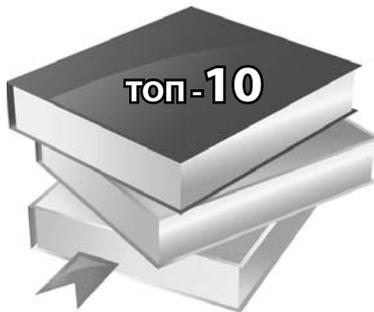
Информационно-аналитические материалы по итогам 2010–2011 учебного года / Комитет по образованию Мингорисполкома, [Минский городской институт развития образования]. — Минск, 2011. — 123 с. — 350 экз.

Столичное образование: справочно-информационные материалы / Комитет по образованию Мингорисполкома. — Минск, 2011. — 179 с. — 350 экз.

Асноўныя тыпы і прынцыпы навування

Идейно-нравственное саморазвитие личности: сборник научных статей / Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины; [редколлегия: В. П. Горленко (ответственный редактор) и др.]. — Гомель: ПТУ, 2011. — 175 с. — Часть текста на белорусском языке. — 30 экз. — ISBN 978-985-439-548-7.

Лулачев, В. Г. Методические основы и принципы разработки учебной литературы: методическое пособие для слушателей курсов повышения квалификации и переподготовки кадров / В. Г. Лулачев, С. К. Павлюк; под редакцией В. А. Сидорова; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Республиканский институт инновационных технологий, Кафедра «Технологии инженерного образования». — Минск: БНТУ, 2011. — 61 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-645-9.

Кнігарня “Мысль”, г. Магілёў Кнігі беларускіх выдавецтваў

1. Владимир Короткевич. Дикая охота короля Стаха. — Минск: Беларусь, 2009.

Историко-детективная повесть рассказывает о трагедии, разыгравшейся в одном из глухих уголков старой Беларуси, о заговоре мракобесов, жаждавших золота и власти, о смелых людях, вставших на их пути, о вероломстве и благородстве, о страшном роке осуждённого на гибель благородного рода Яновских, спасённого благодаря чести, мужеству и любви.

2. Иван Шамякин. Сэрца на далоні. — Минск: Мастацкая літаратура, 2008.

3. В. С. Чабанова. Фармакологія. — Минск: Вышэйшая школа, 2011.

4. Сергей Трахимёнок. Чаша Петри, или Русская цивилизация: генезис и проблемы выживания. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2011.

5. Альберт Иванов. Новые приключения Хомы и Суслика. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010.

6. Эдуард Скобелев. Приключения Арбузика и Бебешки. — Минск: Мастацкая літаратура, 2007.

7. Англо-русский и русско-английский словарь с грамматическими приложениями. — Минск: Юнипресс, 2011.

8. Т. А. Адамович. Сборник заданий для выпускного экзамена по учебному предмету “Математика” на уровне общего базового образования. — Минск: Народная асвета, 2010.

9. Внеклассное чтение. 3 класс. — Минск: Юнипресс, 2007.

10. С. М. Жаврид. Физика. Теория. Вопросы. Задачи. Тесты. — Минск: Вышэйшая школа, 2006.

Кнігі расійскіх выдавецтваў

1. Борис Акунин. Пелагея и красный петух. — Москва: АСТ, 2009.

2. Валентин Пикуль. Каждому своё. — Москва: Вече, 2001.

3. Дмитрий Емец. Таня Гроттер и пенсне Ноя. — Москва: Эксмо, 2008.

4. Оскар Уайльд. Стихи, афоризмы и парадоксы. — Москва: Эксмо, 2009.

5. Михаил Веллер. Всё о жизни. — Москва: Астрель, 2010.

6. Энн Райт. Иисус: возвращение из Египта. — Москва: Эксмо, 2009.

7. Борис Болотов. Здоровье человека в нездоровом обществе. — Санкт-Петербург: Питер, 2011.

8. Джон Роулинг. Гарри Поттер и кубок огня. — Москва: Росмэн, 2003.

9. Геннадий Малахов. Большая энциклопедия очищения организма. — Москва: Астрель, 2007.

10. Валентина Травинка. Разыщи в себе радость. — Санкт-Петербург: Питер, 2010.

стерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 127 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-911-4 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-885-5 (Аверсэв).

О питании день за днем / [авторы-составители: А. Р. Борисевич, В. Н. Пунчик]. — Минск: Красико-Принт, 2011. — 125 с. — 1300 экз. — ISBN 978-985-405-635-7.

Рогожников, О. Н. Биология: 6–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Рогожников О. Н.]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 92 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-465-917-6 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-891-6 (Аверсэв).

Русский язык и литература: 5–7-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Л. А. Мурина и др.]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 112 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-904-6 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-878-7 (Аверсэв).

Русский язык и литература: 10–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Л. А. Мурина и др.]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 59 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-906-0 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-880-0 (Аверсэв).

Рязанова, Г. Н. Немецкий язык: 3–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Рязанова Галина Николаевна]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 57 с. — 1100 экз. — ISBN 978-985-465-933-6 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-898-5 (Аверсэв).

Сарычева, О. В. География: 6–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Сарычева Ольга Владимировна, Зиль Елена Александровна]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 79 с. — 1100 экз. — ISBN 978-985-465-918-3 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-892-3 (Аверсэв).

Синякевич, Н. И. Выполни тестовые задания по предмету «Человек и мир»: 1-й класс / Н. И. Синякевич; [под редакцией О. Г. Сорока; художники: А. С. Гринич, Я. В. Талюк]. — Мозырь: Белый Ветер, 2011. — 75 с. — 613 экз. — ISBN 978-985-538-375-9.

Синякевич, Н. И. Выполни тестовые задания по предмету «Человек и мир»: 2-й класс / Н. И. Синякевич; [под редакцией О. Г. Сорока]. — Мозырь: Белый Ветер, 2011. — 59 с. — 613 экз. — ISBN 978-985-538-376-6.

Синякевич, Н. И. Выполни тестовые задания по предмету «Человек и мир»: 3-й класс / Н. И. Синякевич; [под редакцией О. Г. Сорока]. — Мозырь: Белый Ветер, 2011. — 38 с. — 613 экз. — ISBN 978-985-538-377-3.

Татарова, В. М. Планы-конспекты уроков по русской литературе: 9-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / В. М. Татарова. — Мозырь: Белый Ветер, 2011. — 1-е полугодие. — 2011. — 198 с. — 813 экз. — ISBN 978-985-538-392-6.

Тематические разработки уроков по математике: 3-й класс: в 2 ч. / [В. И. Павлович и др.]. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 77 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-420-7.

Тирниова, О. И. Введение в школьную жизнь: учебно-методическое пособие для учителей учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / О. И. Тирниова. — Минск: Национальный институт образования, 2011. — 327 с. — 3770 экз. — ISBN 978-985-465-882-7.

Физика. Астрономия: 6–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / И. В. Галузо и др.]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 62 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-465-912-1 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-886-2 (Аверсэв).

Химия: 7–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Г. С. Романович и др.]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 95 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-465-916-9 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-890-9 (Аверсэв).

Чеботаревская, Т. М. Математика в 1 классе: учебно-методическое пособие для учителей учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / Т. М. Чеботаревская, В. В. Николаева. — Минск: Национальный институт образования, 2011. — 172 с. — 2350 экз. — ISBN 978-985-465-875-9.

Шкурова, Е. В. Отношение старшеклассников и родителей школьников г. Минска к перспективе изучения факультативного курса о религии/религиях: отчет о результатах социологического исследования / Е. В. Шкурова, С. К. Карасева, А. А. Белов. — Минск: Четыре четверти, 2011. — 90 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6981-77-0.

Шуклович, Н. К. Тематические разработки уроков по математике: 1-4-й класс / Н. К. Шуклович. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 270 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-416-0.

Яворская, Л. М. Трудовое обучение (обслуживающий труд): 5–9-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Яворская Лилия Мечиславовна, Шульга Николай Иванович]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 78 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-465-935-0 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-900-5 (Аверсэв).

Дмитрук, В. А. Тематические разработки уроков по предмету «Человек и мир»: 1-й класс / В. А. Дмитрук; под редакцией Т. А. Ковальчук. — 2-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 103 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-520-428-3.

Долбик, Е. Е. Русский язык и литература: 8–9-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Долбик Елена Евгеньевна, Литвинко Фрэнк Михайловна, Орловская Ольга Яковлевна]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 56 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-905-3 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-879-4 (Аверсэв).

Жанкевич, С. И. Поурочные планы по математике: 9-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / С. И. Жанкевич. — Мозырь: Белый Ветер, 2011. — 1-е полугодие. — 2011. — 55 с. — 1213 экз. — ISBN 978-985-538-401-5.

Заборовский, Г. А. Информатика: 6–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Заборовский Георгий Александрович, Киринович Ирина Федоровна, Кирись Галина Васильевна]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 27 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-465-913-8 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-887-9 (Аверсэв).

Казақ, Т. В. Тематические разработки уроков по литературному чтению: 1-4-й класс / Т. В. Казақ. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 211 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-417-7.

Карань, Л. В. Английский язык: 3–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Карань Лариса Викторовна]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 143 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-465-919-0 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-893-0 (Аверсэв).

Краснова, М. А. Всемирная история. История Беларуси: 5–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Краснова Марина Алексеевна, Ганушечко Надежда Николаевна, Кудрявцева Светлана Анатольевна]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 118 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-465-914-5 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-888-6 (Аверсэв).

Лакоба, С. Е. Методика преподавания химии в условиях современной школы: пособие по дисциплине «Методика преподавания химии» для студентов специальности 1-31 01 01-02 – Биология (научно-педагогическая деятельность) / С. Е. Лакоба, Л. Я. Толкач; Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2011. — 110 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-442-7.

Литературно-музыкальный серпантин / [редактор-составитель Л. И. Жук]. — Минск: Красико-Принт, 2011. — 121 с. — 6100 экз. — ISBN 978-985-405-634-0.

Лютикова, Т. А. Тематические разработки уроков по трудовому обучению: 2-й класс / Т. А. Лютикова, Г. Г. Круглякова, Т. А. Авласенко. — 2-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 111 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-520-429-0.

Математика: 5-й [класс]: самостоятельные и контрольные работы: пособие для учителей общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: [в 2 кн.]: в 4 вариантах / [Е. П. Кузнецова и др.]. — 4-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011.

Кн. 1: 1, 2 варианты. — 2011. — 175 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-861-9.

Математика: 6-й [класс]: самостоятельные и контрольные работы: пособие для учителей общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: [в 2 кн.]: в 4 вариантах / [Е. П. Кузнецова и др.]. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011.

Кн. 2: 3, 4 варианты. — 2011. — 141 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-870-1.

Мурина, Л. А. Уроки русского языка в 11 классе: пособие для учителей учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / Л. А. Мурина, Ф. М. Литвинко, Е. Е. Долбик. — Минск: Народная асвета, 2011. — 221 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-03-1631-8.

Начальная школа: 1-й класс: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования с русским языком обучения: [2011/2012 учебный год / О. И. Тирниова и др.]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 270 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-900-8 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-874-9 (Аверсэв).

Начальная школа: 2-й класс: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования с русским языком обучения: [2011/2012 учебный год / М. Б. Антипова и др.]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 160 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-901-5 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-875-6 (Аверсэв).

Начальная школа: 3-й класс: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования с русским языком обучения: [2011/2012 учебный год / Е. С. Грабчикова и др.]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 176 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-902-2 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-876-3 (Аверсэв).

Начальная школа: 4-й класс: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования с русским языком обучения: [2011/2012 учебный год / Е. С. Грабчикова и др.]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 171 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-903-9 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-877-0 (Аверсэв).

Новик, А. Н. Математика: 5–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование по учебным пособиям: Е. П. Кузнецова [и др.]; В. Шлыкова: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Новик Алла Николаевна]; Мини-

компания «Содействие», 2011. — 100 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-415-3.

Пачатковая школа: 1-шы клас: прыкладнае календарна-тэматычнае планаванне; дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання: [2011/2012 навучальны год / В. І. Цірынава і інш.]. — Минск: Нацыянальны інстытут адукацыі, 2011. — 174 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-465-936-7 (Нацыянальны інстытут адукацыі). — ISBN 978-985-529-894-7 (Аверсэв).

Пачатковая школа: 2-гі клас: прыкладнае календарна-тэматычнае планаванне; дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання: [2011/2012 навучальны год / Л. Ф. Леўкіна і інш.]; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. — Минск: Нацыянальны інстытут адукацыі: Аверсэв, 2011. — 173 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-465-937-4 (Нацыянальны інстытут адукацыі). — ISBN 978-985-529-895-4 (Аверсэв).

Пачатковая школа: 3-ці клас: прыкладнае календарна-тэматычнае планаванне; дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання: [2011/2012 навучальны год / В. П. Крашчэў і інш.]; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. — Минск: Нацыянальны інстытут адукацыі: Аверсэв, 2011. — 188 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-465-938-1 (Нацыянальны інстытут адукацыі). — ISBN 978-985-529-896-1 (Аверсэв).

Пачатковая школа: 4-ты клас: прыкладнае календарна-тэматычнае планаванне; дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання: [2011/2012 навучальны год / І. І. Паўлюшкі і інш.]; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. — Минск: Нацыянальны інстытут адукацыі: Аверсэв, 2011. — 240 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-465-939-8 (Нацыянальны інстытут адукацыі). — ISBN 978-985-529-897-8 (Аверсэв).

Хмялеўская, А. У. Беларуская мова: 3-ці клас: заданні для работ у школе і дома; дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў / А. У. Хмялеўская. — 3-е выд. — Минск: Жасксон, 2011. — 47 с. — 308 экз. — ISBN 978-985-6923-79-4.

Цірынава, В. І. Уводзіны ў школьнае жыццё = Введение в школьную жизнь: вучэбны дапаможнік для 1-га класа устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовай навучання / В. І. Цірынава. — Минск: Нацыянальны інстытут адукацыі, 2011. — 63 с. — 111000 экз. — ISBN 978-985-465-880-3. — ISBN 978-985-465-3 (памылк).

Язерская, С. А. Беларуская мова і літаратура: 5–6-я класы: прыкладнае календарна-тэматычнае планаванне; дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі: [2011/2012 навучальны год / Язерская Святлана Анатольеўна, Цітова Людміла Канстанцінаўна]; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. — Минск: Нацыянальны інстытут адукацыі: Аверсэв, 2011. — 122 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-465-907-7 (Нацыянальны інстытут адукацыі). — ISBN 978-985-529-881-7 (Аверсэв).

Баранова, Л. И. Внеклассные занятия по воспитанию нравственной культуры младших школьников: [о культуре поведения, о правилах общения, о нравственных качествах, о духовном мире] / Л. И. Баранова. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 182 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-419-1.

Бледай, Т. Н. Планы-конспекты уроков по русской литературе: 7-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / Т. Н. Бледай. — Мозырь: Белый Ветер, 2011. — 1-е полугодие. — 2011. — 231 с. — 1213 экз. — ISBN 978-985-538-400-8.

Борщевская, Е. В. Медицинская подготовка: 10–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Борщевская Елена Валерьевна, Шульга Николай Иванович]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 26 с. — 1100 экз. — ISBN 978-985-465-934-3 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-899-2 (Аверсэв).

Буткевич, В. В. Методика организации гражданского воспитания учащихся: пособие для педагогов учреждений общего среднего образования / В. В. Буткевич, О. В. Толкачева. — Минск: Национальный институт образования, 2011. — 222 с. 2450 экз. — ISBN 978-985-465-896-4.

Буткевич, В. В. Планы-конспекты уроков по изобразительному искусству: 1-й класс: пособие для учителей общеобразовательных учреждений / В. В. Буткевич, В. С. Заброцкая, Ю. С. Любимова. — Мозырь: Белый Ветер, 2011. — 1-е полугодие. — 2011. — 175 с. — 1313 экз. — ISBN 978-985-538-395-7.

Верникоўская, А. В. Русский язык: тематический контроль: 3-й класс общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: [по новым программам] / А. В. Верникоўская, Е. С. Грабчикова. — 4-е изд. — Минск: Пачатковая школа, 2011. — 71 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6988-04-5.

Высоцкая, Н. М. Тетрадь для проведения стимулирующих занятий по математике: 2-й класс / Н. М. Высоцкая, И. Г. Волчек. — Минск: Эксперспектива, 2011. — 99 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-469-391-0.

Гинчук, В. В. Общественное чтение: 9–11-е классы: примерное календарно-тематическое планирование: пособие для учителей учреждений общего среднего образования: [2011/2012 учебный год / Гинчук Валентина Васильевна, Кудрявцева Светлана Анатольевна, Смирнова Екатерина Юрьевна]; Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2011. — 110 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-465-915-2 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-529-889-3 (Аверсэв).

Гірына, В. Н. Мир человека: 9-й класс: пособие для учителей учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / В. Н. Гірына, Е. Ю. Смирнова; Национальный институт образования. — Минск: Новое знание, 2011. — 159 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-475-465-9.

Гірына, В. Н. Человек в современном мире: 11-й класс: пособие для учителей учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / В. Н. Гірына, Е. Ю. Смирнова; Национальный институт образования. — Минск: Новое знание, 2011. — 103 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-475-458-1.

Грабчикова, Е. С. Русский язык: тематический контроль: 4-й класс общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: [по новым программам] / Е. С. Грабчикова. — 4-е изд. — Минск: Пачатковая школа, 2011. — 63 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6988-03-8.

Деятельность практического психолога / [авторы-составители: Г. В. Лагодна, О. А. Пшеничная]. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 158 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-424-5.

А. Н. Гарбалева, Л. Я. Дмитрачкова, Т. Ю. Тетенькина]. — Брест: БрГУ, 2011. — 265 с. — 88 экз. — ISBN 978-985-473-720-1.

Современные проблемы здоровья и здорового образа жизни: сборник материалов международной студенческой научно-практической конференции и международного научного семинара, Брест, 19–21 мая 2011 г. / [редколлегия: А. Н. Герасевич (гл. редактор) и др.]. — Брест: БрГУ, 2011. — 103 с. — Часть текста на польском языке. — 65 экз. — ISBN 978-985-473-729-4.

Справочник по теории воспитания в схемах и понятиях / [составители: Е. Л. Адарченко, Л. Н. Горощеккая, Н. А. Хмельницкая]. — 6-е изд. — Мозырь: Образователь

Мастак і кніга

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

— Ці згодні вы з такім азначэннем — “апощні самурай”?

— Тое, чым мы займаемся, — карпатлівая праца, якая патрабуе вялікай колькасці цяжкіх прац. Крыўдна, што цяпер амаль не сустракаецца чорна-белая ілюстрацыя, такая, якую рабілі Віктар Кліменка і Уладзімір Пашчасцеў.

Сёння не так многа людзей, матываваных на гэту працу. Згадзіцеся, маладых цяжка задаволіць перспектывай зрабіць кнігу і пачакаць грошай за яе паўтара-два гады. Але справядліва заўважаю старшыня Беларускага саюза мастакоў Уладзімір Савіч падчас адкрыцця выстаўкі “Графіка-2011”: “Каму трэба казаць, той кажа”.

— **І як вытрымаць паміж жорсткай неабходнасцю зарабляць грошы і памкненнем да кніжнай графікі, якая прыносіць толькі задавальненне?**

— Шукаць кампраміс: дзесьці трэба зарабіць, каб у вольны час займацца кнігай. У Еўропе гэта мастацтва перайшло ў разрад хобі. Рэдкія астраўкі, дзе графіка можа быць асноўным заняткам, засталіся ў некаторых краінах — Славакіі, Чэхіі... Маладыя еўрапейскія мастакі знаходзяць добра аплачваемую працу, якая займае ў іх некалькі ранішніх гадзін, а астатні час прысвячаюць хобі. Часта здымаюць на некалькі чалавек дом — ствараюць культурны цэнтр, пасля работы збіраюцца там.

— **Вы зрабілі выбар паміж высокааплачваемай работай і творчасцю на карысць апошняй.**

— Так. І паўплывалі на мяне татавыя словы, якія асабліва трагічна гучаць пасля яго смерці: “Ніколі не адкладвай тое, што хочаш зрабіць”. Сям’я мяне падтрымала. Можна, менш будзе магчымасці кудысьці з’ездзіць, нешта набыць, але я павінен рабіць тое, да чаго заклікае душа.

— **Раскажыце, за што асабліва ўдзячны бацькам.**

— Прыгадваю дзяцінства: тата працуе, мама працуе, я малюю побач. Тады быў зусім іншы час — выстаўкі збіралі не толькі мастакоў, якія прыходзілі паглядзець адзін на аднаго, але і вялікую колькасць зацікаўленых мастацтвам. Калі я выказаў жаданне стаць мастаком, яны вельмі сур’ёзна са мной гаварылі: пра тое, што гэта несупынная праца, якая патрабуе поўнай аддачы, што я не павінен разлічваць на залатыя горы... Ува многіх, хто хоча быць мастаком, ёсць ілюзіі: вось ён стане вядомым, яго чакае сусветнае прызнанне, грошы. У мяне такіх ілюзій не было, дзякуй бацькам — я рэальна ведаў, што мяне чакае.

— **Ці былі яшчэ паваротныя моманты ў лёсе, калі бацькоўскае слова стала вызначальным?**

— У студэнцкія гады я захапляўся музыкай. Стварыў гурт. І даволі многа ча-

Па закліку душы

Звярнуцца да яго мне прапанавалі не толькі маладыя калегі — пра кніжнага графіка Рамана Сустава з вялікай павагай казалі прызнаныя майстры, падкрэслівалі: “Гэта мастак, які ўсё ўмее рабіць рукамі”. Неяк студэнтка-журналістка назвала Рамана Сустава апощнім самураем.

су аддаваў гэтаму занятку. Калі захапленне стала адбівацца на вучобе, бацькі зноў-такі дапамаглі, сказалі: “хопіць ужо, а?” І я спыніўся. (Нельга адначасова заўзята служыць дзвюм розным музам.) А некаторыя з маіх сяброў дагэтуль займаюцца, “завязваюшы” з выяўленчым мастацтвам.

Увогуле вельмі важнай для сябе як кніжнага графіка лічу школу мамы і таты — яны без камп’ютара адчувалі, які фармат больш прыдатны да кнігі, каб не было вісячых радкоў і г.д. А сёння студэнты не ведаюць, што гэта такое. Сёння, можа, толькі РВУ “Літаратура і Мастацтва” вытрымлівае ўсе патрабаванні.

— **Чаму вы не выкладаеце?**

— Можна, гадоў у сорак

Візітка:

Раман Сустаў нарадзіўся ў 1977 годзе ў г. Мінску. У 1989 — 1996 гадах вучыўся ў мастацкім каледжы, у 2001 годзе скончыў Беларускаю дзяржаўную акадэмію мастацтваў. Выстаўляецца як графік з 1998 года. Член Беларускага саюза мастакоў з 2005 года. Атрымаў шмат разнастайных узнагарод у галіне графікі ў Беларусі і па-за яе межамі.

займаюся выкладчыцкай дзейнасцю, а сёння яшчэ не адчуваю дастатковага вопыту. Мне прасцей перадаць веды чалавеку, які зацікаўлены іх атрымаць і прыйдзе па параду. У мастацкім каледжы ўваходжу ў склад камісіі, якая штогод ацэньвае работы выпускнікоў.

— **Самыя галоўныя падзеі маладым?**

— Няспынная праца. У майстэрню трэба прыходзіць кожны дзень — і працаваць ад ранку да цямна. А не чакаць, калі да цябе завітае птушка натхнення і дзюбне ў патыліцу.

Першы і галоўны ўрок

— не павінна быць халтуры. Лепш не брацца, калі лічыш, што табе заплацяць неадпаведна. А калі ўжо згадзіўся — максімальна праяві сябе, бо дробязей не бывае — і гэты, напрыклад, лагатып, — таксама твой мастацкі след. Таму што зробленыя нехайна працы назапашваюцца і вяртаюцца да цябе адмоўнай энергіяй. Аднойчы яна не дазволіць табе зрабіць вялікую і важную работу.

Тое ж кажу і пра ўдзел у выстаўках. Аддача ад выставак — колькі ўклаў, столькі і атрымаеш. Калі паленаваўся, зрабіў адну дзве карціны і толькі іх

прапануеш глядачу шмат гадоў, няма чаго чакаць аддачы.

— **З чаго пачынаецца для вас праца над кніжкай?**

— Са знаёмства з тэкстам. Пасля — знаёмства з аўтарам. Трэба адчуваць чалавек. Умець ісці на кампраміс. Імкнуцца, каб ён зразумеў тваё ўспрыманне, бачанне яго твора.

Тата заўсёды казаў: “Нельга выдаць кніжку без аўтара”. Уважліва выслухоўваў парады аўтара. Адна з першых праілюстраваных мною кніг — зборнік вершаў Соф’і Шах. Я зрабіў вокладку, і яна была б прынята, але калі аўтар папрасіла: “Вой, мне, калі ласка, што-небудзь больш простае”, — я яе зразумеў і перарабіў на больш для яе прымальную.

Мяне ў выдавецтве звалі “наш апощні карэктар” — знаходзіў памылкі, хаця мне давалі ўжо выпраўлены ўсімі тэкст.

— **З чаго вы пачыналі адлік як кніжны графік і што яшчэ хацелі б праілюстраваць?**

— Першыя работы — ілюстрацыі да твораў Гофмана. І татава любімая тэма, і мая. Гофман настолькі шматгранны... У нашай сям’і заўсёды шанавалі літаратуру. Кажуць, сёння моладзь адышла ад кнігі. Мой сын чытае. Гэта татава заслуга. Ён чытаў унуку ўслых, і ў апошнія лета свайго жыцця ў тым ліку...

Што б хацеў зрабіць? Любыя казкі, усіх народаў свету — хоць малых, хоць вялікіх. З’ездзіць у тую ж Афрыку, адчуць каларыт для казак. Не супраць праілюстраваць Караткевіча. Каб адчыніць незацёртую класіку, надаць свежае ўспрыманне.

На здымках: ілюстрацыі Рамана Сустава “Святло”, “Легенда”.

Пад вокладкай

Юзефа ВОЎК

Нікольская, О. В. Мы — агенты “КолбаФир”... / Ольга Никольская; худож. Сергей Волков. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2011. — 112 с.

Як кату, які прывык жыць у камфортных умовах у гарадской кватэры звыкнуцца з існаваннем на вуліцы, у кантэйнеры для смецця? Як прыстасавацца да новых умоў жыцця? Безумоўна, героі аповесці-казкі

Вольгі Нікольскай кот Калбас і кот Кефір знойдуць адказы на гэтыя пытанні. Што зробіш — лёс у іх такі. Не прыстасаваныя жыць самастойна, выгнаныя з дома, яны сутыкаюцца са складаным і невядомым жыццём. Але сябры не апускаюць рукі (то бок лапы) — яны пачынаюць змагацца з несправядлівасцю і ў выніку разумеюць, што зло не заўсёды перамагае.

Ашмяншчына: праблемы рэгіянальнай гісторыі Беларусі: зборнік навуковых артыкулаў / рэдкал. А. А. Каваленя і іншыя. — Мінск: Беларуская навука, 2011. — 391 с.

Доўгі час рэгіянальная гісторыя Беларусі заставалася па-за ўвагай прафесійных даследчыкаў мінуўшчыны. Аднак у апошнія дзесяцігоддзі ў сусветнай гістарычнай навуцы ўсё большую папулярнасць набывае

вывучэнне рэгіянальнай і мікрагісторыі, даследаванне свайго раёна, горада, вёскі. І Беларусь у гэтых адносінах — не выключэнне. Ужо традыцыйнымі сталі Наваградскія, Галышанскія і іншыя рэгіянальныя чытанні, што праводзяцца сваімі сіламі, пры падтрымцы мясцовых райвыканкамаў, а таксама сумесна з Інстытутам гісторыі НАН Беларусі. У дадзены зборнік навуковых артыкулаў увайшлі матэрыялы “Галышанскіх чытанняў”, у якіх прымалі ўдзел як прафесійныя гісторыкі, так і вучні школ, студэнты. Безумоўна, кніга не толькі дапаможа пазнаёміцца з мінулым Ашмяншчыны, але і стане добрым прыкладам для стварэння выданняў падобнага кшталту ў іншых раёнах, падштурхне да правядзення новых канферэнцый.

Владимир, В. Д. Такая гэта Амерыка / Владимир Владимиров. — Мінск: Четыре четверти, 2011. — 144 с.

Гэта сапраўдныя гісторыі. Не выдуманя. У першай аповесці “Такая гэта Амерыка” аўтар распавядае пра свае ўражанні ад жыцця ў ЗША на працягу пяці год. Спачатку проста як турыста, а пасля і як жыхара краіны вялікіх мар. З аповесці чытач даведаецца, як насамрэч жывуць людзі за акіянам. Другі твор — “Фрылансер” — прысвечаны тэме інтэрнэт-мажлярства. Лісты, атрыманыя героем па электроннай пошце, прыведзены ў арыгінале.

Кристи, А. Автобиография / Агата Кристи; пер. с англ. В. Чемберджи, И. Дорониной. — Москва: Эксмо, 2010. — 800 с.

Над гэтай кнігай знакамітая пісьменніца працавала 15 год. І яна апынулася не менш захапляльнай і папулярнай, чым слаўныя дэтэктывы. І гэта заканамерна, бо тут не толькі раскрываюцца старонкі асабістага жыцця пісьменніцы, але і даюцца ключы да многіх яе твораў. Адметна, што Крысці ставіцца да герояў сваіх кніг не проста як да персанажаў, але як да жывых асоб, і стаўленне да іх вымагае пэўнага сюжэта. Таму, калі забіцца на тое, што вы чытаеце аўтабіяграфію, можна атрымаць асалоду ад добрага постмадэрновага рамана.

Водзкі дасылайце на электронны адрас аўтара: hitarina@tut.by

Кнігі для агляду прадастаўлены магазінам “Кніжны салон”. Тэл. 385-60-89.

Браніслаў
Зубкоўскі

Як вядома, у найпрыгажэйшых мясцінах Пухавіччыны — Тальцы, Загібельцы, Вусці, Беразянцы і на Балачанцы — любіў адпачываць і пісаць свае творы народны пясняр Беларусі Якуб Колас. У навакольных вёсках да сённяшняга дня жывуць людзі, якія сустракаліся з паэтам, размаўлялі з ім, а то і фатаграфаваліся на ўспамін. Мясцовы краязнаўца і пісьменнік Браніслаў Зубкоўскі захапіўся гэтай тэмай, калі працаваў дырэктарам Светлаборскай сярэдняй школы. У выніку з’явілася цудоўная кніга пра Якуба Коласа “Чаму Загібелька лепш Парыжа...” Трэба сказаць, кніга пра Коласаўскія мясціны на Пухавіччыне займала шчаслівы працяг. Не спыняючы пошуку новых і цікавых фактаў з жыцця і дзейнасці народнага пясняра, Браніслаў Зубкоўскі не так даўно закончыў рукапіс кнігі пад назвай “Туканне птушак у Балачанцы”, у якую увайшло 27 апавяданняў пра Якуба Коласа, адрасаваных дзецям. Прапануем некалькі твораў з гэтай кнігі.

Дзе зімуюць грамы?..

Сакрэты без сакрэтаў

У возеры, што каля Загібелькі, зімуюць грамы. У маі грамы прачынаюцца пасля спячкі і пачынаюць таўчы адзін другога пад бакі. Міколка Бранавіцкі перакананы, што менавіта тады ўспеньваецца ў возеры вада, а рыба ад страху разлятаецца, куды вочы глядзяць, прыпірку шукае.

— Дык няма, кажаш, сэнсу ісці на рыбалку на Грымячае, калі ляшчы ў гэты час не ловяцца? — кажа дзядзька Якуб.

— Не ловяцца, — уздыхае Міколка. — Лепш ужо на Тальку. Там печкуроў процьма.

— І ўсё ж паспрабаваць можна. Грамы, магчыма, спяць яшчэ, і нам пашанцуе, — прапановаў пайсці на возера дзядзька Колас. — Адным словам, збрайся. А то адзін і ў кашы, як кажуць, не спорны.

Ідучы на возера, госьць спытаў:

— А ты, Міколка, не прыкмячаў, растуць на возеры жоўтыя касачы?..

Што мог адказаць на гэта пытанне Міколка? Не памятае, не прыглядаўся. Можна, і растуць. Якая, урэшце, розніца, ёсць яны там альбо няма іх. Дзядзька Колас на беразе возера разматаў вудачку насупраць жоўтага касача. Міколка ж сваю закінуў каля трох зялёных гарлачыкаў. Гэту мясціну ён яшчэ лясць аблюбоваў.

У дзядзькі Якуба добра клёў пайшоў. Ужо трох падлешчыкаў падсек ён. А ў Міколка паплавок на вадзе не зварухнецца нават.

— Язёк, язёк, — прыгаворвае хлопчык, — на беразе цябе чакае князёк. Не царэвіч ён, не пан, а вяслы мальчуган.

Не ловіцца ўсё роўна рыба, хоць плач. — Там у цябе пад гарлачыкам грамы зімуюць, — жаргуе дзядзька Колас. — Давай, — прапануе ён, — месцамі памяняемся. — Я на тваё — ты на маё.

Цяпер у госьця не стала клёву. У Міколка добра ловіцца рыба. “Нейкі сакрэт дзядзька Колас ведае. Не так сабе ён пра жоўтыя гарлачыкі распітваў”, — падумаў так Міколка і выцягнуў з вады язю.

— Сакрэту тут няма, — быццам працягаў думкі хлопчыка Канстанцін Міхайлавіч. — Касачы на возеры зацвілі. Рыба і збіраецца каля жоўтых літарчыкаў.

Перавёў Міколка позірк на азёрныя гарлачыкі. Самотныя яны, невясёлыя. У якой жа рыбы з’явіцца настрой адпачываць пад такім парасонам? Мусіць, праўду дзядзька Колас кажа. “Прыгожая кветка вабіць да сябе”, — разважае Міколка.

— У чэрвені зацвітуць твае гарлачыкі, — супакоюў дзядзька Якуб хлопчыка. — Пад шацёр рыба і збіраецца ўся.

Шчаслівыя рыбакі вярталіся дадому праз хвойнік апоўдні. Ішлі, ішлі і натрапілі ў ляску на майскія ландышы. Дзядзька Колас сарваў кветку і лёгенька страгнаў над вухам Міколка. Белья званкі ціха зазвінелі. А можа гэта Міколку падалося?

— Давай некалькі каліў сарвём, букецік складзём, маме падорым, — прапановаў Канстанцін Міхайлавіч.

Так і прыйшлі дадому. Мама чакала рыбакоў, з уловам павіншавала.

— Дык можа, якая работка для нас знойдзецца, — спытаў Колас. Сварбелі рукі ў госьця па працы. Міколкава мама перасмыкнула плячыма: здаецца, пільная патрэбы няма ні ў чым.

— То калі вы не супраць, Вольга Сцяпанавіч, — сказаў Канстанцін Міхайлавіч, — мы з Міколкам лавачку зробім. А то ліпцы сумнавата адной пад вакном.

— Спору вам у працы, — сказала мужчынкам Міколкава мама, а сама ўзялася чысціць рыбу.

Міколка тым часам прыцягнуў з пуні дошку, а дзядзька Колас схадзіў на дрывотнік і прынёс адтуль два бярозавыя чурбаны. І закіпела работка, лоба-дорага глянучы. Дзядзька Якуб ямкі капае, Міколка чурбачкі ставіць “на папа”, каменьчыкі падкідае, прыгоптвае зямлю. Каб чурбачкі стаялі трывала — трэба добра папрацаваць.

Паклалі дошку на чурбачкі, прымерку зрабілі.

— Нясі малаток, — кажа дзядзька Колас. — Будзеш цвік забіваць.

Твар Міколка аж свяціўся ад радасці. Што там ні кажы, а вялікі гонар быць першым у патрэбнай справе.

Лясь-лясь хлопчык па плешчы цвіка, а той нават і не думае слухацца малатка. Дзядзька Колас паспрабаваў. І ў яго нічога не атрымліваецца. Гнецца ўпарты цвік, не загнаць яго ў дошку аніяк.

— Перавернем дошку давай, — параіў дзядзька Колас.

Перавярнулі і здзівіліся. Глядзяць на іх чорныя вочкі.

— Бачыш, — паказаў дзядзька Колас на два чорныя вочкі, — наш цвік на сук трапіў. Не заўважылі мы яго адразу.

Але выйсце знайшлі, давалося тое-сёе, праўда, і памянша. Адзін чурбанчык перанеслі бліжэй да першага, край дошкі падкарацілі. Тут мужчынкам піла ахвотна дапамагла.

— Без паслуг гэтай памочніцы — што без рук, — заўважыў дзядзька Якуб.

Міколка зноў за малаток узяўся. Трэба ж давесці справу да канца. Як забіваў цвік, дык з плешкі іскрынка зляцела. Маленькая такая і вяслала.

— Салют табе, — смяецца дзядзька Колас. — Па працы і пашана, бачыш.

Стаміўся Міколка, прысеў на край лавачкі.

— Усё цяпер. Канец — справе вянец.

Дзядзька Колас паглядзеў на Міколку:

— Што ў нашых руках не пабывала сёння толькі? Успомні.

— Цвікі былі, піла, рыдлёўка, малаток, — закруціўся на лавачцы Міколка, баючыся што-небудзь не назваць з таго, з чым мелі справу. А як прыпомніў Міколка, дык і ўсочыў борздзенька з лавачкі, за штаніну нават рукой схпіўся ніжэй спіны.

— Колецца, мусіць, — паспагадаў дзядзька Колас, усміхаючыся.

— Кусаецца, — збянтэжыўся хлопчык. Зраўмеў Міколка, што праца не скончана, што рана ён сеў адпачываць.

— Дык чаго нам не стае? — прыжмурыў адно вока дзядзька Колас.

— Гэблік трэба, — здагадаўся Міколка. — Я зараз прынясу.

Дзядзька Колас узяў у рукі гэблік, пакратаў пальцам лязо, апусціўся на правае калена на зямлю. І пайшла віцца стружка, у залатыя кольцы брацца.

— Вось і ўся, нарэшце, работка, — абвёў вачыма двор Міколка.

— Бадай што, — згадзіўся дзядзька Колас. — Стружкі толькі давай у кошык збяром, а затым жоўценькага пясочку яшчэ дамо сюды.

Вечарам вярнуўся з абходу тага Міколка. Паселі ўсе на лавачку пад ліпкай. Тага, мама, дзядзька Колас і Міколка. Мама застыла ціхенька песню пра гнядога коніка. Тага Міколка і дзядзька Коласам падхапілі. Міколка ўтпершыню пачуў, як хораша і добра спывае яго мама. У слоіку, на падаконніку, стаялі падораныя маме лясныя кветкі. Акну было расчынена насцеж. Водар майскіх ландышаў запаланіў двор леснічоўкі ў гэты цудоўны цёплы вечар.

Туканне птушак у Балачанцы

Была ў народнага пісьменніка любімая мясцінка, куды ён прыязджаў у любую пару года, гасцяваў у старшыні мясцовага калгаса Канстанціна Сцяпанавіча Дзяткі, працаваў у яго хаце над працягам заключнай часткі свайго твора “На ростанях”. У день прыезду ў Балачанку пісьменніка, які меў патрэбу ў духоўных стасунках з сельскай дзятворай, хата старшыні калгаса звідна напаўнялася звонкімі галасамі.

Гаспадыня Марыя Міхайлаўна, выдатная кулінарка, ставіла на стол тушаную гражанку з мясам у латушцы, падавала ў металічных кубках кісель з чарніц-галобняў. Іншы раз

частавала гасцей блінамі з вінавай мукі, бульбай з манонікамі (салёнымі грыбамі), лянухай (страва з бульбы і свежай капусты, забеленай малаком), духмяным чаем з чомбарам, травяным адварам. Абсмакаваўшыся, балачанкаўская дзятва атрымлівала на дарожку з рук гаспадыні куханкі — здобныя піражкі з начынкай.

— Памажы вам Божа, — казала.

Дзеці любілі цёплы дом старшыні калгаса, партрэт якога ўпрыгожвае ў мінскім літаратурным музеі-мемарыяле Я. Коласа галерэю выдатных людзей, з якімі сябраваў класік.

Зіма-валачобніца паціху адступала. Праўда, з раніцы ціснуў марозік-малодзік, але пад абед падалі ўжо сакавіцкія капяжы. У падстрэшы хат балачанцаў шчыравалі захмялельныя вераб’і. Хутка збягуцца раўчукі, апырснецца зелянінай бяроза. Яшчэ трохі — і сонца напоіць малачком коцікі вярбы. Якраз у пару звонкіх капяжоў і прыхаў у Балачанку Якуб Колас. Зайшоў у хагу Дзяткі, прывітаўся.

— Прачуў я, што ў вас вясна тут з зімой сустракаецца. Вось і заехаў паглядзець, як зімка пазыхаць з уздыхам пачне, — пажартаваў. Прыезд Канстанціна Міхайлавіча гаспадар ухваліў.

— Заўтра Саракі, — сцэпануў плячыма старшыня калгаса. — Свята. Добра было б і мясцовую дзятву спрычыніць да свята. Трэба для дзяцей нешта зрабіць карыснае.

— У нашых краях пра птушынае свята так кажуць: “Сорак саракоў услякіх птушак ляціць у двор”, — сказала гаспадыня і працягвала: — Мука-траянка ў нас ёсць. Можна печыва зрабіць, — супакоюла.

— А што, калі спячы прысмакі ў выглядзе птушак, што вяртаюцца з выраю? — падаў ідэю Колас.

З раніцы наступнага дня Марыя Міхайлаўна раскатала цеста, выразала кружочкі ў выглядзе жаўрукоў, папраўляючы абрыс фігурак спізорыкам. Процвіны справадзіла ў печ, каб запякалася цеста. Праз некаторы час пачастункі былі на сталае, засланым чырвоным міткалём. Каля кожнай гарушкі пачэньня ляжалі цукеркі, прывезеныя Коласам з Мінска.

Пад абед з’явілася ў хагу запрошаная загадзя талака дзятвы. Канстанцін Міхайлавіч сядзеў побач з гаспадаром, хваліў печыва гаспадыні.

— Частуйцеся, дзеткі, не збыткуйце, — запрасіла Марыя Міхайлаўна.

Узняўся гаспадар хаты:

— Адыходзіць зіма, самы час нам паклікаць плісак у госьці. Ёсць для іх у нас і квас. А для шпакі знойдем клецкі і салачка, — адчыніў фортку акна старшыня калгаса. Колас таксама падахвоціўся, пагукаў:

— Ляціце, птушкі, усе да нас. Тут і пячэнне, і гарбата, трукнаў розных шмаг, багата. Ёсць і сырніца ў нас, смакуткі розныя і квас.

Голасна, гамонам паўтарыла дзятва зварот Коласа. Тым часам Канстанцін Міхайлавіч ужо расказваў пра лебедзяў, якія ратавалі брата і сястру ад Бабы-Ягі.

— А я вам пра чаплю раскажу, — прысела нарэшце Марыя Міхайлаўна на лаўку да гасцей.

— Жылі сабе на канцах балота жораў і чапля. Высокая, прыгожая, зграбная, адным словам, была гэтка вальваха. Стала сумна жыць жораву, уздумаў ён у сваты ісці да чаплі.

Чаплю дзеці дружна асудзілі. Ад варот паварот жораву дала вальваха з доўгай шыяй. Без падарунка да яе, бачыш, з’явіўся гракаваты жораў. “У сваты з пустымі рукамі не ходзяць”, — адрэзала суседу.

— А ў нас у двары журавель ёсць, — пахвалілася дзевяцігадовая Анька Жук. — З выпянутай шыяй.

— Здзівіла, — пакруціў носам Алесь Жаўнерчык. — Студню з вочапам жураўлём называе, — зморшчыўся чацвёртакласнік.

Заступіўся за дзятчынку Якуб Колас, падхваліў назмушана:

— А вось маці Анькі мне раскавала ўвось, як я мінулы раз прыязджаў, што Анька маністы кляновыя сабрала, каб хлеб пячы. Добрую справу зрабіла.

— Так, так, лістаноша ў нас ёсць, — падаў голас старшыня калгаса.

— А я тату дапамог мянташыць касу, — вымкнуўся Алесь Корань.

— Паштарка-лістаносец у нас ёсць, — загнуў палец на руцэ Якуб Колас. — Маецца і касец, — загнуў другі палец.

— А наша кошка застраміла лапку. Дык я стрэмку, тую скапку сама дастала, — сказала Верачка Тумашык.

— Вось вам і дохтарка, — загнуў наступны палец Канстанцін Міхайлавіч. — Будзе каму птушак і хатніх жывёлін лячыць. Зможаш? — падбадзёрыў дзятчынку.

— Пастараюся, — паабяцала Верачка і зачырванелася з прычыны вялікай увагі да сваёй персонны.

— А вось мой тата кажа, што ёсць птушкі, якія не лятаюць, — сказаў Алесь Корань.

— Ёсць, — згадзіўся Канстанцін Міхайлавіч. — З далёкай Афрыкі пехам шыбуе да нас праз Еўропу драч. Ён узлятае толькі тады, калі трэба пераадолець водную прастору.

— А вось чаплі, сарокі, чыркы імчаць да нас шарэнгамі, совы, качкі, гусі ляцяць ноччу, — нагадаў Канстанцін Сцяпанавіч Дзятка. Гаспадыня падала ў кубках гарбаты.

Адпіўшы глыток, Якуб Колас пацікавіўся:

— А ці бачыў хто з вас жар-птушку? Прызнавайцеся.

Нібы на ўроку, узяў руку Антон Ліпніцкі.

— У нашых краях яна не водзіцца. Таму ні хто і не бачыў яе. Можна, і няма такой увоголе, — усумніўся хлопчык.

— Чаму ж няма, — не згадзіўся Канстанцін Міхайлавіч, вярнуўшы дзятцы ў свет казкі Яршова, і па памяці працягаў здзіўленай дзятве ўрываць з твора.

— А праўда, што людзі пісалі даўней пісьмы гусінымі пёрамі? — парушыў цішыню Алесь Жаўнерчык.

— І не толькі пісьмы. Усе казкі Пушкіна пра Балду, пра царэвіча Гвідона напісаны гусінымі пёрамі, — растлумачыў Канстанцін Міхайлавіч.

Нечакана ўзніклі спірэчкі: хто першы з выраю прылятае да нас.

— Шпак, — цвёрда сказаў Антон.

— Жаўрук, — пераконвала Верачка.

— Ластаўка, — сцвярджаў Алесь.

— А вось і памыляецца, — усміхнуўся Канстанцін Сцяпанавіч Дзятка. — Першы госьць — грак.

Загаварылі і пра шпакі. Аказваецца, шпак — сапраўдны артыст. Можна падрабляць галасы галак, ластавак, сарок, нават вераб’я.

— Давайце, аднак, паразважаем, — прапановаў Дзятка, — да каго першага завітае каралёўскі птах на дворышча.

— Да... Алесь Жаўнерчык, — запэўніла Аня. — Ён ужо домік зрабіў, на бярозу ўсцягнулі шпакоўню, — дадала дзятчынка, забывшы пра крыўду на Алесь. Колас пахваліў падлетка.

— Выпісваю табе білет, — працягнуў хлопчыку блакітны цэтлік. На першы канцэрт саліста.

— Між іншым, трэба, покуль гэты вяшчун вясны бавіць час у лесе, каб вы разам з бацькамі парабілі шпакоўніцы, — прапановаў старшыня калгаса.

Шмаг карыснага даведзілі ў гэты дзень дзяткі пра птушак. Уведзілі пра ляснога санітара дзятла (спіць, аказваецца, у дупле вертыкальна, абাপраючыся на хвост, каб не зваліцца). І пра зборшчыкаў пуху пачулі аповед з вуснаў старшыні калгаса. Галкі, сарокі дзюбамі выбіраюць поўсць, уладкаваўшыся на спінах кароў, спорна нарыхтоўваюць варсінкі для гнёздаў сваіх.

Праз тыдзень пасля ад’езду Якуба Коласа ў Мінск амаль у кожным двары балачанцаў віселі на дрэвах шпакоўні.

Адкрыліся ў вёсцы і сталоўкі для птушак. У падвешаных да веціяў дрэў дошчачка клалі дзяткі развараныя камячкі бульбы, падсыпалі на днішча зярнятак. І святлілі з кожным днём у Балачанцы злёгка зацярушаныя далі, у якіх знік з вачэй, нібы растварыўся, вясной 1950 года легкавік Якуба Коласа.

Арцём КУМЕЛЬСКІХ

Паглядзім на свет шырока

Заўтра ў сталіцы ўрачыста адкрыецца XVIII Мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад”.

Да яго ўдзельнікаў, гасцей, глядачоў сёлета

звернуты лозунг, які нібы заклікае

шырока расплюшчыць вочы:

мабыць, такім чынам арганізатары

фэсту прапануюць прыхільнікам

дзясятай музы адкрыта зірнуць

на рэальнасць і вочы ў вочы

сустрэцца з аўтарскім “я”

стваральнікаў сучаснага экраннага свету.

Самы буйны кінафорум краіны, заснаваны Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, Мінскім гарадскім выканаўчым камітэтам, Белтэлерадыёкампаніяй, Нацыянальнай кінастудыяй “Беларусьфільм”, Белвідэацэнтрам, Беларуска-саюзным кінематаграфістаў, інтрыгуе публіку не толькі конкурснымі паказамі, але і разнастайнай афішай пазаконкурсных імпрэз: праграмай лепшых сучасных фільмаў свету, сустрэчамі са здымачнымі групамі, майстар-класамі замежных знакамітаў, паўгадзіннымі дыскусіямі пасля праглядаў — з удзелам аўтараў стужак.

Дык чым будзе адметны “Лістапад-2011”, які працягнецца да наступнай суботы?

Прыцягальная для публікі конкурсная праграма, як вядома, складаецца з фільмаў-удзельнікаў і прызёраў міжнародных кінафестываляў ды яркіх наватарскіх работ маладых аўтараў, якія заваявалі сусветнае прызнанне. Прагляды ігравых, дакументальных і дзіцячых фільмаў ладзяцца ў фармаце двух конкурсаў: асноўнага і конкурсу маладога кіно (“Малодосць на маршы”). Як паведаміў журналістам дырэктар праграмы ігравых фільмаў Ігар Сукманаў, фестывальныя паказы разлічаны на самых розных глядачоў — ад прафесійнікаў да аматараў, таму і праграма вызначаецца шмагстайнасцю (тут і архаічныя інтэлектуальныя творы, і захваляльныя блокбастары, і вытанчаныя меладрамы, і камедыі). Яе ўкладальнікі імкнуліся прадставіць стужкі, якія не трапляюць у масавы пракат, але з якімі абавязкова трэба пазнаёміцца тым, хто цэніць добрае кіно — такое кіно, што здзіўляе, узрушвае ды яшчэ і прымушае думаць.

У асноўным конкурсе ігравых фільмаў прадстаўлена 11 работ: “Паляўнічы” Бакура Бакурадзэ (Расія), “Толькі між намі” Райка Грліча (Харватыя), “І не было лепшага брата” Мурада Ібрагімбекава (Азербайджан — Расія), “Чорны чацвер” Антоні Краўзе (Польшча), “Дзённікі з Пола” Крыса Краўса (Эстонія — Германія), “Ergatum” Марэка Лехкі (Польшча), “Дом” Зузана Ліева (Славакія — Чэхія),

“Шапіто-шоу” Сяргея Лобана (Расія), “Маці” Мілча Манчэўска (Македонія), “Красунчык” Каталін Мітулеску (Румынія), “Белы, белы свет” Алега Ноўкавіча (Сербія). Журы ўзначальвае вядомы ў кінасвечце рэжысёр, акцёр, сцэнарыст Актан Арым Кубат (Кыргызстан). А вось у дзень адкрыцця “Лістапада” ў Палацы Рэспублікі будзе дэманстравацца фільм Андрэя Звягінцава “Алена”, міжнародная прэм’ера якога адбылася на 64-м Канскім кінафестывалі. Там стужку расійскага рэжысёра адзначылі спецыяльным прызам журы конкурснай праграмы “Асаблівы погляд”.

Фестывальныя кінапаказы будуць ладзіцца пераважна ў “Цэнтральным”, а таксама ў “Цэнтры-відэа”, ДOME кіно, ДOME Масквы і ў “Піянеры”. Дарэчы, у гэтым кінафестывале сёння стартуе XIII фестываль дзіцячых і юнацкіх фільмаў “Лістападзік”, які на працягу тыдня прадставіць дзевяць стужак, адрасаваных глядачам ва ўзросце ад 6 да 13 гадоў. Гэта “Паляванне на скары Ганібала” (Германія), “Таямнічы ліст” (Нідэрланды), “Веспа” (Венгрыя), “Кока і прывіды” (Харватыя), “Апошняя гульня ў лялькі” (Расія), “Каробка для сніданку” (Індыя), “Рыжык у За-

люстрэччы” (Беларусь), “Анёлы з усходняй ускраіны” (Нарвегія), “Нявеста чорта” (Чэхія). Сёлета падчас “Лістападзіка” вядомыя аніматары Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” правядуць майстар-клас для дзятвы, якой цікава зазірнуць у таямніцы стварэння “мульцікаў”.

Імёны кіназорак, якія наведваюць нашу сталіцу ў гэтыя дні, арганізатары фестывалю стараліся трымаць у сакрэце ці не да яго адкрыцця, але...

Але хіба можна “схаваць” ад увішнай публікі, напрыклад, тое, што ўжо ў бліжэйшую нядзелю на сцэне Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра адбудзецца музычна-пэтычная імпрэза “Дванаццаць месяцаў танга” з удзелам папулярных расійскіх артыстаў, дачкі ды бацькі, — Алікі ды Веняміна Смахавых і “Tango Orquesta”! Малыўнічая і дынамічная праграма спалучае ў сабе знакамідыя мелодыі польскіх танга 1930-х, напісаныя да іх тэксты В. Смахова, паэзію “Серебряного века” і сучасныя відэаарт... А які ажыятаж выклікае французскага кінематаграфічнага спектакля, што праз тыдзень чакаецца ў Малой зале Палаца Рэспублікі! Гэта будзе кіно-канцэрт “Жорж Мельес”, прысвечаны легендарнаму аў-

тару 520 фільмаў, створаных з 1896 па 1913 год, акцёрам, вынаходнікам візуальных эфектаў, прадзюсарам і кінапракатчыкам якіх стаў сам Жорж Мельес. Наша публіка апынулася перад складаным выбарам, бо ў той жа вечар, 11 лістапада, у сталічным Палацы спорту мае адбыцца паказ унікальнага польскага авангарднага шоу-перформансу “Планета Лем”, прымеркаванага да юбілею знамага пісьменніка-фантаста і арганізаванага ў межах міжнароднай праграмы “I, CULTURE”, якой Польшча адзначае сваё сёлетняе старшынства ў Еўрасаюзе.

Празорца Станіслаў Лем прадказаў стварэнне віртуальнай рэальнасці, штучнага інтэлекту, апісаў свет, які жыве паводле законаў новых тэхналогій. І прысвечаны яму спектакль уяўляе сабой высокатэхналагічную дзею, стваральнікі якой спадзяюцца, што яна ўразіць публіку розных узростаў не толькі сваімі спецэфектамі, але і жыццём герояў “Планеты Лем”: людзей, гуманойдаў, робатаў, суперкамп’ютараў, якія існуюць побач і намагаюцца зразумець адно аднаго. Каб суіснаваць мірна... Як сугучна гэтая ідэя гуманістычнаму пафасу нашага “Лістапада”!

ART-нацёркі

Лана ІВАНОВА

Зноў у Мінску паказвалі рэканструяваныя спектаклі легендарнага Балета Сяргея Дзягілева. Працягваючы сёлетні гастрольны тур, пасля выступленняў у Марока, Францыі, Украіне, Латвіі, Вялікабрытаніі, Італіі, Кітаі, Японіі, ААЭ ды іншых краінах да нас завітаў сусветна вядомы праект “Рускія сезоны XXI стагоддзя”. Гэтым разам беларускую публіку пазнаёмілі з узноўленымі пастаноўкамі “Тамар” ды “Балеро”. У балетны вечар гасцей быў таксама ўключаны эксклюзіўны сольны нумар народнага артыста Расіі, лаўрэата найвышэйшай тэатральнай прэміі Санкт-Пецярбурга “Золотой софит”, лаўрэата міжнародных конкурсаў Фаруха Рузіматава “Прысвячэнне Дзягілеву” ў харэаграфіі М. Бежара на музыку Г.Малера. Мастацкі кіраўнік праекта Андрэй Ліепа, ён жа — кіраўнік фонду імя Марыса Ліепа паведаміў журналістам, што ў лістападзе на мінскай сцэне мае адбыцца прэм’ера ўзноўленага паставак “Шахеразада” і “Тамар” ужо з удзелам артыстаў ды аркестра Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі. У лютым 2012 г. наш гошць плануе правесці ў Мінску свой творчы вечар. А яшчэ марыць паказаць спектаклі “Рускіх сезонаў XXI стагоддзя” ў іншых гарадах Беларусі.

Сталічны кінатэатр “Цэнтральны” гэтымі днямі прымаў ужо традыцыйны для Мінска Фестываль ізраільскага кіно, які завяршыўся ўчора паказам драмы “Зламаныя крылы” — пранізівага фільма пра гісторыю адной сям’і, адзначанага Гран-пры на Міжнародным кінафестывалі ў Токіа ў 2002 г. Апроч яго мінская публіка пазнаёмілася з такімі новымі і лепшымі работамі ізраільскіх рэжысёраў, як драма “Сват” (паводле рамана ізраільскага пісьменніка А. Гутфройнда “Дзеля яе героі лятаюць” пра жыццё падлетка, які ўладкаваўся працаваць у шлюбнае агенцтва); захваляльная камедыя “Сальса Тэль-Авіў” (гісторыя кахання настаўніцы сальсы); лірычная меладрама “У пяці гадзінах ад Парыжа” (яе героі — таксіст і настаўніца музыкі) ды іншыя кінакарціны.

Акция “Гомель — культурная сталіца Беларусі і Садружнасці 2011 года” працягваецца ў Музеі гісторыі горада Гомеля. Гэтымі днямі тут можна пазнаёміцца з творчасцю сучаснага расійскага фатографа Аляксея Нікіціна (г. Калуга). Яго выставачны праект “Рассяя”, разгорнуты тут да 6 лістапада, — гэта спроба патлумачыць невытлумачальнае, ахапіць неабдымнае праз суб’ектыўны погляд фотамастака на сваю краіну. Асобным блокам дэманструецца калекцыя фотаапаратаў, якую А. Нікіцін падараваў Музею гісторыі горада Гомеля.

Восень з Віктарам Туравым

Лана ІВАНОВА, фота Аляксандра Дзмітрыева

Дзесяць гадоў таму ў Магілёве, дзе нарадзіўся народны артыст БССР і СССР кінарэжысёр Віктар Тураў і дзе сёння ёсць вуліца яго імя, распачалася знакавая для самога горада і для культурнага досведу ўсёй краіны высакародная традыцыя: кінатыдзень “Тураўская восень”. Штогадовая кастрычніцкая рэтраспектыва фільмаў шырока вядомага беларускага майстра экрана гэтым разам прысвечалася яго юбілею.

Побач з яго прозвішчам даўно ўжо стаяць дзве даты: 1936 — 1996. Як жа мала, да крыўднага мала пражыў гэты чалавек! Калі б не лютая хвароба, Віктар Цімафеевіч сустракаў бы сваё 75-годдзе ў коле сяброў, родных, калег і вучняў, акрылены прызнаннем глядачоў і крытыкаў, захоплены і ўсхваляваны працай над новым фільмам...

Ён помніцца менавіта такім: заўсёды неспакойным і неабываковым, адкрытым і зычлівым, праўдзівым і валявым чалавекам з яркім творчым тэмпераментам і выразнай гра-

мадзянскай, патрыятычнай пазіцыяй. Такім успрымаецца Віктар Тураў і ў люстэрку сваіх мастакоўскіх памкненняў і ўвасобленых ідэй. Яго спадчына — дзясяткі фільмаў, у ліку якіх ёсць і знятыя паводле ўласных сцэнарыяў, і адзначаныя прызамі розных фестываляў. Выпускнік рэжысёрскага факультэта Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінематаграфіі В. Тураў здымаў на “Беларусьфільме” і дакументальныя стужкі, і сюжэты для кінаасопіса. А ў памяці глядачоў засталіся назвы яго мастацкіх фільмаў, якія цікава глядзець і сёння. “Я родам з дзяцінства” (В. Тураў не пабаяўся запрасіць на здымкі ў гэтай стужцы “апальнага” У. Высоцкага, даў дарогу на экран яго песням, а потым не толькі супрацоўнічаў з артыстам, а і пасябраваў з ім); “Сыны ідуць у бой” і “Вайна пад стрэхамі” (паводле А. Адамовіча); “Час яе сыноў”; “Жыццё і смерць двараніна Чартапханова” (паводле І. Тургенева); “Людзі на балоце” і “Подых навальніцы” (паводле І. Мележа); “Нядзельная ноч”; “Высокая кроў”; “Пераправа”; “Чорны бусел”; “Шляхціц Завальня” (паводле Я. Баршчэўскага)... У 1994-м у сувязі са 100-годдзем кінематаграфіі ў свой час вельмі вядомай стужка “Праз могілкі” (паводле аповесці П. Ніліна) рашэннем ЮНЕСКА была ўнесена

ў спіс 100 найбольш значных фільмаў свету пра Другую сусветную вайну. А гэта ж была не проста адна з ранніх работ В. Турава, а яго рэжысёрскі дэбют!

“Тураўская восень-2011” запомніцца магіляўчанам сустрэчай з творчымі спадзвіжнікамі Віктара Цімафеевіча, з яго таленавітымі дзецьмі Аленай і Арцёмам, тэматычнай юбілейнай выстаўкай у фае кінатэатра “Радзіма”, на фасадзе якога восенню 2003-га была адкрыта мемарыяльная дошка. Ва ўрачыстай атмасферы кінатыдня адбылася і цырымонія памятнага спецыяльнага гашэння адкрытай паштоўкі з арыгінальнай маркай, прысвечанай 75-годдзю з дня нараджэння майстра.

Змены ў аб’яве ў № 42 ад 21.10.11 г.
Установа адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі»
аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасадаў (да 5 гадоў) прафесарска-выкладчыцкага складу (для тых, хто мае мінскую рэгістрацыю) з далейшым заключэннем кантракту ў выпадку выбарання на тэрмін, вызначаны Наймаўнікам:
Кафедра музычнай педагогікі, тэорыі і історыі выканальніцкага майстэрства — дацэнт.
(Вакансію загадчыка дадзенай кафедры лічыць несапраўднай.)

Таццяна ПЕСНЯКЕВІЧ,
сакратар праўлення
Беларускага саюза
кампазітараў, спецыяльны
карэспандэнт
Белтэлерадыёкампаніі

Крыніца з патэнцыялам ракі

XXI стагоддзе — час для традыцыйнай культуры надзвычай складаны. Праўду казаў мудры элін Геракліт: “У адну раку нельга ўвайсці двойчы”. Але ці назаўсёды “абмялела” пад удзіскам глабалізацыі рака традыцыйнага мастацтва Беларусі? Ці не знойдуць сабе новае рэчышча ў лабірынтах урбанізму яе ўтваральныя крыніцы? Вельмі хочацца верыць — знойдуць.

Адчуванне “культурнага току” беларускай традыцыі і (выбачайце за пафас) гонару за сваю краіну не пакідала мяне кожны раз, калі даводзілася бачыць, як годна і дыхтоўна прадстаўлялі нашу нацыянальную культуру на міжнародным фестывальным форуме — фальклорным аналогу “Еўрабачання” — Фальклорным фестывалі Еўрапейскага вясчальнага саюза (у Кельне, Рудальштаце, у Харваты) студэнты і маладыя выкладчыкі кафедры этналогіі і фальклору: спявачкі Таццяна Пладунова і Эвеліна Шчадрына, дудары Вячаслаў Калацэй і Вячаслаў Красулін, скрыпач Алесь Масібут, выканаўца на варгане і ўдарных інструментах Паўлюк Ляшок ды Маргарыта Касач, якая сціпла, але ўпэўнена грае на гуслях і заводзіць з хлопцамі беларускія танцы. Гэта заўсёды было “перфект”, і мае знаёмыя еўрапейскія музычныя журналісты са здзіўленнем, павагай і цікавасцю адкрывалі для сябе Беларусь праз мастацтва гэтых маладых і шчырых людзей. Пра шлях да традыцыі кожнага з іх можна казаць асобна, але бяспрэчна, што іх крокі з розных кропак Беларусі невыпадкова ўкляліся ў сцяжынку фальклорнай спецыялізацыі БДУ культуры і мастацтваў.

Крыніца мастацтва вуснай традыцыі, якая спачатку квала, а потым усё мацней “забіла” ў навучальнай установе, даўно вядомай добрымі мастацкімі апрацоўкамі і стылізацыямі фальклору, сілкуецца ад моцных вытокаў — нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі. Невычэрпнай спадчыны, з якой на кафедры этналогіі і фальклору, створанай намаганнямі былога рэктара ўніверсітэта, прафесара Ядвігі Грыгаровіч, добра навучыліся працаваць колішнія студэнты, а цяпер — выкладчыкі і навукоўцы, унікальныя спецыялісты ў галіне практычнай фалькларыстыкі. Зберажэнне спадчыны традыцыйнай культуры — складаная фундаментальная задача, якая сёння вымагае аб’яднаных высілкаў людзей, якія працуюць “на скрыжаванні” фалькларыстыкі, мастацтвазнаўства, культуралогіі і сацыяльнай педагогікі. І досвед кафедраў этналогіі і фальклору БДУ культуры і мастацтваў, якая паспяхова працуе ў гэтым кірунку, спалучае развіццё тэарэтычнай айчыннай фальк-

Надоўга запомняцца дзве сёлетнія фальклорныя вандроўкі. Першая была ў Харватыю на XXXII міжнародны фальклорны фестываль Еўрапейскага вясчальнага саюза, дзе Беларусь зноў ярка і годна прадставіў ансамбль “Ветах” кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Другая — на Гомельскае Палессе, у часе якой творчая група Першага Нацыянальнага канала Беларускага радыё запісвала аўтэнтчных спевакоў Лельчыцкага раёна для праграмы “Галасы стагоддзяў”. Так атрымалася, што падарожжы гэтыя адбыліся адно за адным і міжволі выклікалі пытанне: які далейшы лёс беларускага традыцыйнага фальклору? Бо ён жа — бадай, як унікальная, выключная з’ява ў Еўропе XXI стагоддзя — існуе ў дзвюх формах: аўтэнтчнай і г. зв. другаснай. Ёсць носьбіты і ёсць пераемнікі. Як далей будуць развівацца іх “узаемаадносінны”? Ці не застанеца наш фальклор толькі аб’ектам кабінетных навуковых даследаванняў?

ларыстыкі і практычныя захады па ўкараненні яе распрацовак у жыццё. Фактычна, педагогічны калектыў кафедры і яе студэнты — сёння адзіны спецыялісты ў краіне, якія сістэмна і канцэптывальна працуюць над перайманнем мастацтва вуснай традыцыі ў вышэйшай школе Беларусі. Іх вопыт асаблівы: ён грунтуецца на добра адпрацаванай і апрацаванай мэтадыцы, якая пастаянна апрацоўваецца і ўдасканальваецца ў навукова-аналітычным плане.

За 9 гадоў існавання кафедры сіламі яе калектыву створана сістэма падрыхтоўкі спецыялістаў галіны музычнага мастацтва вуснай традыцыі (этнафоназнаўства); штогод праводзяцца міжнародныя навуковыя канферэнцыі па праблемах аўтэнтчнага фальклору; выконваюцца заданні дзяржаўнай навукова-тэхнічнай праграмы “Культура” і праект спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымку культуры і мастацтва; адладжана сістэма супрацоўніцтва з фестывалем “Берагіня” (яго правядзенне ўключанае ў “План мерапрыемстваў па ажыццяўленні Канцэпцыі нацыянальнай бяспекі Рэспублікі Беларусь”), у выніку чаго атрымаў вышэйшую адукацыю шэраг маладых носьбітаў фальклору — самаходкаў з беларускай глыбіні; складзены кантэнт па апісаным Т. Кухаронак абрадзе “Калядныя Цары”, які забяспечыў

прадстаўніцтва Беларусі ў Urgent Safeguarding List UNESCO — спісе нематэрыяльных культурных каштоўнасцей свету; арганізаваны 5 маладзёжных фальклорных калектываў аўтэнтчнага кірунку — удзельнікаў 11 міжнародных фальклорных фестываляў у Германіі, Латвіі, Літве, Расіі, Францыі, Харватыі.

А характар дзейнасці кафедры вызначае склад выкладчыкаў і студэнтаў. З 1980-х і дагэтуль ва ўніверсітэце працуе доктар філасофскіх навук, прафесар Э. Дарашэвіч — сацыёлаг культуры, гісторык навукі і адзін з заснавальнікаў беларускай культуралогіі. Ён не толькі буйны, вядомы ў свеце навуковец, але і таленавіты

педагог, які падрыхтаваў шэраг спецыялістаў для сацыякультурнай сферы Беларусі, у пэўнай ступені заклаў асновы стварэння ў вышэйшай школе Беларусі навукова-даследчага кірунку практычнай фалькларыстыкі. Яго вучні і аднадумцы: кандыдат культуралогіі, дацэнт В.Калацэй (у 2003 — 2009 гг. дэкан факультэта традыцыйнай беларускай культуры і сучаснага мастацтва, у 2010 — 2011 гг. загадчык кафедры этналогіі і фальклору); два былыя магістранты апошняга — Э. Шчадрына і Н. Петухова, якія ўжо сталі педагогамі кафедры і рыхтуюць да абароны кандыдацкія дысертацыі; старшыя выкладчыкі Т. Пладунова і Н. Матэлыцкая — моцны “фальклорны прайм”, які ўпэўнена бароніць інтарэсы каранёвага народнага мастацтва ва ўніверсітэце. Выдатныя тэарэтыкі — бліскучы спецыяліст па этнічным касцюме дацэнт В. Лабачэўская і вядомы даследчык ментальнасці і мастацкага слова беларусаў прафесар А. Рагуля — дапаўняюць да самадастатковага ўсебакова накіраванага навуковага калектыву кафедраў штат. Калі ўлічыць, што са студэнтамі-фалькларыстамі шмат гадоў самааддана працуюць такія людзі, як этнамузыкалаг Т. Варфаламеява, этнаграф і рэжысёр міжнародных і рэспубліканскіх фальклорных фестываляў М.Козенка, этнограф А. Боганева, філолаг А.Гулак, навуковыя дасягненні кафедры (лідарства ва ўніверсітэце па аб’ёме навуковых публікацый

за два гады, серыя высока ацэненых дыпломных праектаў і работ выпускнікоў, два выпускнікі-аспіранты Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі) — плён больш чым прадказальны.

Амаль 10-гадовы паспяхова вопыт кафедры, бяспрэчна, не мае аналагаў у вышэйшай школе Беларусі. Ён — істотны падмурак для фарміравання ў перспектыве ў БДУ культуры і мастацтваў (у рэчышчы ўжыткавай, практычнай культуралогіі) своеадметнай навуковай школы “Тэорыя і гісторыя культуры: народная творчасць” на чале з Э. Дарашэвічам і В. Калацэем. Хоць утварэнне навуковай школы — рэч доўгатэрміновая і складаная, яна ўжо сёння (на стадыі фарміравання) паспяхова вырашае шэраг надзменных праблем практычнай культуралогіі, аховы нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Захаванне апошняй — адна з умоў сустрэчы Беларусі “на роўных” у еўрапейскай супольнасці, якая ўвесь час падкрэслівае гэтую акалічнасць праз свае прадстаўнічыя арганізацыі, у першую чаргу праз ЮНЕСКА. Таму навуковай школе практычнай фалькларыстыкі на кафедры этналогіі і фальклору — быць!

Гэта — спадзеў усіх даследчыкаў беларускага фальклору, якія звязваюць свае мары пра падаўжэнне яго веку з жывым бытаваннем народнай спадчыны, якое забяспечыць толькі спецыялісты-практыкі, чыя доля — не размовы і дыскусіі, а праца, праца і яшчэ раз праца. Праца па вызваленні ад штучнага і на носнага складнікаў — крыніц ракі нашай народнай спадчыны (высокага мастацтва палескіх поліфанічных спеваў, эпічнасці і містыкі падняпроўскіх карагодаў і арнаменту, містэрыяльнасці падзвінскай “Жаніцьбы Цярэшкі”, спрадвечнага гуку лепельскай дуды), пад шэпт і зван якіх нараджаліся, бралі шлюб і сыходзілі да пагосту шматлікія пакаленні нашых продкаў. Тым, хто чуе шэпт і зван гэтых крыніц, хто працуе так, як самаадданы і паспяхова калектыў выкладчыкаў і студэнтаў кафедры этналогіі і фальклору, падушаднае вырашэнне многіх задач, у тым ліку і стварэнне ўмоў для вырашэння праблемы аховы і ўдасканалення каранёвай культуры і мастацтва нашай краіны як асновы культурнай бяспекі Беларусі як славянскай краіны. Давайце пажадаем разам, каб іх назапашаны патэнцыял стаўся сапраўды дасканалай, шматгадовай і ўплывовай рэалізацыяй — творчымі, педагогічнымі, навуковымі справамі на карысць народа і Радзімы.

На здымках: сярод носьбітаў традыцыйнага абрада “Страла” (вёска Неглюбка Веткаўскага раёна), 2009; на свяце ў гонар Ракуцёўшчыны, 2011.

Быў такі Артыст...

Кіра ШУМСКАЯ

З дня нараджэння таленавітага беларускага артыста Канстанціна Быліча мінула 105 год. У памяць пра яго ў “Гасцёўні У. Галубка” адкрылася выстаўка, дзе прадстаўлены дакументальныя фатаграфіі, жывапісныя работы К. Быліча, афіша спектакля з яго удзелам.

У 1924 годзе 18-гадовым юнаком Канстанцін Быліч быў прыняты ў дзяржаўную трупу Уладзіслава Галубка як практыкант, а праз год афіцыйна стаў акцёрам знакамітага тэатра. Талент у пачаткоўца быў яркі, і ў 1935-м К. Былічу надалі званне заслужанага артыста БССР.

Калі глядзіш на фотаздымкі са спектакляў, у якіх іграў К. Быліч, здаецца, што сцэна была галоўным у яго жыцці. Гэта так, але не зусім... Нягледзячы на вя-

лікую занятасць у тэатры, Канстанцін знаходзіў час і на выяўленчае мастацтва. Ад жартоўных замалёвак у карыкатурным стылі да сур’ёзных жывапісных работ — такі дыяпазон яго захаплення.

У тэатры таленавітаму акцёру даяралі вялікія ролі: Мастак, Паромшчык (“Пінская мадонна”, “Ганка” У. Галубка), камуніст Сцяпан Глоба (“Ярасць” Я. Яноўскага), батрак Ігнат Шворын (“У ліпнёвую ноч” Б. Гарчынскага), гадзінных спраў майстар Карфункель (“Гадзіншчык і курыца” І. Качаргі), Кастусь Каліноўскі (аднайменная п’еса Э. Самуіленка), Дон Жуан (“Каменны госьць” А. Пушкіна). Талент Быліча як мастака спатрэбіўся ў тэатры: ён аформіў спектаклі “Кастусь Каліноўскі” (1928 г.), “Правакатар” М. Ірчана (1931 г.).

З 1937 года Быліч працаваў у БДТ-1. Іграў тут Ендрыхоўскага ў “Партызанах” К. Крапівы, Аляксандра ў

“Дурной для іншых — разумнай для сябе” Лопэ дэ Вега (1940 г.)... Адной з лепшых яго роляў стаў Фердынанд у спектаклі “Каварства і каханне” паводле Ф. Шылера. У Быліча быў дар з першай рэплікі завалодаць увагай глядача. Ён паспяхова выступаў у канцэртах: як канферансье, чытальнік, танцор. Сам складаў для сябе праграмы, рэжысіраваў і афармляў іх.

...Калі ў верасні 1944-га артысты вярталіся дадому, у родны Мінск, адбылася аварыя цягніка. Загінулі акцёры Маргарыта Шашалевіч (жонка скульптара Заіра Азгура), Канстанцін Быліч, Барыс Аляксееў, а таксама тэхнічныя работнікі і члены сем’яў.

На 39-м годзе абарвалася яго жыццё. Муза да апошняга дня не пакідала яго... На жаль, не вернеш той час, калі можна было трапіць на спектакль з удзелам К. Быліча. Але можна зайсці на выстаўку — і ўбачыць водбліскі мінулага, сабраныя ў фотаархівах, карцінах і простых рэчах, якія належалі акцёру і цяпер нагадваюць пра яго яскравае жыццё.

Праект — лаўрэат VII Нацыянальнага конкурсу друкаваных СМІ «Залатая Ліцера»

Слова краязнаўцы

Настасся Бондарава з Баранавіч распавядае пра лёс роднага горада ў гады Першай сусветнай вайны:

— У апошні час у падручніках па гісторыі Беларусі выключная ўвага надаецца Вялікай Айчыннай вайне. А ці не задумваліся вы, што не менш вынішчальны характар для нашай Радзімы неслі іншыя войны, у тым ліку і Першая сусветная вайна? Апошняя адыграла выключную ролю ў жыцці Баранавіцкага рэгіёна. Справа ў тым, што з пачаткам ваенных дзеянняў беларускія губерні знаходзіліся на ваенным становішчы. Яшчэ тады ў мястэчку Баранавічы Вярхоўны галоўнакамандуючы размясціў сваю Стаўку — частка чыгуначнага палатна, на якім стаялі вагоны рознага класа. У несамавітых бараках месціліся аддзелы штаба.

Баранавічы мелі ўсе падставы, каб стаць горадам, нават павятовым цэнтрам. Але мястэчку быў наканаваны іншы лёс. У верасні 1915 года Баранавічы занялі немцы. Сотням жыхароў патрэбна было пакінуць свае дамы, маёмасць эвакуіравалася ў глыб Расіі, дзейнічала тактыка выпаленай зямлі. Аднак у гэты час для рускіх войск Баранавічы мелі вельмі важнае значэнне. Справа ў тым, што перавозка войск затрымлівалася не дахопам чыгуначных саставаў. Каб забяспечыць своечасовае перамяшчэнне ваеннай сілы з Ліды і Баранавіч, неабходна было прыняць меры для перавозак, але саставаў на фронце не было. Акрамя перамяшчэння карпусоў кожны дзень у Баранавічах патрабавалася да 200 вагонаў, калі не лічыць вагонаў для маёмасці, што вывозілася.

Рыхтуючыся да летняй кампаніі 1916 года, рускае камандаванне значна ўзмацніла часткі Заходняга фронту, на які планавалася нанясенне галоўнага ўдару. Падчас ваенных дзеянняў рускім войскам удалося заняць першую лінію ўмацавання праціўніка. Але ўжо 14 ліпеня немцы адказалі контрнаступленнем. Імі былі захоплены згублены пазіцыі. Спробы расійскіх войскаў аднавіць свае пазіцыі 25 — 29 ліпеня скончыліся няўдачай. Страты нямецкіх войскаў складалі 25 тысяч чалавек, рускіх — 80 тысяч. Аперацыя чаканых вынікаў не прынесла. 14 лістапада 1917 года была падпісана дамова пра перамір'е паміж Грэнадзёрскім корпусам і германскай арміяй Войраша, па якой 19 лістапада спыняліся ваенныя дзеянні на ўчастку фронту працягласцю каля 30 кіламетраў у раёне Баранавіч. Пасля падпісання мірнай дамовы 1918 года населены пункт застаўся ва ўладанні праціўніка.

Музей рэальны і віртуальны

Юзэфа ВОЎК

На афіцыйным сайце Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь створана асобная старонка, прысвечаная Беларускаму гісторыка-этнаграфічнаму музею імя Івана Луцкевіча ў Вільні. Яна складаецца з раздзелаў: “Жыццё і дзейнасць Івана і Антона Луцкевічаў”, “Віленскі беларускі гісторыка-этнаграфічны музей імя І. Луцкевіча” (1921 — 1945). На этапе распрацоўкі знаходзіцца вялікі раздзел старонкі, у якім плануецца размясціць спіс прадметаў з калекцыі былога Беларускага музея ў Вільні, якія сёння захоўваюцца ў розных установах Беларусі і Літвы.

Музейны ўнікат

У Гродзенскім дзяржаўным музеі гісторыі рэлігіі адкрылася выстаўка “Захаваўшы жыццё”, прысвечаная жыццю і дзейнасці святога XX стагоддзя (кананізаваны ў 1982 годзе), патрона Гродзенскай дыяцэзіі, айца францысканскага ордэна Максімільяна Марыі Кольбэ. Выстаўка прымеркавана да 70-годдзя з дня яго пакутніцкай смерці ў Асвенцыме (добрахвотна пайшоў на смерць замест польскага сяржанта Францішка Гаёўнічка). Сам факт непасрэднай прыналежнасці да Беларусі высока шануемага каталіцкай царквой святога запісаны ў слаўную старонку айчыннай гісторыі і рэлігійнага жыцця краіны.

Настасся ВЕСЯЛУХА,
фота Алесі Бяленік

Пяць гадоў (1922 — 1927 гг.), умацоўваючы ідэі хрысціянства сярод мясцовага насельніцтва, Максімільян Кольбэ правёў у горадзе над Нёманам, а дакладней — на левым беразе ракі, дзе знаходзіўся Гродзенскі кляштар францысканцаў. Менавіта ў францысканскім касцёле Маці Божай Анёльскай захавалася шмат прадметаў і матэрыялаў, звязаных з дзейнасцю святога. Большасць экспанатаў выстаўкі была прадстаўлена цяперашнім пробашчам касцёла ксяндзом Юзафам Макарычам.

Як падкрэсліў аўтар канцэпцыі выстаўкі, намеснік дырэктара музея па навуцы Ігар Ганчарук, “сама выстаўка звяртае ўвагу на сапраўды Вялікую Асобу, якая з’яўляецца яскравейшым прыкладам гераізму і чалавечай любові, якая

Па слядах святога

ў жудасных умовах паказала, што жыццё чалавека чагосьці вартае, што няма большай любові, чым ахвяраваць жыццём за чалавека, як гэта зрабіў і сам Хрыстос”.

Паколькі святы Максімільян быў манахам-францысканцам, то ў экспазіцыі крыху раскажваецца пра сам ордэн: прадстаўлены рукапісны Статут ордэна францысканцаў, венецыянскія выданні францысканскіх імшаляў, урбанскія канстытуцыі ордэна сярэдзіны XVIII ст., медалі з выявай святога Францыска Асізскага XIX ст. Змешчаны тут і матэрыялы, прысвечаныя гісторыі Гродзенскага францысканскага кляштара: рэестр набажэнстваў касцёла (XVIII ст.), інвентарны вопіс пачатку XX ст., кніга перадшлюбных запісаў

1917 — 1923 гг., а таксама элементы святарскіх рызаў пачатку XX ст.

Большая частка экспанатаў звязаная непасрэдна з жыццём і дзейнасцю Максімільяна Кольбэ. Вялікую каштоўнасць мае эпістальная спадчына, якая захавалася ў Гродзенскім францысканскім касцёле: лісты да маці, адпраўленыя ў 1919 годзе з Рыма (неабходна адзначыць, што менавіта маці аказала вялікі ўплыў на фарміраванне асобы святога Максімільяна), лісты да брата (1938 г.). Выстаўка ўтрымлівае і фотаздымкі маці святога, самога Максімільяна з сябрам Мельхіёрам Фрудонам у Гродне, кнігі пачатку XX ст. з аўтографамі гэтых святароў.

Значна тое, што Максімільян Кольбэ з’яўляецца і заснаваль-

нікам рыцарства Беззаганнай Марыі, а таксама аднайменнага часопіса. У экспазіцыі прадстаўлены рукапіс Статута рыцарства (1917 г.), тытульны ліст першага нумара часопіса (1922 г.). Акрамя пастырскай і місіянерскай дзейнасці святы займаўся і тэхнічнымі распрацоўкамі, што адлюстравана на выстаўцы ў выглядзе запісаў яго тэхнічных вынаходніцтваў. Вядома, да прыкладу, што Максімільян Кольбэ працаваў над праектам касмічнага карабля. Арганічна ўпісваецца ў агульную канцэпцыю выстаўкі і абраз Маці Божай Беззаганнай (канец XIX ст.), які вісеў на сцяне ў пакоі святога.

На здымку: фрагмент экспазіцыі, прысвечанай Максімільяну Кольбэ.

Як музыка стаў князем

Вялікі князь Вітаўт, Давыд Гарадзенскі, Соф’я Гальшанская, Барбара Радзівіл, Леў Сапега... Не, гэта не просты пералік асоб, якія адыгралі значную ролю ў станаўленні беларускай гісторыі і культуры. Гэта дзейныя героі, вобразы праекта “Радавод” гомельскага фотамастака Алега Белавусава.

Чэслава ПАЛУЯН,
фота Алега Белавусава

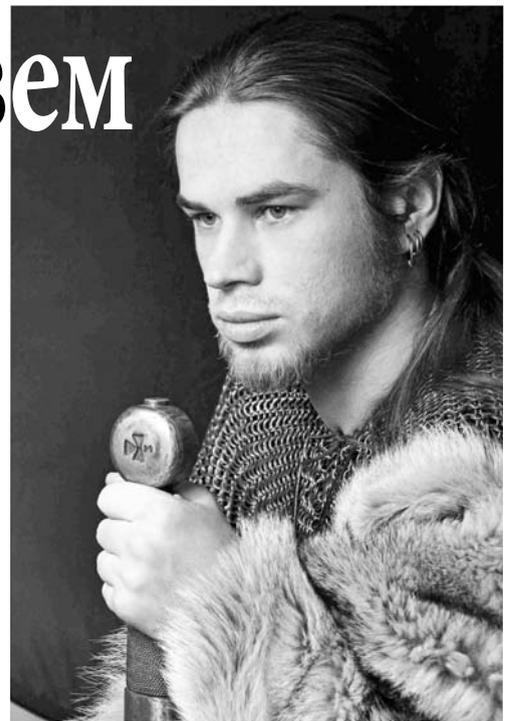
Вось як сам майстар распавядае гісторыю ідэі праекта: “Прыкладна 10 год таму да мяне ў студыю завітаў гісторык і музыка Зміцер Сасноўскі. Ён папрасіў зрабіць вокладку для першага альбома гурта “Стары Ольса”. Мне складана выконваць заказ музыкаў, не ведаючы іх творчасці, бо трэба бачыць характар, адметнасці стылю. Музыкальны творы “Старога Ольсы” я доўга не ўспрымаў, іх музыка з-за сваёй гістарычнай напоўненасці была для мяне чужой. Пазней, у працэсе падрыхтоўкі відэа да кампазіцыі, я пазнаёміўся з прадстаўнікамі рыцарскіх клубаў, зацікавіўся тым, што яны робяць, а менавіта — формамі і спосабамі апрацоўкі металу. Так паступова ўсё больш і больш заглабляўся ў гісторыю і настолькі захапіўся мінуўшчынай, што прыйшоў да разумення: гэта важна для майго жыцця. У гісторыі я знайшоў і месца сваёй сям’і, адчуў сябе часткай вялікай краіны, што мела назву Вялікае Княства Літоўскае. Не беларус паводле сваёй этнічнай прыналежнасці, я напачатку адчуваў сябе тут чужым”.

Цяпер ужо і сам Алег не можа дакладна назваць колькасць здымкаў, зробленых у межах праекта “Радавод”. Ён доўжыцца з 2006 года. Але мастак дакладна адзначае адно: яму хацелася б па магчымасці

поўна паказаць прадстаўнікоў усіх народнасцей, што калісьці пражывалі на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага і чые нашчадкі жывуць у Беларусі цяпер. Алег ужо мае здымкі татар (пакуль не прадстаўлены публіцы шырока), яшчэ не адлюстраваны ў праекце палякі і казакі, вельмі хоча знайсці рэканструяваныя вобразы сярэднявечных іудзеяў.

Што да мадэляў праекта, то многія асобы, якія пазіруюць для здымкаў, безумоўна знаёмыя аматарам сярэднявечнай культуры. У вобразе князя Вітаўта можна пазнаць Фёдара Міхеева, кіраўніка клуба “Княжы Гуф”, у вобразе князя Андрэя Полацкага — музыку Андрэя Апановіча, бубнач “Старога Ольсы” і саліста гурта LitvinTroll, фактычна самі сябе — то бок сярэднявечных музыкаў — прадстаўляюць Зміцер Сасноўскі, Аляксей Чумакоў (гурт “Стары Ольса”), а таксама Юрась Панкевіч (гурт Testamentum Terraе). У цэлым жа, мадэлі праекта — людзі, якія маюць непасрэдна адносіны да гісторыі: сябры клубаў гістарычнай рэканструкцыі, даследчыкі, гісторыкі. Таму прадстаўленне гістарычных вобразаў для іх — не чужы, а натуральны стан. Тым больш што на здымках яны апранутыя ў свае ж касцюмы.

З аднаго боку, фотаздымкі Алега Белавусава паўтараюць кампазіцыю, нібыта імітуюць сярэднявечныя карціны з вы-

явамі рыцараў і гараджан ВКЛ, паказваюць іх побыт, моду. З іншага ж, яны дэманструюць і чалавечыя пачуцці герояў (то бок гістарычных асоб), а значыць, не проста дазваляюць безасабовым постацям набыць новы твар, але і даюць гледачу магчымасць суперажываць. У планах аўтара праекта — выданне фотаальбома. Думаецца, кніга, якая змяшчае канцэптуальна цэласны візуальны шэраг, а таксама суправаджальныя тэксты (на некалькіх мовах!), што праз асоб распавядаюць пра нашу гісторыю, стане добрым дапаможнікам для настаўнікаў гісторыі, выдатным падарункам для турыстаў, дапаможа многім прыйсці да ВКЛ так, як калісьці прыйшоў сам Алег Белавусаў.

Здымак з праекта “Радавод”: музыка Андрэй Апановіч у вобразе князя Андрэя Альгердавіча (XIV ст.).

Марына ВЕСЯЛУХА

3 гісторыі майстэрні

— Мне падаецца, што Гістарычная майстэрня — самае лепшае, што маглі разам зрабіць беларусы і немцы. Яна адкрыта ў 2003 годзе ў дні памяці спаленай Хатыні, — распавёў дырэктар майстэрні Кузьма Козак. — Гэта ўжо новы падыход, новая памяць, новыя намеры. Спачатку ў Гістарычную майстэрню прыйшлі былыя вязні Мінскага гета, затым былыя вязні канцлагаў. Мы гаворым, што ў Беларусі існавала 260 лагераў смерці, але калі канкрэтызаваць пытанне, што мы ведаем пра кожнага з вязняў? Адказ будзе просты: нічога. Мы не здолелі захаваць гэтую старонку нашай гісторыі.

Цяпер сітуацыя змянілася: былыя вязні гета самі выходзяць да шырокай грамадскасці, тут пачалі ладзіцца сустрэчы з гісторыкамі. Для гэтага арганізаваны клубы: суполкі ваенных гісторыкаў, маладых гісторыкаў, клуб гісторыкаў-германістаў і краязнаўчая школа. Ідэя апошняй, падаецца, узнікла зусім выпадкова, але сам факт яе з'яўлення быў нібыта прадвызначаны. Так, у складзе навучэнцаў — школьнікі з Мар'інай Горкі, якія завіталі ў майстэрню, каб сустрэцца з былымі вязнямі Мінскага гета. А вязняў у свой час выратавалі жыхары вёскі Парэчча, што на Пухавіччыне. «Калі яны сустрэліся тут, прадстаўнікі розных пакаленняў, мне падалося, што гэта быў мой самы лепшы ўрок: дзеці размаўлялі як дарослыя, а дарослыя нібыта адчулі сябе дзецьмі, такімі яны былі ў далёкія ваенныя гады», — прыгадала Кузьма Іванавіч. Гэты крок паспрыяў таму, што на базе мар'інагорскай школы № 1 арганізавалі краязнаўчую школу, кіраўніком якой стаў выдатны настаўнік гісторыі Барыс Муха.

У самой майстэрні паступова пачалі арганізоўвацца выстаўкі. Яны прысвечаны ў большасці Мінскаму гета і лагеру смерці Трасцянец. Гэтыя старонкі нашай гісторыі пакуль не распацаваныя і не вядомыя шырокай грамадскасці. «Мы маем мемарыяльны комплекс у Хатыні, які ведаюць ва ўсім свеце, але ж не валодаем ніякімі звесткамі пра Трасцянец. На месцы знаходжання лагера няма і мемарыяльнага знака, — разважае дырэктар Гістарычнай майстэрні. — Але для нас пераломным стаў

Дому, што месціцца ў сталіцы па адрасе вуліца Сухая, 25, ужо амаль сто год. Ён мае сваю гісторыю.

Побач з ім у гады вайны праходзіла мяжа Мінскага гета, таму і будынак разам са сваімі насельнікамі перажыў халакост, вайну. Затым тут быў ЗАГС, потым швейны цэх, склад... Падчас стварэння новай забудовы горада неаднаразова прымалася рашэнне знішчыць гэты дом, каб на яго месцы вырас элітны жыллёвы комплекс — сугучны па стылістыцы з цэнтрам сталіцы. Але ж дом стаіць і да гэтага часу. Тут, у куточку старога Мінска, размясцілася Гістарычная майстэрня — установа, створаная сумеснымі сіламі Міжнароднага адукацыйнага цэнтра Дортмунд, Мінскага міжнароднага адукацыйнага цэнтра імя Ёханеса Раў, а таксама Саюза беларускіх яўрэйскіх грамадскіх аб'яднанняў і абшчын.

Тут жыве памяць

2008 год, калі Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка падчас аднаго з выступленняў падкрэсліў значнасць вывучэння гэтай тэмы і распавёў, што ў хуткім часе на месцы знішчэння людзей у Трасцянец з'явіцца мемарыяльны комплекс агульнаеўрапейскага значэння».

Дзёнік эпохі

Калі маладыя людзі вядуць дыялог са сведкамі страшных падзей мінулага, яны запісваюць іх успаміны, фіксуюць памяць, і тут, на базе Гістарычнай майстэрні, з'яўляюцца кнігі новага фармату. Серыя выданняў, выхад якіх працягваецца і цяпер, мае назву «Жывыя сведчанні Беларусі». Кожная споведзь выратаванага чалавека — зварот да людзей, якіх мы ўжо страцілі, вяртанне памяці пра іх — праз згаданне імёнаў, прозвішчаў, праз успаміны падзей іх жыцця. Сустрэча з кожнай жывой асобай дазваляе дакрануцца да памяці пра 30 — 40 беларусаў, якіх, на жаль, ужо няма з намі.

— Знакавая магчымасць дзейнасці Гістарычнай майстэрні — занатаваць і захаваць споведзі былых прымусовых рабочых, вязняў канцлагаў, гета. Напэўна, таму мы пачалі выдаваць дзёнікі. Іх вельмі складана знайсці, аднак у майстэрню прыходзіць шмат людзей, як з нямецкага, так і з бе-

ларускага бакоў. У іх сем'ях ужо на працягу доўгіх год захоўваюцца дзёнікі, лісты бацькоў, некаторыя з іх былі салдатамі Вермахта, ваявалі на тэрыторыі Беларусі. І ўжо самі нашчадкі прымаюць рашэнне перадаць дакументы з сямейных архіваў у майстэрню. Тут распачынаецца праца. На базе нашай установы праходзяць практыку студэнты Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта, яны ў якасці заліковых работ выконваюць пераклады з рускай на нямецкую ці з нямецкай на рускую мову. Мы рыхтуем кнігі ў двухмоўным фармаце — каб яны былі патэнцыяльна карыснымі і беларускаму, і нямецкаму боку. Так, у гэтым годзе пабачыў свет ваенны дзёнік нямецкага салдата Эберхарда фон Ханкследэна. Салдат пачынае запісы 2 чэрвеня 1941 года перад Брэстам і заканчвае занатаўваць падзеі 22 чэрвеня 1942-га. У яго дзёніку — дакладныя апісанні рэалій ваеннага часу, іх бачанне вачыма простага салдата, для якога важна, каб вайна хутчэй скончылася і ён меў магчымасць зноў пабачыць жонку і сына. У планах працы майстэрні — выданне яшчэ аднаго дзёніка. Гэта запісы ваеннапалоннага нямецкага салдата, які быў у Мінску з 1945 па 1950 год. Ён фіксаваў усё, што бачыў, адчуваў страты, што прынесла вайна, — распавёў Кузьма Козак.

так і не знайшлі сілы стварыць сям'ю. Нават распавядаць пра гэта ім цяжка, тым больш у прысутнасці старонніх людзей.

— Гэтыя асобы, жывыя сведкі нашай гісторыі, ужо сыходзяць з жыцця, — падкрэслівае Кузьма Козак. — У нас застаецца ўсё менш і менш магчымасцей зафіксаваць іх успаміны, захаваць іх і для гістарычнай навукі, і для сістэмы адукацыі, і для наступных пакаленняў. Застаюцца апошнія крокі, выспы, нам трэба спяшацца. І якраз Гістарычная майстэрня праз свой архіў, фіксаванне ўспамінаў, памяці заклікана дапамагчы грамадству пазбавіцца ад думкі, што мы былі аб'якавымі да мінулага.

І спраўды, сама праца гэтай установы сведчыць пра неаб'якаваасць. Так, Гістарычная майстэрня ўжо вярнула ў нашу сістэму адукацыі такі важны бок, як гісторыя Халакоста: выдадзены першы дапаможнік для выкладчыкаў, на базе майстэрні павышаюць кваліфікацыю настаўнікі гісторыі. Не спыняецца праца па выданні кніг і арганізацыйных сустрэч. Так, у лістападзе адбудзецца прэзентацыя кнігі Анны Мачыз «Трагедыі і барацьба ў Мінскім гета». Гэта успаміны, напісаныя ў 1943 годзе. Сама аўтар выратавалася ў Мінскім гета, а потым у час вайны была падпольшчыцай, партызанкай. Увядзенне гэтага тэксту ў сучасны дыскурс надзвычай важнае для нашай гісторыі.

На здымку: сустрэча пакаленняў падчас адной з выставак у Гістарычнай майстэрні.

Марына ЯЎСЕЙЧЫК

«Мы едем па гэтай дарозе на аўтобусе, а тады, у ваенныя саракавыя гады, я і больш як дваццаць дзяцей ішлі пешкі з Мінска ў вёску Парэчча Пухавіцкага раёна. Мы збеглі з гета і атрымалі прытулак у вясцоўцаў. Гэта быў нялёгкі шлях да свабоды. Чатыры дні, удзень і ўначы, мы няспынным крокам ішлі побач з нямецкімі калонамі, ведалі, што ў любы момант акупанты могуць заўважыць нас. Сілы пакідалі. Хлопцы па чарзе неслі мяне на руках. Тады мне было дзевяць год...»

Праведнікам міру прысвячаецца

Фота Браніслава Яблонскага

«Ніхто з вясцоўцаў не выдаў нас фашыстам. Кожны з сарака дзяцей жыў у сям'і. Спачатку партызаны хацелі арганізаваць дзіцячы дом. Але дзе там! І без таго было цяжка пракарміцца. Партызаны папярэджвалі, калі немцы планавалі разбуральны «марафон» на вёску, тады ўсе жыхары вымушаны былі хавацца ў балотах. Тых, хто не паспеў уцячы з вёскі да прыходу немцаў, расстрэль-

выратаваныя, былыя малалетнія вязні, пераехалі ў ЗША, Ізраіль, Германію.

«Вёска была вельмі бедная. Памятаві, чым нас кармілі. На стол паставілі вялікае драўлянае карыта, з такіх свіней кормяць. У ім была зацірка. І мы, галодныя, накінуліся на гэтую страву лыжкамі», — прыгадала Мая Ісакаўна.

«Год таму арганізацыя «Гілф» стала адной з 14 пераможцаў конкурсу, які быў абвешчаны ў межах Гуманітарнай праграмы падтрымкі для Беларусі «Месца сустрэчы — дыялог» і нямецкім федэратыўным фондам «Памяць. Адказнасць. Будучыня» ў супрацоўніцтве з арганізацыяй «Узаемаразуменне» (Беларусь). Дзякуючы таму, што мы загадаў спланавалі выезд у вёску Парэчча, з'явілася магчымасць запрасіць болей удзельнікаў. Фінансавую падтрымку аказаў АОЕРК «Джойнт» у Рэспубліцы Беларусь. У арганізацыйных момантах дапамог выкладчык гісторыі Мар'інагорскай школы № 1, кіраўнік пухавіцкага філіяла Гістарычнай майстэрні Барыс Муха, з якім мы супрацоў-

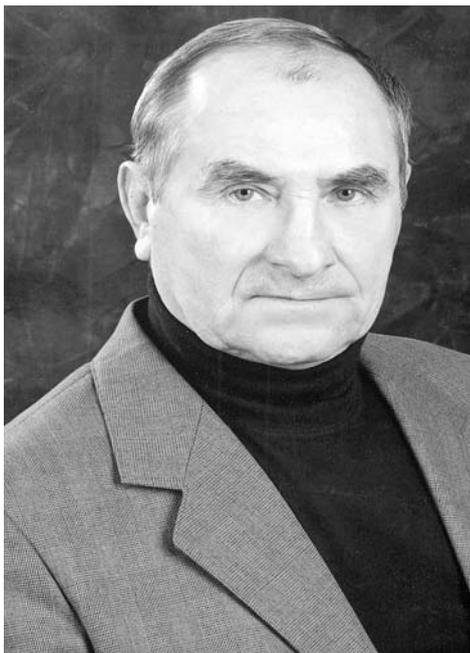
нічаем ужо 8 год», — расказала вядучая мітынгу і каардынатар праекта Тамара Курдадзэ.

На мітынг у вёсцы Парэчча было шмат выступоўцаў. Кожнаму хацелася выказаць свае перажыванні, свае хвалючыя думкі. Выступілі Часовыя Павераны ў справах Дзяржавы Ізраіль у Рэспубліцы Беларусь спадар Цві Коэн-Літант, першы Сакратар і Консул Пасольства Ізраіля ў Рэспубліцы Беларусь Генадзь Палішчук, Пасол ФРГ у Рэспубліцы Беларусь спадар Крыстаф Вайль, дарадца па культуры Саюза беларускіх яўрэйскіх арганізацый і супольнасцей, архітэктар Галіна Левіна, старшыня дырэцыі Мінскага Міжнароднага адукацыйнага цэнтра імя Ёханеса Раў Віктар Балакіраў, былая малалетняя вязніца Мінскага гета Мая Крапіна, праведніца міру Раіса Сямашка, старшыня выканаўчага савета аб'яднання «Гілф» Фрыда Рэйзман і іншыя.

На здымку: Пасол ФРГ у Беларусі Крыстаф Вайль і ўдзельніца сустрэчы.

Ірына КАРЭЛІНА,
фота Кастуся Дробава

Дзве радзімы, дзве зары

Выдатна памятаю свой першы насцярожаны візіт у рэдакцыю “Віцебскага рабочага”, у якой Алег Салтук працаваў загадчыкам аддзела культуры і нацыянальнага адраджэння. Успамінаюцца яго нязменнае “вітаю, зямлячка”, добрыя, крыху стомленыя вочы і маршчынкі вакол іх. Сустрэцца ды пагутарыць са сваім першым настаўнікам у журналістыцы з’явілася падвойная нагода: надоечы паэт адзначыў сваё 65-годдзе і выхад чарговай кнігі вершаў “Дзве зары”.

— Алег Уладзіміравіч, віншую вас з юбілеем і выхадам у свет ужо дзясятага зборніка паэзіі. Пра што кніга? Чаму менавіта такая назва?

— Па-першае, я вельмі люблю світанне і заход сонца. Напэўна, гэта самае прыгожае і непрадказальнае відовішча — столькі агню, таямнічасці. Па-другое, гэтую назву можна звязаць з узростам. У кнізе ёсць вершы, напісаныя як быццам бы 20-гадовым юнаком, а ёсць тыя, якія відавочна належаць руцэ больш сталага чалавека. “Усходняя — прыгожая зара, / заходняя, напэўна, прыгажэйшая, / не ведаю, ды адказаць пара, / якая з іх мне самая мілейшая...” У зборніку — вершы грамадзянскага гучання, лірычныя, вельмі асабістыя радкі, роздумы... Тэмы? Тэмы, якія хвалілі, хвалюць і будуць хваліцца чалавечую душу: дабро, справядлівасць, любоў да маці, да жанчыны, да зямлі, да бліжняга, развагі пра Бога... Урэшце, тыя, хто цікавіцца паэзіяй, знойдуць у гэтай кнізе што-небудзь для сябе.

— Знітаванасць з роднай зямлёй прасочваецца ва ўсёй вашай творчасці. Раскажыце пра сваю малую радзіму.

— Так атрымалася, што ў мяне дзве малыя радзімы. Чаму? Таму, што нарадзіўся я ў вёсцы Рыжэнькі Шумілінскага раёна, там жа скончыў дзясяцігодку. Але бацьку пацягнула туды, дзе карані: на Ушаччыну, у вёску Якаўкі. Ён перавёз туды хату. Я не ведаю, як падзяліць гэтыя мясціны. У вершы “І пачынаецца Радзіма...” у мяне ёсць такія радкі: “маленькая, вялікая — адна”. Дзе б я ні быў, праз тыдзень заўсёды цягне дадому. Ты маеш рацыю, вясковая тэма — галоўная, стрыжнёвая

ў маёй творчасці. Там мая пупавіна, там маё ўсё. Я люблю паўтараць словы французскага пісьменніка Жуль Рэнара: “Мая Радзіма — там, дзе плывуць самыя прыгожыя аблогі”. Я наогул ганаруся Ушаччынай, якая дала свету столькі талентаў. Толькі ўяві: тры народныя пісьменнікі — Васіль Быкаў, Пятрусь Броўка, Рыгор Барадудлін!

— Дзіўна, вы скончылі аддзяленне рускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта педінстытута, а вершы пішаце выключна па-беларуску. Гэта прыйшло з цягам часу?

— Вершы на беларускай мове з’яўляліся ўжо падчас вучобы ў інстытуце: мова заўсёды была часткай мяне самога. Менавіта ў гады студэнцтва адбыўся мой літаратурны дэбют: вершы надрукавалі “Чырвоная змена” і часопіс “Малодосць”. Ёсць некалькі вершаў на рускай мове — пра іх не ведае ніхто, апроч хіба што тых дзяўчат, каму яны былі прысвечаныя. Так, я вывучыў рускую мову, і гэта ніколі мне не шкодзіла. Наадварот, гэтыя веды

спатрэбіліся, калі перакладаў на беларускую мову вершы Забалоцкага, Гарбоўскага, Кастрова, Мішына.

— Што дала вам праца ў рэдакцыі ўшацкай раённай газеты “Патрыёт”?

— Пачаў працаваць там літработнікам сельскагаспадарчага аддзела. Раёнка мяне многаму навучыла. Гэта само жыццё — не кніжнае, а такое, якое ёсць: калгас, саўгас, невялічкае прадпрыемства, школа, дзіцячы садок, бальніца... Я ведаю вёску сапраўднай, роднай да болу: у поце, у клопаце і ў працы — ад цямна да цямна.

Менавіта ў рэдакцыі мяне заўважыў Рыгор Барадудлін і зрабіў падборку вершаў

Візітка:

Алег Салтук — паэт, перакладчык, журналіст. У 1967 г. скончыў Магілёўскі педагагічны інстытут. Першыя вершы былі надрукаваны ў “Магілёўскай праўдзе” з блашавення паэта Аляксея Пысіна. Пасля службы ў Савецкай Арміі працаваў у раённай газеце “Патрыёт”, “Віцебскім рабочым”. Выдаў кнігі вершаў: “Пачатак дня”, “Працяг”, “Святло зямлі”, “Святло зямлі (выбранае)”, “Вялікі звычай” (у перакладзе на рускую мову), “На далонях жыцця”, “Трывога лёсу”, “Не разлюбі”, “На вейцы веку”, “Дзве зары”. Друкаваўся ў калектыўных зборніках “Маладыя паэты Беларусі”, “Выгокі”, “Слова па кругу”, “Беларусь мая”; у часопісах “Наш сучасны”, “Звезда Востока”, “Дружба народаў”, “Польша”, “Огонек”, “Сузор’е”, “Літаратурнай газете”. Творы паэта перакладліся таксама на ўкраінскую, польскую, балгарскую, нямецкую, асцінскую мовы. І сам ён займаецца перакладамі на беларускую мову. Лаўрэат літаратурных прэмій імя Уладзіміра Караткевіча, часопісаў “Малодосць”, “Сузор’е муз”.

для майго першага паэтычнага зборніка.

— Наогул, ці не перашкаджае прафесія журналіста паэтычнаму мысленню?

— Калі гэта ёсць у цябе — яно нікуды не дзенецца. Напішаш нататку, артыкул, карэспандэнцыю, але паэзія прыйдзе, нягледзячы ні на што. Канечне, журналістыка займае шмат часу, сапсуе нервы — але гэта іншая справа. У мяне ёсць мноства знаёмых журналістаў, якія пісалі і пішуць выдатныя вершы, — Віктар Гардзей, Мікола Пракаповіч,

Алесь Каско, выдатны беларускі паэт, на жаль, ужо нябожчык, Аляксей Пысін, які доўгі час працаваў у “Магілёўскай праўдзе”. Гэта не шкодзіць, адназначна. Канечне, адбірае шмат сіл, здароўя, але, што і казаць, паэзія, проза адбіраюць не менш.

— Як вы ставіцеся да дэвізу “Ні дня без радка”? Зразумела, у дачыненні да паэзіі.

— Калі можаш не пісаць — не пішы. Не пераломвай сябе. Усё гэта прыйдзе. Марная справа: я б мог пісаць — і нават не па радку ў дзень, але з гэтага нічога добрага не атрымаецца. Дастаткова аднаго вобраза, каб нарадзіўся

цэлы верш. Памятаецца, “Когда б вы знали, из какого сора растут стихи, не ведая стыда...”

— Алег Уладзіміравіч, што вы можаце сказаць пра стан сучаснай беларускай літаратуры?

— Сучасная беларуская літаратура ёсць, і яна развіваецца. Ёсць цікавыя імёны ва ўсіх яе жанрах. Але ідзём мы крыху не ў тым напрамку. Гэта мая асабістая думка, я ўжо выказваў яе на старонках “ЛіМа” ды іншых газет. Нашы маладыя сталі глядзець у рот чужым класікам: Муракамі, Маркесу, Борхесу, Басэ — і адрывацца ад роднай глебы. Што атрымліваецца? Марныя патугі формы выдаюць

за вершы, у якіх няма ніводнай каштоўнай, цікавай думкі. Чытаць трэба! Калі ты любіш Борхеса — чытай Борхеса, але не падладжвайся пад яго. Мы ж беларусы — у нас свая культура, свой менталітэт.

— Якіх маладых аўтараў лічыце годнымі?

— На ўскідку — гэта Рагнед Малахоўскі, Алена Крыклівец, Янка Лайкоў, Кацярына Хадасевіч-Лісавая, Андрэй Пяўлоўскі... Упэўнены, што гэты спіс будзе доўжыцца.

Простая мова

Валерый Гапееў:

«Мне шкада цяперашніх падлеткаў»

Дар’я ШОЦІК

Хочаце пачуць ад мяне аптымістычна-упэўненае: “Вядома, ёсць!” пра будучыню беларускай літаратуры? Не, не буду казаць так. Літаратура жыве, пакуль жыве мова, на якой яна ствараецца. Але ж мова можа памерці, знікнуць. Рэальна знікае ірландская мова — катастрофічная сітуацыя, калі і дзяржава не можа кардынальна нешта змяніць. Падлічана, што кожны тыдзень на зямлі знікае адна мова. Не буду, што называецца, каркаць, але прыхарошваць становішча не лічу за гераізм.

Наконт таго, ці здольная літаратура звязваць мінулае і сучаснае... А яна павінна гэта рабіць? Задача літаратуры як часткі агульнай культуры — быць, існаваць. Больш літаратура нікому нічога не павінна.

Валерый Гапееў жыве ў Брэсце і піша кнігі для падлеткаў. Зборнік яго аповесцей “Урокі першага кахання” вытрываў жорсткую крытыку з-за гіперрэальнасці тэкстаў і два выданні агульным тыражом 3200 экзэмпляраў. Валерый Гапееў мае два погляды на жыццё: аптымістычны і песімістычны — але адказнасці за іх на сябе не бярэ, бо пісьменнік, на яго думку, толькі канцэнтратар з’яў рэчаіснасці, а не правадар і настаўнік.

ласофіяй уплывае на развіццё літаратуры... Я рашуча супраць таго, каб на пісьменніка навешвалі адказнасць за тое, што яго кнігі нечаю там вучаць і гэтак далей. Пісьменнік так бачыць свет вакол сябе. Пісьменнік — з гэтага грамадства, плоць ад плоці і дух ад духу. Ён проста ўмее сканцэнтраваць нешта асаблівае з таго, што бачна ўсім, і паказаць з іншага боку.

Кніга ўздзейнічае? Значыць, яна мастацтва. Кніга і павінна ўздзейнічаць: абуджаць душу і дух, прымушаць іх працаваць. Гэта задача літаратуры — не даваць спаць душы. Але прама невучыць, не весці за сабой, не натхняць. Дайце ідэалам адрабляць свой хлеб. Калі літаратура пачынае гэтым займацца, гэта кан’юктуршчына палітычная. Калі пачынае

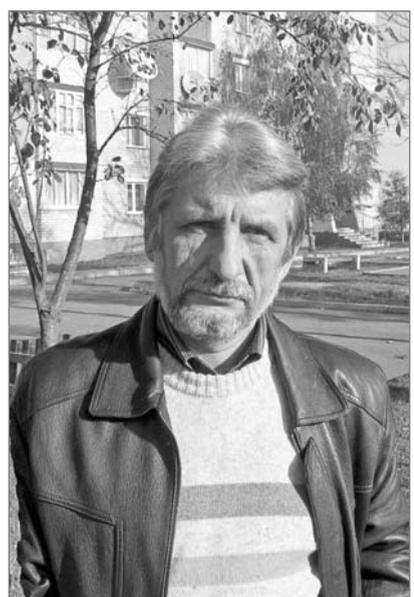
залежаць ад патрабаванняў чытача, яна становіцца таварам па запатрабаванні, чытвом.

Перад дзецьмі ўсіх пакаленняў, як перад любым чалавекам, які расце, развіваецца, паўстаюць зазвычай адны і тыя ж праблемы, якія ўзнікаюць ад атрыманага першы раз у жыцці нейкага адмоўнага ці станоўчага вопыту. Той жа выбар паміж тваім сумленнем і набыццём нечага матэрыяльнага. Вопыт няспраўджанага кахання. Іншая атрыбутыка, афармленне, а сутнасць не мяняецца. Адкуль мне вядомая атрыбутыка? Дапамагае Інтэрнэт, дапамагаюць самі падлеткі. Кожны з іх у рэальным жыцці гатовы падзяліцца сваімі праблемамі, важна толькі чуць іх, слухаць і зразумець, наколькі

для іх гэта важна. Ну, і не кідаць з вышыні свайго вопыту: “Гэта дробязь, зажыве...” Для нас было гэта дробязцю? Не. Дык чаму для іх іначэй?

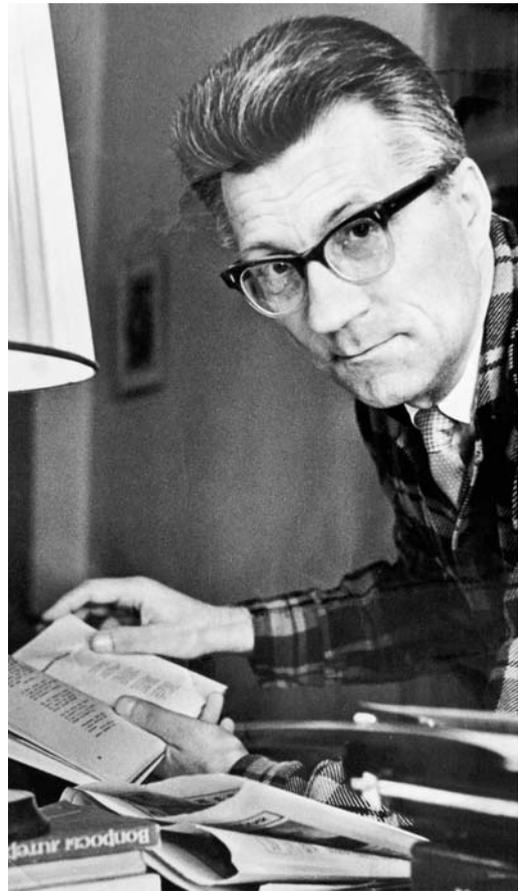
Мне шмат у чым шкада цяперашніх падлеткаў. Я бачыў па сыне, бачу па дачцэ, што ў іх дзяцінства куды больш кароткае, чым было ў нас. Сённяшнія падлеткі імкліва, проста лавінай нейкай, ляцяць у дарослае жыццё. І не яны ў гэтым вінаватыя. Дзяцінства — гэта час без клопатаў. Той час, калі дарослыя засцерагалі нас ад сапраўдных праблем. Сёння нішто не можа схаваць падлетка ад вонкавага жыцця, ад яго жорсткасцей. Сутыкненне з рэчаіснасцю адбываецца вельмі рана.

Трэба прыкласці ўсе намаганні для таго, каб захаваць

друкаваную кнігу. Бо кніга — гэта не толькі твор аўтара, гэта работа мастака, выдаўца. Кніга — мастацкая адзінка. І гэтым яна адрозніваецца сёння і будзе адрознівацца надалей ад кнігі электроннай.

Усё беларускае страціла значнасць. Сёння пісьменнік для грамадства не каштоўнасць: яго праца над творамі аплываецца ніжэй за ўсякія магчымыя сумы. Працаваць над раманам, напрыклад, тры гады і атрымаць ганарар у выглядзе двухмесячнага заробку дворніка — гэта вавага да літаратуры? Літаратура развіваецца, яна не ў заняпадзе, няхай і развіваецца не дзякуючы, а насуперак. У заняпадзе работа над маральнымі, этычнымі і духоўнымі каштоўнасцямі...

Фёдар Дастаеўскі, задумваючыся над рэалістычным метадам у літаратуры, адзначаў, што неад’емнай якасцю гэтага метаду з’яўляецца псіхалагізм, бо без псіхалагізму немагчыма дасягнуць адлюстравання праўды жыцця, праўды характараў. Ён сцвярджаў: “Мяне называюць псіхалагам; няпраўда, я толькі рэаліст у вышэйшым сэнсе, г.зн. паказваю ўсе глыбіні душы чалавечай”. У гэтыя глыбіні зазіралі і знакамітыя беларускія празаікі, у шэрагу якіх і Мікола Лобан. Пра яго, праўда, сённяшні чытач ведае куды меней, чым, скажам, пра Васіля Быкава, Івана Мележа, Івана Шамякіна, ды і пра некаторых іншых пісьменнікаў, а між тым унёсак М. Лобана ў развіццё беларускай літаратуры вельмі значны, хоць і напісана ім не так шмат. Па сутнасці, М. Лобан — аўтар аднаго твора, калі мець на ўвазе тое, што яго знакамітыя раманы “На парозе будучыні”, “Гарадок Устронь”, “Шэметы” склалі трылогію, назву якой і даў апошні. Затое дзякуючы гэтай трылогіі назаўсёды ў нашай літаратуры прапісаўся куточак беларускай зямлі, дзе і размясціліся Некрашы, гарадок Устронь, а гэта родная Міколу Паўлавічу Случчына.

Усе глыбіні душы чалавечай

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Нарадзіўся будучы пісьменнік 27 кастрычніка 1911 года ў вёсцы Чаплічы ў сялянскай сям’і. На той час гэта быў Слуцкі павет, а цяпер аднайменны раён. Сялянамі былі і яго продкі. Аднак прозвішча мелі не Лобан, а Лабановіч. Першым з іхняга роду Лобанам стаў ягоны дзед. Паводле ўспамінаў Міколы Паўлавіча, гэта адбылося, калі Васіль Лабановіч прыйшоў у школу вучыцца: “Настаўнік спытаў прозвішча і здзівіўся: “Як? Як? Мужык і шляхецкае прозвішча носіш? Лобан ты. Запомні!” Так і запісаў. Ад таго дзед і пайшоў род Лобанаў”.

У сямігадовым узросце М. Лобан паступіў у падрыхтоўчы клас мясцовай пачатковай школы. У 1926 годзе скончыў сямігодку ў Слуцку, пасля тры гады жыў у бацькоўскай хаце: быў паштальёнам, бібліятэкарам у Чапліцкай хаце-чытальні. Сюды па кнігі і часопісы наведваўся з вёскі Буйлічы, што недалёка, яшчэ адзін будучы пісьменнік — Васіль Вітка, а тады Цімох Крысько. Скончыўшы ж двухгадовы настаўніцкі курс, М. Лобан настаўнічаў, у тым ліку і ў Тальскай школе калгаснай моладзі, дзе прыкмеціў яшчэ аднаго будучага пісьменніка Івана, а тады вучня чачвёртага класа Ваню, Муравейку.

Паводле прызнання Міколы Паўлавіча, сам ён “літаратураю захварэў у раннім дзяцінстве... Гадоў у 10 напісаў некалькі апавяданняў і выдаў зборнік, перапісаны ад рукі друкарскімі літарамі”. Не кідаў пісаць і падчас настаўніцтва. Не толькі апавяданні, а і вершы дасылаў у газету “Беларуская вёска” і літаратурны дадатак да яе — часопіс “Чырвоны сейбіт”. Вершы, праўда, у Пятра Глебкі, якому яны трапілі, асаблівага захаплення не выклікалі, а апавяданні ўхваліў Кузьма Чорны і настойліва параіў ні ў якім разе не кідаць гэтага занятку.

Ды жыццёвыя абставіны не надта спрыялі творчай працы М. Лобана. Смерць жонкі і дваіх дзяцей прымусіла яго пакінуць

Беларусь. Паступіў у Кіеўскі дзяржаўны ўніверсітэт. Праўда, правучыўся нядоўга, вярнуўся на радзіму. Вайна заспела ў Мінску. Ваяваў пад Ленінградам, на Волхаўскім фронце. Таксама нядоўга: 27 верасня сорок першага ў час атакі быў цяжка паранены. Другі раз параніла, калі ў вагон, у якім яго эвакуіравалі, прамым ударам трапіла варожая авіябомба. Больш як паўгода лячыўся ў шпіталі, быў камісаваны інвалідам трэцяй групы.

Выкладаў рускую мову і літаратуру ў адной са школ у Казахстане, а калі ў 1943 годзе на станцыі Сходня пад Масквой аднавіў работу Беларускай дзяржаўнай ўніверсітэту, зноў стаў студэнтам. Адначасова працаваў у Слоўніковай камісіі Інстытута мовы, літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР. Дарэчы, і ўсё далейшае жыццё звязана з мовазнаўствам. Быў малодшым навуковым супрацоўнікам Інстытута мовазнаўства АН БССР, узначальваў рэдакцыю мовы і літаратуры Галоўнай рэдакцыі Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, а з 1968-га дзесяць гадоў кіраваў сектарам лексікалогіі і лексікаграфіі Інстытута мовазнаўства. Абараніў кандыдацкую дысертацыю.

Працаваў у гэтым кірунку, як і ў літаратуры, паводле свайго прызнання, бо да самазабыцця быў улюбёны ў беларускую мову, пра што, у прыватнасці, прызнаваўся ў эсе “Словы, словы, словы...”: “Роднае слова, ты — найвялікшае з вялікіх тварэнняў, ты — сам народ, яго гісторыя, працоўная і духоўная бяграфія, ты спляценне яго душ, імкненняў і спадзяванняў”. М. Лобан — адзін з аўтараў “Арфаграфічнага слоўніка”, “Правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”. Пад яго непасрэдным кіраўніцтвам быў падрыхтаваны і выйшаў пяцітомны (у шасці кнігах) “Плумацальны слоўнік беларускай мовы”, першы том якога сам і адрэдагаваў. У перыяды рэгулярна змяшчаліся ягоныя артыкулы, нарысы, эсе па пытаннях культуры мовы, лепшыя з якіх склалі

кнігу “Пяць раніц тыдня”. Выхаду яе Мікола Паўлавіч, на жаль, не дачакаўся: 28 снежня 1984 года яго не стала. У 1985 годзе М. Лобану за гэтую кнігу была пасмяротна прысуджана Літаратурная прэмія імя Івана Мележа.

Калі першая ягоная аповець “Іркуцянка” (1953) — гэта, па сутнасці, толькі проба мастакоўскага пярэ, хоць сваё першае апавяданне надрукаваў яшчэ ў 1930 годзе, то трылогія “Шэметы” — адно з найбольш значных дасягненняў беларускай літаратуры XX стагоддзя. Пісаў яе М. Лобан не спяшаючыся. Раман “На парозе будучыні” выйшаў у 1964 годзе, наступны — “Гарадок Устронь” — з’явіўся праз шэсць гадоў. Завяршальная частка пазначана 1981 годам. Трылогія — панарамнае мастацкае палатно, у якім прасочваецца жыццё беларускага народа на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў. Робіцца гэта на прыкладзе трох прадстаўнікоў роду Шэметаў, якія воляй абставіны апынуліся спачатку ў цэнтры рэвалюцыйных падзей, а потым — пабудовы новага жыцця. Зразумела, пісаў М. Лобан з вышыні тагачаснай ацэнкі ўсяго таго, што адбывалася, і з пункту гледжання ўласнай дасведчанасці. “Шэметы”, безумоўна, цікавыя і тым, што са старонак паўстаюць “усе глыбіні душы чалавечай”, а гэта само па сабе ўжо сведчыць пра высокае майстэрства аўтара.

Упэўнены, што пісьменніку “дадзена права аблюбаваць слова за агароджай літаратурнай мовы”, з тым, “каб гэта слова было неабходным у “мендзялееўскай табліцы” нашай мовы”, М. Лобан гэтым кіраваўся і ў сваёй літаратурнай творчасці, што напоўнена багаццем вобразна-выяўленчых сродкаў, трапных слоў і параўнанняў, у якой прысутнічае, без перабольшання, сам дух беларускі, створаны па-сапраўднаму народныя характары.

Фота прадстаўлена Беларускай дзяржаўнай архівам-музеям літаратуры і мастацтва.

«Думка» па-новаму

Таццяна ШАБЛЫКА

Адзначаць на старонках часопіса “Беларуская думка” юбілейную дату (у кастрычніку выданню споўнілася 20 гадоў) рэдакцыя вырашыла даволі сціпла. Фактычна самому “юбіляру” ў нумары прысвечаны два артыкулы: развагі Віктара Лоўгача над публікацыямі часопіса, якія аўтар назваў “Думкі пра “Думку”; і “Жыццё быццам поўная рака” — успаміны колішніх кіраўнікоў і супрацоўнікаў рэдакцыі пра час стварэння новага часопіса на базе “Камуніста Беларусі”. Надзвычай актуальнай стала размова за круглым сталом галоўных рэдактараў часопісаў “Беларуская думка”, “Беларусь”, “Беларускі гістарычны часопіс”, “Нёман”, “Белая Вежа” і “Малодосць”. Кіраўнікі абмеркавалі не толькі творчыя праблемы, але і шляхі выжывання выданняў ва ўмовах павышэння кошту паперы і паліграфічных паслуг.

Юбілей часопіса адзначаны з’яўленнем новых рубрык і тэм. Так, у тэматычным раздзеле “Час і асоба” адбываецца знаёмства з неардынарнымі прадстаўнікамі творчай інтэлігенцыі краіны, можна нават сказаць, айчыннай эліты — вучоным Адамам Мальдзісам і мастаком Мікалаем Кузьмічом. Іх разважанні і меркаванні па розных аспектах жыцця краіны, нацыянальнай самаідэнтыфікацыі беларусаў, пытаннях існавання творцы ў грамадстве, безумоўна, прыцягнуць увагу.

Яшчэ больш прывабным для няўрымслівага прыхільніка “Беларускай думкі” будзе знаёмства з публікацыяй раздзела “Загадкавая Беларусь”. Рэдакцыя мяркуе размяшчаць у ім журналісцкія даследаванні незвычайных фактаў і з’яў з гісторыі і сучаснага жыцця нашай краіны. Распачынае нізку публікацый артыкул Сяргея Галоўкі “Сенсацыйная знаходка ці арыгінальная падробка”, прысвечаны “расонскаму ідалу”. Спраба аўтара даведацца пра паходжанне нядаўняй знаходкі з дна ракі Дрыса суправаджаецца шматлікімі сустрэчамі з вучонымі і дайверамі, глыбокім вывучэннем літаратурных і гістарычных крыніц.

Яшчэ адной надзвычай цікавай публікацыяй часопіс абавязаны кандыдату гістарычных навук Алегу Яноўскаму. Ён прадставіў некалькі малавядомых артыкулаў сьліннага беларускага гісторыка Уладзіміра Пічэты, які быў заснавальнікам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Дарэчы, публікацыя прымеркавана якраз да 90-годдзя ВДУ.

Да разрады актуальных інтэрв’ю можна аднесці размову Валерыя Сідорчыка са старшынёй Гомельскага аблвыканкама Уладзімірам Дворнікам. Сама назва публікацыі — “Нельга чакаць ласкі ад надвор’я” — раскрывае асноўны сэнс інтэрв’ю. Распавядаючы пра штодзённую карпатлівую працу аграрыяў рэгіёна, губернатар акцэнтуюе ўвагу на змяненні кліматычных умоў і на тых новых задачах, якія паўсталі перад вучонымі і практыкамі на гэтым фоне.

У раздзеле “Саюзнае вектар” надрукаваны цікавыя матэрыялы, сабраныя журналісткай Сняжанай Міхалоўскай пра выкананне беларуска-расійскіх навуковых праграм “БелРосТрансген-1” і “БелРосТрансген-2”. Апроч таго, чарговы нумар часопіса прапануе чытачам і артыкулы вядомых беларускіх і замежных вучоных у традыцыйных раздзелах: эканоміка, палітыка, філасофія і сучаснасць.

Белая жырафа, дамавічкі і лекаванне дрэвам

Кацярына БЕЗМАЦЕРНЫХ

У кастрычніцкай “Бязроцы” чытачоў чакаюць імёны: “разынка”: Мельхіёр Ваньковіч і Уладзімір Кандрусевіч. А таксама адказы на пытанні: “Дзе пабачыць белую жырафу?”, “Што рабіць з няшчасным каханнем?” і “Як не судзіліся абьякаваць са сваім жыццём?”

Кастрычніцкая “Бязроца” зноў прапануе чытачам сустрэчу з авечкай Адэляй: у працягу казачных прыгод Наталія Бучынская імкнецца разабрацца з чалавечай разбэшчанасцю і эгаізмам. А Нагалья Пахомчык у гісторыі “Алэк” разважае пра тое, як моцна пячэ ў дзяцінстве несправядлівасць.

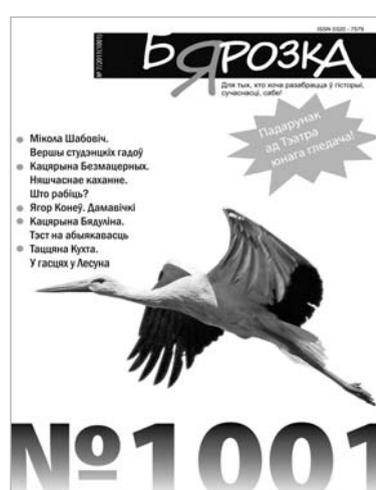
“Шчаныячы гады” — аповець Мельхіёра Ваньковіча, перакладзеная з польскай мовы Арцёмам Кавалеўскім. Аўтабіяграфічны твор пра дзяцінства польскага пісьменніка ў Беларусі, калі краіна была ў складзе Расійскай імперыі.

Мікола Шабовіч прэзентуе свае “Вершы студэнцкіх гадоў”, у якіх — уся крохкасць і нетрываласць чалавечага кахання. Творчасць Вольгі Гапеевай, прадстаўленую падборкай вершаў “Белая жырафа”, таленавіта “расшыфрувае” ў сваёй прадмове паэт Арцём Кавалеўскі: “Адмысловы свет прыемных парадкаў”.

Драмацтургія прадстаўлена п’есай Ягора Конева “Дамавічкі”. Ёсць у кастрычніцкім нумары і сцэнарый свята — “У гасцях у Лесуна” Таццяны Кухты.

У рубрыцы “Пункт погляду” закранаецца праблема няшчаснага кахання з пазіцыі ўсходняй філасофіі. Маўляў, любоў у цябе ўнутры, не шукай яе крыніцу ў знешнім свеце — расчаруешся. Кацярына Бядуліна ў матэрыяле “Тэст на абьякаваць” закранае праблему чалавечай няўважлівасці да няшчасных. У традыцыйнай рубрыцы “Беларуская міфалогія” Ірына Клімковіч распавядае пра багіню-пярародзічку ўсяго жывога (або адвечную маці).

Як заўжды, завяршае “Бязроку” рубрыка “Вернісаж”: нас уражваюць пуды, створаныя беларускімі школьнікамі з дрэва. А для саміх юных разьбяроў кантакт з дрэвам — душы лекаванне.

Сакрэт бондарскага даўгалецця

Аліна САНЮК,
фота Святланы Муцянскай

Нарасхват ішлі бандарныя вырабы. Гэта і зразумела, бо па значнасці бандарнае рамство можна параўнаць хіба што з вынаходніцтвам кола. Нашы продкі ў драўляным посудзе захоўвалі прадукты і ваду, рашчынялі цеста на хлеб, за сталом карысталіся драўлянымі лыжкамі. У такіх жа начоўках мылі бялізну, хадзілі ў лазню з драўлянай ражкай.

— Гэта цяпер усё штучнае, пластмасавае, — з жалем значае бондар з Ашмяншчыны Ксаверый Шукяловіч. — А раней мы з бацькам не паспявалі рабіць маслабойкі, даёнкі, розныя цабэркі і бочкі. Саленні ў такім посудзе атрымліваюцца адмысловыя: як грыбы, так і агуркі ці капуста.

Вырабы з дрэва карысталіся попытам, нягледзячы на тое, што і майстроў было шмат. У ашмянскай вёсцы Гарліншчына, адкуль родам Ксаверый Антонавіч, майстры жылі амаль у кожнай хаце. Свае сакрэты перадавалі родным і блізкім. Вось і наш майстар навучыўся бондарскай справе ад бацькі. Ад яго перайшлі сыну і спецыяльныя інструменты, без якіх ні адна пасудзіна не атрымаецца.

— Зрабіць бочку — справа тэхнікі, аднак якасць яе будзе залежаць перш-наперш ад падрыхтаванай драўніны, — кажа майстар. — Бондар не выкарыстоўвае для клёпак гатовыя дошкі. Аказваецца,

У мінулыя часы наша зямля славілася вырабамі народных умельцаў. Ткацтва, лозапляценне, вышыўка, бондарства, разьба па дрэве, ганчарства з'яўляліся часткай побыту беларусаў. Майстры жылі ў кожным мястэчку. Калі ж у кагосьці рукі не былі здатныя зрабіць тую ці іншую рэч, то ўсё неабходнае для гаспадаркі набывалі на кірмашы. З асабліва шырокім размахам і вялікім гоманам праходзілі яны ў святы. Майстры і пакупнікі з'язджаліся на рыначныя плошчы з усяго наваколя. І кожны вяртаўся дамоў задаволены.

калі рэзаць іх, то парушаецца тэкстура драўніны. З-за гэтага дрэва псуецца і бочка доўга не праслужыць. Таму майстар карыстаецца сякерай, стругам і цэлым арсеналам іншых інструментаў. Каб выраб праслужыў доўга, драўніну неабходна сушыць на паветры каля трох (!) гадоў. Пад уздзеяннем сонца і дажджу яна набывае моц і адпаведную якасць.

Цэлую лекцыю прачытаў Ксаверый Антонавіч пра тое, якое дрэва лепш прыдатнае для вырабу таго ці іншага посуду. А яшчэ раскрыў сакрэт бондарскага даўгалецця. Аказваецца, калі выка-

рыстаць пры вырабе посуду меркі заказчыка (сажань, аршын, плячо, далонь), тады прадукт, што знаходзіцца ў посудзе, пачне рэзаніраваць у арганізме гэтага чалавека і прынясе яму здароўе і радасць. Ксаверыю Антонавічу 82 гады, аднак выглядае ён значна маладзей. Відаць, ёсць праўда ў гэтым павер'і, бо карыстаецца мужчына посудам толькі ўласнай вытворчасці.

Ксаверый Шукяловіч, калі быў маладзейшым, чапляў на веласіпед дзежкі, даёнкі і вёз іх на продаж у Сморгонь ці Ашмяны. Любімай справай, бывала, займаўся ўсю ноч, бо

днём іншай работы хапала. Працаваў у мясцовым калгасе, даглядаў уласную гаспадарку.

Добра жылі між сабой Шукяловічы, у ладзе і згодзе. Шасцёра дзетак нарадзілася ў іх сям'і. Усіх трэба было адзецць-абудць, накарміць. Залатыя рукі Ксаверыя Антонавіча не ведалі спакою. Ён адзін, без чужой дапамогі, збудаваў для сваёй сям'і прасторную хату. Пасля таго, як не стала жонкі і аднаго з сыноў, Ксаверый Антонавіч перабраўся да старэйшага сына Франака.

Нявестка Марыя з гонарам паказвае дзежкі, у якіх добра растуць яе фікусы. Вокны, дзверы ў іх хаце таксама зроблены залатымі рукамі бацькі. Шмат хто з акругі запрашаў Ксаверыя Антонавіча на падмогу пры ўзвядзенні жылля. Яго рукі і сёння не ведаюць спакою, імкнуцца да дрэва. А яшчэ яму вельмі хочацца перадаць свае веды і бондарскія сакрэты калі не сынам, дык унукам. Каб рамяство працягвала жыць, а разам з ім і беларуская вёска з яе самабытнай культурай, багатымі традыцыямі і абрадамі.

На здымку: Ксаверый Шукяловіч сярод сваіх вырабаў.

З глыбіні

Пісьменніка паслухаў — кнігу прачытаў

Для настаўніцы беларускай мовы і літаратуры СШ № 3 г. Дзятлава Тамары Ляўшук сустрэчы з пісьменнікамі сталі ўжо неад'емнай часткай школьных урокаў. Толькі за апошнія гады па ініцыятыве вопытнага педагога ў школе пабывалі Навум Гальпяровіч, Анатоль Зэкаў, Зіновій Прыгодзіч і шэраг іншых літаратараў. Школьнікі, ў сваю чаргу, таксама гасцявалі ў сталічных пісьменнікаў: наведалі РВУ "Літаратура і Мастацтва", даведаліся пра тое, якія творы змогуць неўзабаве прачытаць на старонках любімых часопісаў "Маладосць", "Полымя" і "Нёман". На ўспамін засталіся падарункі, рэкламная прадукцыя і кнігі з аўтаграфамі пісьменнікаў, якіх дагэтуль ведалі толькі па творах.

Падобныя сустрэчы дапамагаюць прывіць школьнікам любоў да чытання ў цэлым і да беларускай кнігі ў прыватнасці. Невыпадкова, удзельнічаючы ў прадметных конкурсах і алімпіядах, старшакласнікі ўсё часцей тэмай сваіх даследаванняў выбіраюць творчасць ужо знаёмых пісьменнікаў, кнігі якіх не залежваюцца на бібліятэчных паліцах. Як вынік такой мэтанакіраванай працы — падзячны ліст школе № 3 за актыўны ўдзел у рэспубліканскай акцыі "Чытаем па-беларуску".

Дарэчы, гэтую традыцыю падтрымаў калектыў гімназіі № 1, а Тамара Ляўшук марыць, што да яго далучацца і іншыя школы раёна.

Марыя БЯРНАЦКАЯ,
г. Дзятлава

Падарункі дзецям — ад СПБ

Восеньскі дзень, праведзены ў Івянецкім доме-інтэрнаце для дзяцей з асаблівасцямі фізічнага развіцця, на доўга запомніцца пісьменніцам Раіса Баравіковай і Леанідзе Падвойскай. Прыехалі яны не проста на літаратурную сустрэчу, а і з асаблівай місіяй: уручыць дзецям падарункі ад Саюза пісьменнікаў Беларусі — тэлевізар і бібліятэчку з сабраных кніг. Пісьменніцы прывезлі і дыпламы СПБ дырэктару Дома-інтэрната Алене Петрашкевіч і ўсяму калектыву, а таксама ліст-падзяку ад старшыні пісьменніцкага Саюза Мікалая Іванавіча Чаргінца, у якім ён выказаў шчырыя словы ўдзячнасці ўсім людзям, хто штодня нястомна адыдае цягло сваіх сэрцаў гэтым дзецям.

Леаніда Падвойская расказала пра ўласныя творы, у якіх распавядаецца і пра людзей з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі, а Раіса Баравікова прачытала дзецям вершы, якія напісала спецыяльна для гэтай сустрэчы.

А пасля на сцэну выйшлі маленькія артысты. Лаўрэаты міжнароднага конкурсу "Крылы дзяцінства" Мікалай Зань, Ілья Падвойскі, Аляксей Ягела, Каця Захаваева ўвачавідкі прадэманстравалі, што іх галасы могуць упрыгожыць самую вялікую сцэну. Тое ж можна сказаць пра Кацярыну Макараву і лаўрэата міжнароднага конкурсу "Кракаўскія сустрэчы" Машу Грынкевіч.

І апошняе, пра што казалі на гэтай сустрэчы пісьменніцы: кожны чалавек павінен імкнуцца да таго, каб дарыць некаму хай сабе і маленькую, але радасць жыцця.

Раіса ШЫМАНСКАЯ,
Валожынскі раён

Ірына КАРЭЛІНА

Займальны майстар-клас

Апошнім часам беларускую выцінанку зацікавіла новая хваля цікаўнасці. Выразанка, знаёмая нам з дзяцінства, усё часцей становіцца галоўнай гераіняй часопісных і газетных артыкулаў.

Нядзіўна, што хочацца больш даведацца пра гэты від рукадзелля, а лепей — навучыцца самім вырабляць з паперы ажурныя шэдэўры.

Ёсць у Мінскім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце гурток з незвычайнай назвай "Шаршатка", які з 2007 года працуе пры кафедры беларускай мовы і літаратуры. Студэнты займаюцца вывучэннем этнаграфіі і фальклору. "Мы стараемся штотыдзень наладжваць цікавыя сустрэчы, — распавядае арганізатар суполкі Хрысціна Варановіч. — Чарговае пасяджэнне вырашылі прысвяціць беларускай выцінанцы".

Каб вечар атрымаўся прадуктыўным, "Шаршатка" запрасіла да сябе Юлію Літвінаву — сябра Мінскага студэнцкага этнаграфічнага таварыства. Напачатку

госця зрабіла невялічкі экскурс у гісторыю выцінанкі, потым расказала пра яе прымяненне ў сучаснасці. Як высветлілася, цяпер модна аздабляць вокны, рамкі для фотаздымкаў, паліцы, люстэркі "папяровымі карункамі". А калі навучыцца выразаць фігуркі жывёл, то яны могуць служыць аб'ярагамі дамоў і кватэр (прынамсі, так лічылі нашыя продкі).

Перад тым, як папрактыкавацца з нажніцамі, трэба засвоіць некаторыя правілы. Першы прынцып беларускай выстрыганкі — прынцып шматразовага складання, другі — сіметрычнасць. "Перад тым, як выразаць узор, пажадана намаляваць яго на паперы", — папярэдзіла Юлія. Юнакі і дзяўчаты выразалі з захапленнем і разышліся зацемна: вельмі ўжо займальным атрымаўся майстар-клас.

Адны панеслі дамоў настальгічныя "сняжынкі", другія — больш сур'ёзныя кампазіцыі.

"А яшчэ з дапамогай выразанкі можна ўпрыгожваць гатовыя паштоўкі або рабіць іх самастойна", — выказаў думку нехта з шаршаткаўцаў. Дарэчы, гэтак жа мяркуе вядомая майстрыца выцінанкі Вольга Бабурына. У яе блогу, які прысвечаны мастацтву "papercut", можна знайсці шмат цудоўных ідэй. Ну, а тым, хто не на жарт зацікавіўся гэтым відам творчасці, можна прапанаваць кніжку Вольгі "Мая выцінанка", напісаную ў суаўтарстве з Наталляй Сухой.

Вядучая праекта — Раіса Марчук. Воджкі і матэрыялы дасылаіце на e-mail: lim_new@mail.ru з пазнакай "Дзівасвет".

Афарызм

Архітэктура — душа чалавечая і таму не можа быць мёртвай.

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ

<p>Выходзіць з 1932 года У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў</p> <p>Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, ГА "Саюз пісьменнікаў Беларусі", РВУ "Літаратура і Мастацтва"</p> <p>Галоўны рэдактар Аляксей Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ</p>	<p>Юрыдычны адрас: 220034, Мінск, пр. Незалежнасці, 39, п.4а Адрас для карэспандэнцыі: 220034, Мінск, вул. Захарова, 19</p> <p>Тэлефоны: галоўны рэдактар — 284-84-61 намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73</p> <p>Адрэсы: публіцыстыкі — 284-66-71 крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04 прозы і паэзіі — 284-44-04 мастацтва — 284-82-04 навін — 284-44-04, 284-66-71 адзел "Кніжны свет" — 284-66-71</p>	<p>бухгалтэрыя — 284-66-72 Тэл./факс — 284-66-73</p> <p>E-mail: lim_new@mail.ru</p> <p>Адрас у Інтэрнэце: www.lim.by</p> <p>Пры перадруку просьба спасылка на "ЛіМ". Рукпісы рэдакцыя не вяртае і не рэцензуе. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі, асноўнае месца працы, зваротны адрас.</p> <p>Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый.</p>	<p>Набор і вёрстка камп'ютарнага цэнтра РВУ "Літаратура і Мастацтва".</p> <p>Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.</p> <p>Выдавец: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва".</p> <p>Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства "Выдавецтва" Беларускага Дом друку г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.</p> <p>Індэкс 63856</p> <p>Кошт у розніцу — 1800 рублёў</p>	<p>Наклад — 2824 Умоўна друк. арк. 5,58 Нумар падпісаны ў друк 03.11.2011 у 11.00</p> <p>Газета зарэгістравана ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7 ад 22.07.2009 г.</p> <p>Заказ — 5264</p> <p>Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12</p>
--	---	--	--	---